

KOMUNIKACIJA KOMISIJE

**Smjernice Komisije o isključenju iz primjene članka 101. Ugovora o funkcioniranju Europske unije
za sporazume o održivosti poljoprivrednih proizvođača na temelju članka 210.a Uredbe (EU)
br. 1308/2013**

(C/2023/1446)

Sadržaj

	<i>Stranica</i>
1. Uvod	3
1.1. Opći kontekst	3
1.1.1. Kontekst politike	3
1.1.2. Isključenje iz primjene članka 101. stavka 1. UFEU-a uvedeno člankom 210.a	4
1.2. Pravni okvir isključenja	5
1.2.1. Članak 210.a primjenjuje se samo na sporazume o održivosti kojima se ograničava tržišno natjecanje	5
1.2.2. Na sporazume o održivosti kojima se ograničava tržišno natjecanje i koji ne ispunjavaju uvjete iz članka 210.a mogu se primijeniti druga pravila	5
1.3. Svrha i područje primjene smjernica	6
2. Osobno područje primjene i proizvodi obuhvaćeni člankom 210.a	6
2.1. Definicija poduzetnika i sporazuma o održivosti na temelju članka 210.a	6
2.2. Osobno područje primjene članka 210.a	7
2.3. Proizvodi obuhvaćeni područjem primjene članka 210.a	11
3. Materijalno područje primjene članka 210.a	11
3.1. Ciljevi održivosti na temelju članka 210.a	12
3.2. Standardi održivosti koji se primjenjuju na temelju članka 210.a	14
3.2.1. Sporazumom o održivosti mora se utvrditi standard održivosti koji se odnosi na cilj održivosti	14
3.2.2. Standardi održivosti trebali bi dovesti do mjerljivih i opipljivih rezultata ili, ako to nije moguće, rezultata koji se mogu promatrati i opisati.	14
3.2.3. Standardi održivosti moraju biti viši od relevantnog obveznog standarda	15
4. Ograničenja tržišnog natjecanja	17
4.1. Što je ograničenje tržišnog natjecanja?	17
4.2. Što nije ograničenje tržišnog natjecanja?	18
5. Neophodnost iz članka 210.a	19
5.1. Uvod	19
5.2. Pojam neophodnosti	20

5.3.	Korak 1. – Neophodnost sporazuma o održivosti	21
5.3.1.	Može li se standard održivosti jednako postići pojedinačnim djelovanjem?	23
5.3.2.	Neophodnost odredbi sporazuma o održivosti	25
5.4.	Korak 2. – Neophodnost ograničenja tržišnog natjecanja	27
5.4.1.	Priroda ograničenja	28
5.4.2.	Intenzitet ograničenja	29
5.5.	Primjeri primjene testa neophodnosti	32
6.	Vremensko područje primjene članka 210.a	36
6.1.	Sporazumi o održivosti sklopljeni prije objave smjernica	36
6.2.	Viša sila	36
6.3.	Prijelazno razdoblje	37
6.4.	Nepostizanje standarda	37
6.5.	Neprekidno i trajno preispitivanje neophodnosti	38
6.5.1.	U kojim je slučajevima vjerojatno da uvjet neophodnosti više nije ispunjen?	38
6.5.2.	Koje su opcije stranaka kad se ograničenja više ne smatraju neophodnima?	40
7.	Sustav donošenja mišljenja na temelju članka 210.a stavka 6.	40
7.1.	Podnositelji zahtjeva	40
7.2.	Sadržaj zahtjeva	41
7.3.	Ocjena Komisije i sadržaj mišljenja	41
7.4.	Rok za donošenje mišljenja	42
7.5.	Promjena okolnosti nakon donošenja mišljenja	42
7.6.	Učinci mišljenja	43
8.	Ex post intervencija nacionalnih tijela za zaštitu tržišnog natjecanja i Komisije na temelju članka 210.a stavka 7.	43
8.1.	Ugroženi su ciljevi ZPP-a	43
8.2.	Isključivanje tržišnog natjecanja	45
8.3.	Postupovni aspekti	46
9.	Teret dokazivanja ispunjavanja uvjeta iz članka 210.a	47
Prilog A –	Dijagram toka ocjenjivanja na temelju članka 210.a	48
Prilog B –	Dijagram toka ocjenjivanja u okviru testa neophodnosti	49
Prilog C –	Pojmovnik	50
Prilog D –	Članak 210.a Uredbe (EU) br. 1308/2013 – Vertikalne i horizontalne inicijative za održivost	52

Prilog E – Primjeri ograničenja tržišnog natjecanja	53
1. Ograničenja koja se odnose na cijenu	53
2. Ograničenja koja se odnose na razinu proizvodnje	54
3. Ograničenja koja se odnose na ulazne materijale	54
4. Ograničenja koja se odnose na kupce, dobavljače ili zemljopisna područja	55
5. Ograničenja koja se odnose na razmjene informacija	56
6. Ograničenja koja se odnose na način na koji se utvrđuju standardi održivosti	57

1. UVOD

1.1. Opći kontekst

1.1.1. Kontekst politike

- (1) Cilj je ovih smjernica objasniti uvjete za primjenu članka 210.a Uredbe (EU) br. 1308/2013 Europskog parlamenta i Vijeća ⁽¹⁾ („Uredba o ZOT-u”), koji je uveden Uredbom (EU) 2021/2117 Europskog parlamenta i Vijeća ⁽²⁾ („članak 210.a”).
- (2) Članak 210.a uveden je u okviru reforme zajedničke poljoprivredne politike („ZPP”) Unije iz 2021. kako bi se podržao prelazak na održiv prehrambeni sustav u Uniji i ojačao položaj proizvođača u lancu opskrbe poljoprivredno-prehrambenim proizvodima.
- (3) Na održivi razvoj upućuje se u članku 3. stavcima 3. i 5. i članku 21. stavku 2. točki (f) Ugovora o Europskoj uniji (UEU) te članku 11. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (UFEU). On je i prioritetni cilj politika Unije općenito. Osim toga, Komisija se obvezala provesti ciljeve održivog razvoja Ujedinjenih naroda ⁽³⁾. U skladu s tom obvezom, europskim zelenim planom uspostavljena je strategija rasta za preobrazbu Unije u pravednije i prosperitetnije društvo s modernim, resursno učinkovitim i konkurentnim gospodarstvom, u kojem od 2050. neće biti neto emisija stakleničkih plinova, a gospodarski rast neće biti povezan s upotrebom resursa ⁽⁴⁾.

⁽¹⁾ Uredba (EU) br. 1308/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. prosinca 2013. o uspostavljanju zajedničke organizacije tržišta poljoprivrednih proizvoda i stavljanju izvan snage uredbi Vijeća (EEZ) br. 922/72, (EEZ) br. 234/79, (EZ) br. 1037/2001 i (EZ) br. 1234/2007, (SL L 347, 20.12.2013., str. 671.).

⁽²⁾ Uredba (EU) 2021/2117 Europskog parlamenta i Vijeća od 2. prosinca 2021. o izmjeni uredaba (EU) br. 1308/2013 o uspostavljanju zajedničke organizacije tržišta poljoprivrednih proizvoda, (EU) br. 1151/2012 o sustavima kvalitete za poljoprivredne i prehrambene proizvode, (EU) br. 251/2014 o definiciji, opisivanju, prezentiranju, označavanju i zaštiti oznaka zemljopisnog podrijetla aromatiziranih proizvoda od vina i (EU) br. 228/2013 o utvrđivanju posebnih mjera za poljoprivredu u najudaljenijim regijama Unije (SL L 435, 6.12.2021., str. 262.).

⁽³⁾ Rezolucija koju je Opća skupština donijela 25. rujna 2015., 70/1, Promijeniti svijet: Program održivog razvoja do 2030.

⁽⁴⁾ Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Europskom vijeću, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija: Europski zeleni plan (COM(2019) 640 final).

- (4) Dvije središnje strategije iz zelenog plana relevantne su za lanac opskrbe poljoprivredno-prehrambenim proizvodima. Strategijom za bioraznolikost ⁽⁵⁾ utvrđuje se ambiciozan pristup obnovi bioraznolikosti ulaganjem u zaštitu i obnovu prirode. Strategijom „od polja do stola” ⁽⁶⁾ na sveobuhvatan način odgovara se na izazove održivih prehrambenih sustava. To obuhvaća održivu proizvodnju, preradu i trgovinu hranom, ali i održivu potrošnju hrane, zdravu prehranu i rasipanje hrane. Prelazak na održiv prehrambeni sustav može povoljno utjecati na okoliš, zdravlje i društvo i donijeti gospodarske koristi.
- (5) U tim dvjema strategijama zelenog plana navodi se niz neobvezujućih kvantitativnih ciljeva za poboljšanje održivosti poljoprivrede do 2030., među ostalim ciljevi za: i. smanjenje ukupne prodaje antimikrobnih sredstava za životinje iz uzgoja i akvakulturu; ii. smanjenje ukupne upotrebe i rizika od kemijskih pesticida i upotrebe opasnijih pesticida; iii. smanjenje gubitaka hranjivih tvari zbog upotrebe gnojiva; iv. povećanje površine zemljišta pod ekološkim uzgojem i v. povećanje površine zemljišta s obilježjima krajobraza velike raznolikosti ⁽⁷⁾. U strategijama naveden je niz mjera, uključujući zakonodavne inicijative, za ostvarivanje tih ciljeva.
- (6) Gospodarski subjekti u lancu opskrbe poljoprivredno-prehrambenim proizvodima, posebno pojedinačni proizvođači poljoprivrednih proizvoda („proizvođači”), imaju ključnu ulogu u tim strategijama te poštuju obvezne standarde Unije i nacionalne standarde. Oni mogu i povećati održivost ako nadmaše obvezne standarde Unije i nacionalne standarde.
- (7) Kako je navedeno u uvodnoj izjavi 62. Uredbe (EU) 2021/2117, određene vertikalne i horizontalne inicijative u vezi s poljoprivrednim i prehrambenim proizvodima, čiji je cilj primjena zahtjeva koji su stroži od obveznih zahtjeva, mogu imati pozitivne učinke na ciljeve održivosti ⁽⁸⁾. Štoviše, takvim se inicijativama može ojačati položaj proizvođača u lancu opskrbe i povećati njihova pregovaračka moć ⁽⁹⁾.
- (8) Međutim, potrebni financijski resursi i strah od primjene članka 101. stavka 1. UFEU-a na suradnju gospodarskih subjekata u lancu opskrbe poljoprivredno-prehrambenim proizvodima mogu ih odvratiti od suradnje.

1.1.2. Isključenje iz primjene članka 101. stavka 1. UFEU-a uvedeno člankom 210.a

- (9) Člankom 210.a uvodi se isključenje iz primjene članka 101. stavka 1. UFEU-a. Donijeli su ga Europski parlament i Vijeće na temelju članka 42. UFEU-a. Obuhvaćeni su sporazumi, odluke i usklađene prakse proizvođača poljoprivrednih proizvoda koji se odnose na proizvodnju ili trgovinu poljoprivrednim proizvodima i kojima je cilj primjena standarda održivosti višeg od standarda koji se zahtijeva pravom Unije ili nacionalnim pravom. Takve sporazume mogu sklopiti proizvođači međusobno („horizontalni sporazumi”) ili proizvođači i drugi gospodarski subjekti na različitim razinama lanca opskrbe poljoprivredno-prehrambenim proizvodima („vertikalni sporazumi”).
- (10) Za potrebe ovih smjernica izraz „sporazum o održivosti” odnosi se na sve vrste horizontalnih i vertikalnih sporazuma, odluka ili usklađenih praksi koji uključuju proizvođače, koji se odnose na proizvodnju ili trgovinu poljoprivrednim proizvodima i kojima je cilj primjena standarda održivosti višeg od standarda koji se zahtijeva pravom Unije ili nacionalnim pravom, neovisno o obliku suradnje.
- (11) Sporazumi o održivosti koji ispunjavaju uvjete utvrđene u članku 210.a isključeni su iz primjene članka 101. stavka 1. UFEU-a te se ne zahtijeva prethodna odluka u tom smislu.

⁽⁵⁾ Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija: Strategija EU-a za bioraznolikost do 2030. Vraćanje prirode u naše živote (COM(2020) 380 final).

⁽⁶⁾ Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija: Strategija „od polja do stola” za pravedan, zdrav i ekološki prihvatljiv prehrambeni sustav (COM(2020) 381 final).

⁽⁷⁾ Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija: Strategija EU-a za bioraznolikost do 2030. Vraćanje prirode u naše živote (COM(2020) 380 final, str. 7).

⁽⁸⁾ Uredba (EU) br. 1308/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. prosinca 2013. o uspostavljanju zajedničke organizacije tržišta poljoprivrednih proizvoda i stavljanju izvan snage uredbi Vijeća (EEZ) br. 922/72, (EEZ) br. 234/79, (EZ) br. 1037/2001 i (EZ) br. 1234/2007 (SL L 347, 20.12.2013., str. 671.).

⁽⁹⁾ Ibid.

1.2. Pravni okvir isključenja

1.2.1. Članak 210.a primjenjuje se samo na sporazume o održivosti kojima se ograničava tržišno natjecanje

- (12) Člankom 101. stavkom 1. UFEU-a općenito se zabranjuju sporazumi, odluke udruženja poduzetnika i usklađene prakse kojima se ograničava tržišno natjecanje. Sporazum kojim se ograničava tržišno natjecanje automatski je ništavan i može rezultirati novčanim kaznama za stranke, osim ako ispunjava uvjete za izuzeće na temelju članka 101. stavka 3. UFEU-a, za isključenje na temelju članka 210.a ili za drugo isključenje iz primjene članka 101. stavka 1. UFEU-a. Članak 101. stavak 1. UFEU-a primjenjuje se na sporazume koji mogu utjecati na trgovinu među državama članicama i kojima se može znatno ograničiti tržišno natjecanje. Članak 210.a primjenjuje se samo na sporazume o održivosti koji su obuhvaćeni člankom 101. stavkom 1. UFEU-a. Prema tome, ne primjenjuje se na sporazume koji su obuhvaćeni sustavom *de minimis* ⁽¹⁰⁾ ili koji ne utječu na trgovinu među državama članicama ⁽¹¹⁾.
- (13) Pod određenim uvjetima sporazumima koji se odnose na standarde održivosti može se ograničiti tržišno natjecanje. Određene vrste sporazuma o održivosti koje ispunjavaju uvjete utvrđene u članku 210.a. isključuju se na temelju tog članka iz primjene članka 101. stavka 1. UFEU-a.
- (14) Kao i kod svih iznimaka od općeg načela područje primjene članka 210.a treba usko tumačiti, uzimajući pritom u obzir ciljeve koji se nastoje postići isključenjem ⁽¹²⁾. Ciljevi i uvjeti primjene članka 210.a i ograničenja primjene proizlaze isključivo iz Uredbe o ZOT-u.
- (15) Vrste sporazuma o održivosti za koje je vjerojatno da su obuhvaćene člankom 101. stavkom 1. UFEU-a objašnjene su u odjeljku 4. ovih smjernica.

1.2.2. Na sporazume o održivosti kojima se ograničava tržišno natjecanje i koji ne ispunjavaju uvjete iz članka 210.a mogu se primijeniti druga pravila

- (16) Sporazumi o održivosti kojima se ograničava tržišno natjecanje, a koji ne ispunjavaju uvjete iz članka 210.a mogu se i dalje isključiti iz zabrane utvrđene člankom 101. stavkom 1. UFEU-a ako su obuhvaćeni drugim isključenjima iz tog članka.
- (17) Na sporazume o održivosti kojima se ograničava tržišno natjecanje i koji nisu obuhvaćeni područjem primjene članka 210.a i drugim isključenjima iz Uredbe o ZOT-u primjenjuje se članak 101. stavak 1. UFEU-a. Proizvođači i gospodarski subjekti trebali bi analizirati takve sporazume s obzirom na Horizontalne smjernice i Vertikalne smjernice ⁽¹³⁾ i razmotriti mogu li se njihovi sporazumi izuzeti na temelju članka 101. stavka 3. UFEU-a, među ostalim na temelju bilo koje uredbe o skupnom izuzeću ⁽¹⁴⁾.

⁽¹⁰⁾ Komunikacija Komisije – Obavijest o sporazumima male vrijednosti koji znatno ne ograničavaju tržišno natjecanje na temelju članka 101. stavka 1. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (Obavijest *de minimis*) (SL C 291, 30.8.2014., str. 1.).

⁽¹¹⁾ Obavijest Komisije – Smjernice o načelu utjecaja na trgovinu iz članaka 81. i 82. Ugovora (SL C 101, 27.4.2004., str. 81.).

⁽¹²⁾ Vidjeti u tom smislu presudu od 14. studenog 2017., *APVE i drugi*, C-671/15, EU:C:2017:860, točke 45. i 46.

⁽¹³⁾ Komunikacija Komisije: Odobrenje sadržaja nacrtu Komunikacije Komisije – Obavijest Komisije: Smjernice o vertikalnim ograničenjima, 2021/C 359/02, C/2021/5038.

⁽¹⁴⁾ Uredba Vijeća (EEZ) br. 2821/71 od 20. prosinca 1971. o primjeni članka 85. stavka 3. Ugovora na kategorije sporazuma, odluka i usklađenih djelovanja (SL L 285, 29.12.1971., str. 46.); Uredba Komisije (EU) br. 1217/2010 od 14. prosinca 2010. o primjeni članka 101. stavka 3. Ugovora o funkcioniranju Europske unije na određene kategorije sporazuma o istraživanju i razvoju (SL L 335, 18.12.2010., str. 36.); Uredba Komisije (EU) br. 1218/2010 od 14. prosinca 2010. o primjeni članka 101. stavka 3. Ugovora o funkcioniranju Europske unije na određene kategorije sporazuma o specijalizaciji (SL L 335, 18.12.2010., str. 43.); Uredba Vijeća br. 19/65/EEZ od 2. ožujka 1965. o primjeni članka 85. stavka 3. Ugovora na određene kategorije sporazuma i usklađenih djelovanja (SL 36, 6.3.1965., str. 533.); Uredba Vijeća (EZ) br. 1215/1999 od 10. lipnja 1999. o izmjeni Uredbe br. 19/65/EEZ o primjeni članka 81. stavka 3. Ugovora na određene kategorije sporazuma i usklađena djelovanja, SL L 148 (15.6.1999., str. 1.); Uredba Komisije (EU) br. 461/2010 od 27. svibnja 2010. o primjeni članka 101. stavka 3. Ugovora o funkcioniranju Europske unije na kategorije vertikalnih sporazuma i usklađenih djelovanja u sektoru motornih vozila (SL L 129, 28.5.2010., str. 52.); Uredba Komisije (EU) 2022/720 od 10. svibnja 2022. o primjeni članka 101. stavka 3. Ugovora o funkcioniranju Europske unije na kategorije vertikalnih sporazuma i usklađenih djelovanja (SL L 134, 11.5.2022., str. 4.).

1.3. Svrha i područje primjene smjernica

- (18) Cilj je ovih smjernica pomoći proizvođačima i gospodarskim subjektima u lancu opskrbe poljoprivredno-prehrambenim proizvodima u procjeni njihovih sporazuma o održivosti kako bi se postigla pravna sigurnost ⁽¹⁵⁾. Ujedno se nacionalnim sudovima i nacionalnim tijelima za zaštitu tržišnog natjecanja daju smjernice o primjeni članka 210.a. Daju se smjernice o: i. osobnom području primjene članka 210.a i proizvodima obuhvaćenima tom odredbom; ii. materijalnom području primjene članka 210.a; iii. vrstama ograničenja tržišnog natjecanja koje su isključene iz primjene članka 101. stavka 1. UFEU-a na temelju članka 210.a; iv. pojmu neophodnosti iz članka 210.a; v. vremenskom području primjene članka 210.a; vi. postupku za traženje mišljenja Komisije o tome ispunjava li određeni sporazum o održivosti zahtjeve iz članka 210.a; vii. uvjetima za *ex post* intervenciju Komisije i nacionalnih tijela za zaštitu tržišnog natjecanja i viii. teretu dokazivanja jesu li ispunjeni uvjeti iz članka 210.a. Imajući u vidu potencijalno brojne vrste i kombinacije sporazuma o održivosti i tržišnih okolnosti u kojima se ti sporazumi mogu provoditi, nemoguće je dati konkretne smjernice za svaki mogući scenarij. Stoga smjernice nisu kontrolni popis koji se može mehanički primjenjivati. Svaki sporazum o održivosti mora se ocijeniti u svojem posebnom gospodarskom i pravnom kontekstu.
- (19) Iako se smjernicama nastoji pomoći proizvođačima i gospodarskim subjektima na različitim razinama lanca opskrbe poljoprivredno-prehrambenim proizvodima koji razmatraju hoće li sklopiti sporazum o održivosti ili koji su već sklopili takav sporazum, samo je Sud Europske unije nadležan za tumačenje članka 210.a.
- (20) Osim na temelju članka 210.a, određeni sporazumi, odluke i usklađene prakse isključuju se iz primjene članka 101. stavka 1. UFEU-u i na temelju članaka 172.b, 209., 210. i 222. Uredbe o ZOT-u. Te odredbe sadržavaju različite zahtjeve i služe različitim svrhama. U nekim slučajevima sporazum o održivosti može ispunjavati i uvjete članka 210.a i uvjete neke druge odredbe Uredbe o ZOT-u. Primjenjivost svake odredbe potrebno je zasebno procijeniti.

2. OSOBNO PODRUČJE PRIMJENE I PROIZVODI OBUHVAĆENI ČLANKOM 210.A

2.1. Definicija poduzetnika i sporazuma o održivosti na temelju članka 210.a

- (21) Sud Europske unije definirao je „poduzetnika” kao „svaki subjekt koji se sastoji od osobnih, materijalnih i nematerijalnih elemenata i koji obavlja gospodarsku djelatnost, neovisno o pravnom statusu i njegovu načinu financiranja” ⁽¹⁶⁾. Svaka je fizička ili pravna osoba poduzetnik ako nudi proizvode ili usluge na tržištu. Poduzetnik može biti, primjerice, pojedinačni poljoprivrednik, malo obiteljsko gospodarstvo, poljoprivredna zadruga, društvo za proizvodnju hrane ili multinacionalni trgovački lanac. U nekim su slučajevima javna tijela poduzetnici ako obavljaju gospodarsku djelatnost koja ne predstavlja zadaću koja je dio osnovnih funkcija države ⁽¹⁷⁾.
- (22) Zbog toga što je pojam „poduzetnik” gospodarski pojam, jedan poduzetnik može obuhvaćati više pravnih subjekata ⁽¹⁸⁾. To znači da sporazum između matičnog društva i društva kćeri u stopostotnom vlasništvu ili između dvaju društava kćeri u stopostotnom vlasništvu jednog matičnog društva ne može uzrokovati povredu članka 101. stavka 1. UFEU-a jer se sporazum ne sklapa između različitih poduzetnika ⁽¹⁹⁾.

⁽¹⁵⁾ Za više informacija vidjeti i Prilog A – Dijagram toka ocjenjivanja na temelju članka 210.a.

⁽¹⁶⁾ Presuda od 16. lipnja 1987., *Komisija/Italija*, predmet 118/85, ECLI:EU:C:1987:283, točka 7.; presuda od 18. lipnja 1998., *Komisija/Italija*, predmet 35/86, ECLI:EU:C:1998:303, točka 36.; presuda od 12. rujna 2000., *Pavlov i drugi*, C-180/98 do C-184/98, ECLI:EU:C:2000:428, točka 75.; presuda od 25. ožujka 2021., *Deutsche Telekom/Komisija*, C-152/19 P, ECLI:EU:C:2021:238, točka 72.

⁽¹⁷⁾ Presuda od 18. ožujka 1997., *Diego Cali & Figli Srl/Servizi ecologici porto di Genova SpA (SEPG)*, C-343/95, ECLI:EU:C:1997:160, točka 22.

⁽¹⁸⁾ Zajedničko obavljanje gospodarske djelatnosti obično se procjenjuje analizom postojanja funkcionalnih, gospodarskih i organskih veza između subjekata. Vidjeti, primjerice, presudu od 16. prosinca 2010., *AceaElectrabel Produzione SpA/Komisija*, predmet C-480/09 P, ECLI:EU:C:2010:787, točke od 47. do 55.; presudu od 10. siječnja 2006., *Ministero dell'Economia e delle Finanze/Cassa di Risparmio di Firenze SpA i drugi*, C-222/04, ECLI:EU:C:2006:8, točka 112.

⁽¹⁹⁾ Presuda od 24. listopada 1996., *Viho Europe BV/Komisija*, C-73/95 P, ECLI:EU:C:1996:405, točke od 15. do 18.

- (23) „Sporazum” obuhvaća bilo koji akt kojim su dva ili više poduzetnika izrazila suglasnost volja da surađuju ⁽²⁰⁾. Oblik izražavanja suglasnosti nije bitan. Potpisan i ovjeren ugovor, „džentlmenski sporazum” ili razmjena emotikona u tekstualnim porukama mogu činiti sporazum.
- (24) „Udruženje poduzetnika” odnosi se na subjekt, neovisno o njegovu obliku, koji se sastoji od poduzetnika iste opće vrste i koji je odgovoran za zastupanje i obranu njihovih zajedničkih interesa u odnosu na druge gospodarske subjekte, tijela vlasti i općenito javnost ⁽²¹⁾. Primjeri udruženja uključuju trgovačka udruženja, profesionalna i regulatorna tijela te zadruge koje same nisu gospodarski aktivne u području koje koordiniraju. „Odluka udruženja” širok je pojam koji obuhvaća: i. pravila i propise; ii. formalne odluke koje su obvezujuće za jednog ili više članova; iii. kodekse ponašanja i iv. neobvezujuće preporuke u kojima se odražava odlučnost udruženja da koordinira ponašanje svojih članova na tržištu u skladu s uvjetima preporuke.
- (25) „Usklađena praksa” odnosi se na oblik koordinacije među poduzetnicima u okviru kojeg poduzetnici nisu sklopili sporazum, no rizike tržišnog natjecanja svjesno zamjenjuju praktičnom suradnjom ⁽²²⁾. Primjerice, namjerno razmjenjivanje povjerljivih informacija među konkurentima moglo bi im omogućiti da se manje intenzivno natječu, čak i ako konkurenti nikad nisu izričito raspravljali o ograničavanju tržišnog natjecanja među sobom.
- (26) U praksi razlika između „sporazuma”, „odluka udruženja” i „usklađenih praksi” ima ograničenu relevantnost. Sud Europske unije presudio je da se ti pojmovi preklapaju, „namijenjeni su tomu da obuhvate oblike koluzije koji imaju istu narav te se međusobno razlikuju samo po svojem intenzitetu i načinima na koje se očituju” ⁽²³⁾.

Primjer 1.: Proizvođač počinje certificirati da su sve njegove jagode bez pesticida i naplaćuje premiju za njihovu prodaju. Konkurentski proizvođač primjećuje da prvi proizvođač rasprodaje sve svoje jagode po višoj cijeni i počinje raditi isto. Uskoro ostali proizvođači počinju raditi isto i uspijevaju naplatiti premiju jer svi certificiraju da su njihove jagode bez pesticida. U toj situaciji ne postoji sporazum: svaki proizvođač postupa neovisno, uzimajući u obzir trenutačno ili očekivano ponašanje konkurenata.

Primjer 2.: Skupina proizvođača sastaje se kako bi razgovarala o održivijem uzgoju jagoda. Raspravljaju o tome na koji bi način mogli prestati upotrebljavati pesticide na svojim jagodama, no zabrinuti su da će, ako to učine sami, drugi konkurenti prodavati svoje jagode po nižim cijenama. Svi proizvođači izjavljuju da neće upotrebljavati pesticide sljedeće sezone ako se drugi obvežu učiniti isto. Ne bilježe tu obvezu u pisanom dokumentu. Nijedan od proizvođača sljedeće godine ne upotrebljava pesticide na svojim jagodama. To čini sporazum. Iako sporazum nije u pisanom obliku, proizvođači su jasno izrazili namjeru postupati na određen način na tržištu: izjavama na sastanku i stvarnim postupanjem u skladu s tim izjavama.

2.2. Osobno područje primjene članka 210.a

- (27) Članak 210.a primjenjuje se na sporazume o održivosti kod kojih je barem jedna stranka proizvođač poljoprivrednih proizvoda i koji se sklapaju s drugim proizvođačima (horizontalni sporazumi) ili s jednim ili više gospodarskih subjekata na različitim razinama lanca opskrbe hranom (vertikalni sporazumi), uključujući distribuciju, veleprodaju i maloprodaju.

⁽²⁰⁾ Presuda od 6. siječnja 2004., *BAI i Komisija/Bayer*, C-2/01 P i C-3/01 P, ECLI:EU:C:2004:2, točka 97.

⁽²¹⁾ Mišljenje nezavisnog odvjetnika Légera od 10. srpnja 2001., *Wouters*, C-309/99, EU:C:2001:390, točka 61.

⁽²²⁾ Presuda od 14. siječnja 2021., *Kilpailu- ja kuluttajavirasto*, predmet C-450/19, ECLI:EU:C:2021:10, točka 22.

⁽²³⁾ Presuda od 8. srpnja 1999., *Komisija/Anic Partecipazioni*, C-49/92 P, EU:C:1999:356, točka 131.

Primjer: Horizontalni sporazum može se odnositi, primjerice, na obvezivanje konkurentskih proizvođača na uzgoj peradi samo u skladu s određenim standardima o dobrobiti životinja koji su viši od standarda koji su propisani pravom EU-a ili nacionalnim pravom. Vertikalni sporazum može se odnositi, primjerice, na obvezivanje određenih proizvođača i distributera da na tržište stavljaju samo perad uzgojenu u skladu s određenim standardima održivosti koji su viši od standarda koji su propisani pravom Unije ili nacionalnim pravom.

- (28) Barem jedan proizvođač poljoprivrednih proizvoda mora biti stranka sporazuma o održivosti. Stranke mogu biti i drugi gospodarski subjekti na različitim razinama lanca opskrbe hranom, uključujući proizvodnju, preradu, distribuciju i trgovinu. U ovim se smjernicama općenito upućuje na stranke sporazuma o održivosti kao na „gospodarske subjekte”. U praksi su za potrebe članka 210.a relevantne sljedeće vrste gospodarskih subjekata:
- (a) proizvođači: proizvođači poljoprivrednih proizvoda definirani u Prilogu I. UFEU-u i detaljnije opisani u Prilogu I. Uredbi o ZOT-u. Uključuju proizvođače sirovih poljoprivrednih proizvoda i proizvođače određenih prerađenih poljoprivrednih proizvoda (kao što su prerađivači šećera koji proizvode šećer ili mlinari koji proizvode brašno) ⁽²⁴⁾;
 - (b) gospodarski subjekti na „razini proizvodnje”: dobavljači ulaznih materijala za poljoprivrednu proizvodnju, kao što su sjeme, pesticidi, oprema i radovi, i dobavljači ambalaže, u mjeri u kojoj svi ti dobavljači imaju ulogu u primjeni standarda održivosti navedenih u odjeljku 3.2. provedbom sporazuma o održivosti;
 - (c) gospodarski subjekti na „razini prerade”: gospodarski subjekti, koji se nazivaju i „prerađivači” ili „izrađivači”, koji prerađuju poljoprivredne proizvode kako bi proizveli druge proizvode koji nisu navedeni u Prilogu I. UFEU-u ⁽²⁵⁾, u mjeri u kojoj ti gospodarski subjekti nastoje doprinijeti postizanju standarda održivosti navedenih u odjeljku 3.2. provedbom sporazuma o održivosti;
 - (d) gospodarski subjekti na „razini trgovine, uključujući distribuciju”: trgovci, trgovci na veliko, trgovci na malo i pružatelji usluga pripreme i usluživanja hrane, uključujući gospodarske subjekte kao što su hoteli, restorani i kafići, te prijevozna i logistička poduzeća, u mjeri u kojoj ti gospodarski subjekti nastoje doprinijeti postizanju standarda održivosti navedenih u odjeljku 3.2. provedbom sporazuma o održivosti.
- (29) Gospodarski subjekti koji na tržištu posluju i kao proizvođači i kao gospodarski subjekti na drugim razinama lanca opskrbe poljoprivredno-prehrambenim proizvodima, primjerice trgovci na malo, mogu sudjelovati u sporazumu o održivosti kao proizvođači pod uvjetom da zaista posluju kao proizvođači. U protivnom barem još jedan drugi proizvođač mora biti stranka sporazuma o održivosti.
- (30) Ako su ispunjeni uvjeti utvrđeni člankom 210.a, sporazumi o održivosti mogu biti bilateralni, primjerice između proizvođača i trgovaca na malo, trostrani, primjerice između proizvođača, prerađivača i distributera, ili čak multilateralni ako uključuju gospodarske subjekta na više od tri razine lanca opskrbe poljoprivredno-prehrambenih proizvodima.
- (31) Stranke sporazuma o održivosti mogu biti pojedinačni gospodarski subjekti i udruženja ili drugi kolektivni subjekti koji obuhvaćaju proizvođače ili druge poduzetnike navedene u točki (28), neovisno o njihovoj pravnoj prirodi ili o tome jesu li formalno priznati pravom Unije ili nacionalnim pravom, pod uvjetom da je barem jedna stranka sporazuma o održivosti proizvođač ili udruženje proizvođača. Takvi kolektivni subjekti mogu biti, primjerice, organizacije proizvođača, udruženja organizacija proizvođača, sektorske organizacije ili poljoprivredne zadruge.

⁽²⁴⁾ Sudjelovanje proizvođača prerađenih proizvoda navedenih u Prilogu I. UFEU-u u sporazumima o održivosti ne podrazumijeva nužno da u sporazumu sudjeluju proizvođači primarnih proizvoda koji su potrebni za proizvodnju tih prerađenih proizvoda. Primjerice, uzgajivači šećerne repe ne moraju biti stranke sporazuma o održivosti u kojem sudjeluju proizvođači šećera iz šećerne repe.

⁽²⁵⁾ To može uključivati nekoliko uzastopnih faza prerade.

- (32) Kolektivni subjekti mogu izraditi sporazume o održivosti i bez suradnje s bilo kojim drugim subjektom u lancu opskrbe poljoprivredno-prehrambenih proizvodima. Budući da barem jedna stranka sporazuma o održivosti mora biti proizvođač ili udruženje proizvođača, primjenjivim pravilima o odlučivanju u tim organizacijama, a posebno pravilima utvrđenima u njihovim statutima, mora se osigurati učinkovito sudjelovanje proizvođača u sporazumu na svim razinama organizacije i poštovanje zahtjeva utvrđenih u članku 210.a. Primjerice, proizvođače u sektorskoj organizaciji mogu zastupati i sindikati ili druge organizacije koje kolektivno zastupaju interese proizvođača ako je to predviđeno statutom ili drugim ugovornim odnosima ⁽²⁶⁾.

Primjer: Sektorska organizacija u području sira zastupa tri razine u lancu opskrbe poljoprivredno-prehrambenim proizvodima: proizvođače mlijeka, proizvođače sira i distributere. Pravilima sektorske organizacije propisuje se da sektorska organizacija može sklopiti sporazum ili donijeti odluku na temelju odobrenja većine članova na svakoj razini. Za sklapanje sporazuma o održivosti u sektorskoj organizaciji za održiviju proizvodnju i distribuciju sira glasa većina od 70 % proizvođača mlijeka (prva razina), 60 % proizvođača sira (druga razina) i 55 % distributera mlijeka i sira (treća razina). U tom scenariju tijela za odlučivanje sektorske organizacije mogu sklopiti sporazum o održivosti koji je obvezujući za sve njezine članove. Za potrebe primjene članka 210.a svi proizvođači i distributeri koji su članovi sektorske organizacije, bilo izravno ili neizravno preko svojih zastupničkih tijela ili udruženja, stranke su sporazuma o održivosti, uključujući i one koji nisu glasali za sporazum.

- (33) Nije važno ima li stranka sporazuma o održivosti sjedište unutar Unije ili izvan nje. Važno je da se sporazum o održivosti provodi u Uniji, čak i ako samo djelomično, ili da može imati trenutčan, bitan i predvidljiv učinak na tržišno natjecanje na unutarnjem tržištu ⁽²⁷⁾. Primjerice, ako su među strankama nekog sporazuma proizvođači kakaa u zrnu sa sjedištem izvan Unije koji svoje proizvode prodaju distributerima radi daljnje prodaje u Uniji, sporazum može biti sporazum o održivosti obuhvaćen područjem primjene članka 210.a.
- (34) Puko poštovanje standarda održivosti nije samo po sebi dovoljno da bi činilo sporazum za potrebe primjene članka 210.a. Da bi poštovanje standarda održivosti dovelo do nastanka sporazuma, potreban je još jedan korak, odnosno da gospodarski subjekti u lancu opskrbe poljoprivredno-prehrambenim proizvodima izraze namjeru da zajednički provode sporazum, odnosno da postoji suglasnost volja. U praksi razlika između sporazuma o donošenju standarda održivosti i pukog poštovanja standarda jest to da kad je riječ o pukom poštovanju standarda, gospodarski subjekt može jednostrano odlučiti prestati primjenjivati taj standard u bilo kojem trenutku.
- (35) Gospodarski subjekt postaje stranka sporazuma o održivosti za potrebe članka 210.a kad postoji suglasnost volja s drugim strankama u pogledu sporazuma. Suglasnost volja trebala bi biti vjeran izraz namjera stranaka ⁽²⁸⁾.
- (36) Da bi sporazum o održivosti bio obuhvaćen područjem primjene članka 210.a stavka 2., barem jedna njegova stranka mora biti proizvođač. Proizvođači su stoga ključne stranke sporazuma o održivosti, čak i ako su ti sporazumi sklopljeni na inicijativu drugih gospodarskih subjekata. Proizvođači koji su stranke sporazuma u vrijeme njegova sklapanja moraju biti uključeni u pregovore o standardu, njegovo donošenje i provedbu.
- (37) Proizvođači mogu poslije postati stranke sporazuma a da nisu sudjelovali u pregovorima o sporazumu ili u njegovu donošenju, pod uvjetom da dokažu suglasnost volja da ih sporazum o održivosti obvezuje. U tom se slučaju za usklađenost takvih proizvođača sa sporazumom o održivosti moraju primjenjivati pravila o vremenskom području primjene sporazuma (vidjeti odjeljak 6.).

⁽²⁶⁾ Presuda od 15. lipnja 2023., *Saint-Louis sucre*, ECLI:EU:C:2023:486, C-183/22, točka 38. i sljedeće.

⁽²⁷⁾ Vidjeti u tom smislu presudu od 6. rujna 2017., *Intel*, C-413/14 P, ECLI:EU:C:2017:632, točke od 40. do 45. i ondje navedena sudska praksa.

⁽²⁸⁾ Vidjeti u tom smislu presudu Suda od 26. listopada 2000., *Bayer AG/Komisija*, T-41/96, ECLI:EU:T:2000:242, točka 69.; presudu od 13. srpnja 2006., *Komisija/Volkswagen*, C-74/04 P, ECLI:EU:C:2006:460, točka 39.; presudu od 30. travnja 2009., *CD-Contact Data GmbH*, T-18/03, ECLI:EU:T:2009:132, točka 48.

Primjer 1.: Skupina lanaca supermarketa koji zajedno ostvaruju 70 % kupnje jabuka na veliko u nekoj državi članici složila se da će kupovati samo jabuke koje su certificirane kao jabuke bez pesticida kako bi promicala održivi uzgoj jabuka. Budući da ta skupina ostvaruje velik udio kupnje, većina proizvođača jabuka smatra da nema drugog izbora nego slijediti standard koji je postavila skupina lanaca supermarketa kako njihovi proizvodi ne bi bili isključeni s tržišta. Prestanu upotrebljavati pesticide i certificiraju svoje jabuke kao jabuke bez pesticida jer se ne žele izložiti riziku da ne mogu prodati uzgojene jabuke. Jasno je da postoji sporazum između lanaca supermarketa. Međutim, proizvođači jabuka nisu stranke sporazuma. Iako proizvođači isporučuju proizvode koji ispunjavaju standard održivosti, nisu se usuglasili s lancima supermarketa o sadržaju standarda i njihova odluka da poštuju standard ne ovisi o tome poštuju li i drugi proizvođači jabuka taj standard. Zbog toga proizvođači nisu stranke sporazuma sklopljenog među skupinom lanaca supermarketa. Međutim, to ne sprečava proizvođače da u budućnosti postanu stranke sporazuma o održivosti s lancima supermarketa.

Primjer 2.: U nešto drukčijem scenariju skupina lanaca supermarketa dogovorila se da će kupovati samo jabuke koje su certificirane kao jabuke bez pesticida. Organizacija proizvođača jabuka razvije certifikacijski žig kojim se potvrđuje da su proizvodi njezinih članova bez pesticida. Organizacija licencira certifikacijski žig za upotrebu na ambalaži supermarketâ i u njihovim promidžbenim materijalima. Naknade za licenciranje raspodjeljuju se među proizvođačima koji su članovi te organizacije. U tom slučaju organizacija je udruženje proizvođača koje je odlučilo donijeti i izdavati certifikacijski žig. Ta odluka čini sporazum o održivosti između proizvođača. Osim toga, isti sporazum o održivosti može uključivati i sporazum o licenciranju sklopljen između organizacije i supermarketâ.

- (38) Iako sporazumi o standardima održivosti za poljoprivredne proizvode često uključuju poboljšanja *proizvodnje*, članak 210.a primjenjuje se i na sporazume o standardima održivosti koji se odnose na *trgovinu* poljoprivrednim proizvodima. Barem jedan proizvođač mora sudjelovati u sporazumima o standardima održivosti koji se odnose na trgovinu poljoprivrednim proizvodima.

Primjer 1.: Proizvođači krušaka i skupina trgovaca na veliko sklapaju sporazum. Proizvođači će na temelju sporazuma primjenjivati tehnike proizvodnje u kojima se neće koristiti kemijska obrada za poboljšanje roka trajanja krušaka, ali će se povećavati rasipanje hrane jer će se povećati rizik od pojave mrlja ili kvarenja krušaka prije no što dođu do potrošača. Kako bi kruške ostale u dobrom stanju prije isporuke trgovcima na malo, trgovci na veliko moraju prilagoditi uvjete u skladišnim prostorima i uvesti potrebne konstrukcijske izmjene. U tom se slučaju poboljšanja održivosti odnose i na proizvodnju poljoprivrednih proizvoda i na trgovinu. Članak 210.a primjenjivao bi se na dio sporazuma o održivosti koji se odnosi na izmjene skladišnih prostora trgovaca na veliko jer bi taj dio bio neodvojivo povezan sa stavljanjem održivijeg proizvoda na tržište.

Primjer 2.: Skupina trgovaca na malo i trgovaca na veliko dogovara korištenje sustava recikliranih spremnika za prijevoz svježeg voća i povrća i njihov smještaj u prodavaonicama. Iako se sporazum odnosi na standard održivosti koji možda nadilazi pravnu obvezu, članak 210.a neće se primjenjivati jer sporazum neće uključivati nijednog proizvođača.

Primjer 3.: Skupina trgovaca prehrambenim proizvodima na malo i proizvođača prehrambenih proizvoda dogovara inicijativu kružnog gospodarstva za uspostavu zajedničkog sustava skupljanja otpada. Trgovci na malo obvezuju se skupljati otpad i poslije ga pretvoriti u gnojiva, a proizvođači se obvezuju koristi ta gnojiva u proizvodnji. Članak 210.a primjenjivat će se jer sporazum uključuje obvezu proizvođača da koriste gnojiva proizvedena u okviru sustava skupljanja otpada.

2.3. **Proizvodi obuhvaćeni područjem primjene članka 210.a**

- (39) Da bi bio obuhvaćen člankom 210.a, sporazum o održivosti: i. mora se odnositi na jedan ili više poljoprivrednih proizvoda navedenih u Prilogu I. UFEU-u, osim proizvoda ribarstva i akvakulture („proizvodi iz Priloga I.”) i ii. mora se odnositi na proizvodnju tih proizvoda ili trgovinu tim proizvodima.
- (40) Ograničavanje članka 210.a na poljoprivredne proizvode posljedica je područja primjene članka 1. Uredbe o ZOT-u, koji obuhvaća samo poljoprivredne prehrambene proizvode, te su stoga svi ostali prehrambeni proizvodi isključeni („proizvodi koji nisu navedeni u Prilogu I.”).
- (41) Sporazum o održivosti može biti valjan čak i ako se odnosi i na proizvode iz Priloga I. i proizvode koji nisu navedeni u Prilogu I. Međutim, isključenje na temelju članka 210.a primjenjivat će se samo na dio sporazuma o održivosti koji se odnosi na proizvode iz Priloga I.

Primjer 1.: Sporazum se odnosi na održivo pakiranje slada u vodootporne vreće za otpremu koje se mogu u potpunosti reciklirati i piva u bačve koje su u potpunosti izrađene od recikliranog metala. Članak 210.a primjenjivat će se samo na dio sporazuma koji se odnosi na slad jer je pivo proizvod koji nije naveden u Prilogu I.

Primjer 2.: Sporazum se odnosi na opskrbu otpadom od hrane iz nekoliko restorana i od proizvođača koji opskrbljuju te restorane. Otpad će se zatim koristiti za proizvodnju i komercijalizaciju biogoriva. Članak 210.a primjenjivat će se samo na dio sporazuma koji se odnosi na opskrbu otpadom za proizvodnju biogoriva, ali ne i na komercijalizaciju biogoriva koja nisu uključena u Prilog I.

Primjer 3.: Sporazum se odnosi na isporuku održivo uzgojene peradi pružateljima usluga kantine. Sporazum uključuje proizvođače peradi koji isporučuju perad proizvođačima pripremljenih obroka i organizaciju koja zastupa kantine koje kupuju pripremljene obroke od proizvođača obroka. Članak 210.a primjenjivao bi se samo na dio sporazuma koji se odnosi na isporuku peradi proizvođačima pripremljenih obroka, a ne na dio koji se odnosi na isporuku pripremljenih obroka kantinama. Jedino su proizvodi od peradi proizvodi navedeni u Prilogu I., dok pripremljeni obroci koji sadržavaju to meso nisu.

Primjer 4.: Sporazum se odnosi na isporuku održivih rajčica, gljiva, povrća i začinskog bilja za preradu u različite umake, kao što su pesto, rajčica s gljivama, rajčica s patlidžanom, lukom i kaparima, te komercijalizaciju tih umaka. Članak 210.a primjenjivao bi se samo na dio sporazuma o proizvodnji i isporuci održivih rajčica, gljiva i začinskog bilja, a ne na komercijalizaciju umaka jer su umaci proizvodi koji nisu navedeni u Prilogu I.

3. **MATERIJALNO PODRUČJE PRIMJENE ČLANKA 210.A**

- (42) Potrebno je razlikovati ciljeve održivosti navedene u članku 210.a stavku 3., standarde održivosti potrebne za ostvarivanje tih ciljeva održivosti i provedbene mjere navedene u sporazumu o održivosti kako bi se postigli ti standardi.

Primjer: Cilj održivosti mogao bi biti sprečavanje erozije tla. Cilj sporazuma o održivosti bio bi primjena standarda koji bi mogao uključivati postavljanje mjerljivih ciljeva u obliku kvantitativnih ili kvalitativnih kriterija koji nadilaze obvezni standard, primjerice upotreba pokrovnog usjeva zimi da bi se spriječila erozija tla. Sporazum bi mogao obuhvaćati konkretne provedbene mjere kao što su obveza upotrebe određenih strojeva ili opreme, obveza primjene instrumenata za upravljanje rizicima ili obveza podupiranja širenja tehničkog znanja, uključujući osposobljavanje, savjetovanje, suradnju i razmjenu znanja, te digitalne tehnologije ili prakse za održivo upravljanje hranjivim tvarima.

3.1. Ciljevi održivosti na temelju članka 210.a

- (43) Da bi se ispunili uvjeti iz članka 210.a, sporazumom o održivosti mora se nastojati postići standard održivosti kojim se doprinosi barem jednom od sljedećih ciljeva održivosti:
- (a) okolišni ciljevi, uključujući ublažavanje klimatskih promjena i prilagodbu tim promjenama, održiva upotreba krajobrazu, vode i tla te njihova zaštita, prelazak na kružno gospodarstvo, uključujući smanjenje rasipanja hrane, sprečavanje i kontrola onečišćenja te zaštita i obnova bioraznolikosti i ekosustava;
 - (b) proizvodnja poljoprivrednih proizvoda na načine kojima se smanjuje upotreba pesticida i upravlja rizicima koji proizlaze iz njihove upotrebe ili kojom se smanjuje opasnost od antimikrobne otpornosti u poljoprivrednoj proizvodnji;
 - (c) zdravlje i dobrobit životinja.
- (44) Primjeri okolišnih ciljeva navedeni u članku 210.a stavku 3. točki (a) ogledni su te mogu postojati različite vrste i varijacije ciljeva. Primjerice, bilo koji cilj koji neki gospodarski subjekt nastoji ostvariti i koji pozitivno utječe na okoliš u vezi s proizvodnjom ili preradom poljoprivrednih proizvoda ili na trgovinu poljoprivrednim proizvodima, uključujući distribuciju, može biti cilj održivosti obuhvaćen područjem primjene članka 210.a. Međutim, u članku 210.a stavku 3. točkama (b) i (c) naveden je iscrpan popis ciljeva.

Primjeri ciljeva održivosti obuhvaćenih člankom 210.a

Primjer 1.: Iako to nije izričito navedeno u članku 210.a stavku 3., smanjenje onečišćenja zraka, poboljšanje kvalitete zraka i smanjenje emisija stakleničkih plinova odnose se na okolišne ciljeve. Stoga su obuhvaćeni područjem primjene članka 210.a stavka 3. točke (a).

Primjer 2.: Iako to nije izričito navedeno u članku 210.a stavku 3., izbjegavanje onečišćenja plastikom odnosi se na cilj prelaska na kružno gospodarstvo i cilj sprečavanja i kontrole onečišćenja. Cilj je stoga obuhvaćen područjem primjene članka 210.a stavka 3. točke (a).

Primjer 3.: Poboljšanje otpornosti tla na eroziju, povećanje bioraznolikosti tla, poboljšanje sastava tla i osiguravanje zaštite morskih područja odnose se na cilj održive upotrebe i zaštite krajobrazu, vode i tla. Ti su ciljevi stoga obuhvaćeni područjem primjene članka 210.a stavka 3. točke (a).

Primjer 4.: Ublažavanje učinka postupaka navodnjavanja na vodne resurse i ekosustave, štednja vode i zaštita kvalitete vode odnose se na cilj održive upotrebe vode. Stoga su obuhvaćeni područjem primjene članka 210.a stavka 3. točke (a).

Primjer 5.: Smanjenje otpada, kao što je upravljanje nusproizvodima, preostalim tokovima i otpadom od hrane te njihovo vrednovanje, primjerice povećanjem učinkovitosti resursa ili promicanjem inovativnih rješenja, odnose se na cilj prelaska na kružno gospodarstvo. Stoga su obuhvaćeni područjem primjene članka 210.a stavka 3. točke (a).

Primjer 6.: Poboljšanje prirodnog ekološkog procesa u poljoprivredi, uključujući kruženje hranjivih tvari, plodnost tla, prirodno suzbijanje organizama štetnih za bilje i karantenu, te očuvanje vode s pomoću tehnika kao što su kompostiranje, pokrovni usjevi i upotreba korisnih insekata vrste su okolišnih ciljeva. Stoga su obuhvaćeni područjem primjene članka 210.a stavka 3. točke (a).

Primjer 7.: Ublažavanje učinka nepovoljnih vremenskih uvjeta i mjere prilagodbe vrste su okolišnih ciljeva. Stoga su obuhvaćeni područjem primjene članka 210.a stavka 3. točke (a).

Primjer 8.: Poboljšanje kvalitete života životinja, uključujući njihovo emocionalno stanje, sposobnost izražavanja određenog uobičajenog ponašanja i osiguravanje dovoljno prostora, odgovarajućih objekata i mogućnosti zajedničkog boravka s drugim životinjama svoje vrste, obuhvaćeno je ciljem dobrobiti životinja iz članka 210.a stavka 3. točke (c).

Primjer 9.: Zaštita životinja od ozljeda i bolesti primjerenim postupcima prevencije, brзом dijagnozom i liječenjem obuhvaćena je ciljem zdravlja životinja iz članka 210.a stavka 3. točke (c).

- (45) Standard održivosti može doprinosti jednom cilju obuhvaćenom člankom 210.a stavkom 3. ili više njih.
- (46) Kako bi se lakše ocijenilo zadovoljava li sporazum o održivosti uvjete za isključenje na temelju članka 210.a, sporazumom o održivosti trebali bi se utvrditi cilj ili ciljevi održivosti kojima se nastoji doprinijeti standardom održivosti.
- (47) Ako se sporazumom o održivosti nastoji doprinijeti ostvarivanju više ciljeva, od kojih neki nisu obuhvaćeni člankom 210.a stavkom 3., samo ciljevi navedeni u članku 210.a stavku 3. relevantni su za ocjenjivanje je li sporazum o održivosti obuhvaćen područjem primjene članka 210.a.
- (48) Standardom održivosti može se nastojati doprinijeti ciljevima koji nisu obuhvaćeni člankom 210.a stavkom 3. Oni mogu uključivati socijalne ciljeve, kao što su radni uvjeti za poljoprivredne radnike ili zdrava i hranjiva prehrana za potrošače, ili gospodarske ciljeve, kao što je razvoj robnih marki za pravednije naknade za poljoprivrednike. U tim slučajevima aspekti standarda održivosti kojima se nastoji doprinijeti tim socijalnim ili gospodarskim ciljevima ne mogu se uzeti u obzir kad se utvrđuje zadovoljava li određeni sporazum o održivosti uvjete za isključenje na temelju članka 210.a, posebno je li neko ograničenje tržišnog natjecanja u sporazumu o održivosti neophodno za postizanje standarda održivosti, kako je dodatno objašnjeno u odjeljku 5.

Primjeri sporazuma o održivosti usmjerenih na ciljeve obuhvaćene člankom 210.a

Primjer 1.: Proizvođači žitarica sklapaju sporazum s prerađivačima žitarica na temelju kojeg će proizvođači žitarica poboljšati obilježja krajobrazu, kao što su živice, a prerađivači žitarica pristaju platiti višu cijenu za mjere održivosti proizvođača žitarica. To može biti obuhvaćeno ciljem zaštite i obnove bioraznolikosti i ekosustava iz članka 210.a stavka 3. točke (a) ako se sporazumom o održivosti nastoji doprinijeti tom cilju.

Primjer 2.: Proizvođači meda i prerađivači medovine dogovaraju da će staviti na tržište proizvode od meda prikupljenog iz košnica u kojima se upotrebljavaju samo nekemijska sredstva za suzbijanje varooze. Taj dogovor može biti obuhvaćen ciljem zdravlja i dobrobiti životinja iz članka 210.a stavka 3. točke (c) ako se sporazumom o održivosti nastoji doprinijeti tom cilju.

Primjer 3.: Proizvođači žitarica dogovaraju da će primijeniti tehnike precizne poljoprivrede kako bi smanjili upotrebu pesticida i gnojiva. To može biti obuhvaćeno okolišnim ciljevima iz članka 210.a stavka 3. ako se sporazumom o održivosti nastoji doprinijeti tom cilju.

Primjer 4.: Proizvođači i prerađivači mlijeka i mliječnih proizvoda dogovaraju ispašu mliječnih krava kako bi se poboljšala kvaliteta života životinja. To može biti obuhvaćeno ciljem dobrobiti životinja iz članka 210.a stavka 3. točke (c) ako se sporazumom o održivosti nastoji doprinijeti tom cilju.

Primjeri sporazuma o održivosti usmjerenih na ciljeve koji nisu obuhvaćeni područjem primjene članka 210.a ili su njime djelomično obuhvaćeni

Primjer 1.: Proizvođači i prerađivači mlijeka i mliječnih proizvoda dogovaraju da će razviti robne marke kojima se osiguravaju pravednije naknade za proizvođače. To povećanje prihoda proizvođača mlijeka i mliječnih proizvoda može dovesti do povećanja ulaganja kojima se nastoje ostvariti okolišni ciljevi ili ciljevi dobrobiti životinja. Ako se sporazumom nastoje osigurati pravednije naknade za proizvođače, taj cilj ne bi bio obuhvaćen područjem primjene ciljeva obuhvaćenih člankom 210.a stavku 3.

Primjer 2.: Proizvođači i prerađivači mlijeka i mliječnih proizvoda dogovaraju da će poboljšati dobrobit životinja i ujedno da će osigurati pravedne radne uvjete za poljoprivredne radnike. Isključenje na temelju članka 210.a može se primijeniti samo na aspekte sporazuma kojima se nastoje ostvariti ciljevi obuhvaćeni člankom 210.a stavkom 3., kao što je dobrobit životinja. Za razliku od toga, drugi aspekti, kao što su pravedni radni uvjeti za poljoprivredne radnike, ne mogu se uzeti u obzir pri ocjenjivanju.

3.2. Standardi održivosti koji se primjenjuju na temelju članka 210.a

3.2.1. Sporazumom o održivosti mora se utvrditi standard održivosti koji se odnosi na cilj održivosti

- (49) Sporazumom o održivosti koji ispunjava uvjete iz članka 210.a treba se utvrditi standard održivosti koji stranke sporazuma moraju poštovati kako bi doprinijele jednom ili više ciljeva održivosti obuhvaćenih člankom 210.a stavkom 3.
- (50) Standard održivosti može biti postojeći standard, standard koji su za potrebe sporazuma sastavile stranke sporazuma ili standard koji su utvrdile treće strane.
- (51) U standardu održivosti mogu se, ali i ne moraju propisati konkretne tehnologije ili proizvodne metode za ostvarenje utvrđenog cilja. Prema tome, stranke sporazuma o održivosti možda se će neće morati obvezati samo na ostvarivanje cilja ili ciljeva određenih standardom već će možda morati upotrebljavati i određenu tehnologiju ili proizvodnu praksu za ostvarenje tog cilja, primjerice metode zaštite tla i prakse ispaše životinja.
- (52) Donošenje standarda održivosti može dovesti do stvaranja dobrovoljne oznake, logotipa ili naziva robne marke za proizvode koji ispunjavaju zahtjeve tog standarda.
- (53) Isključenje iz članka 210.a može se primijeniti samo na dio proizvodnje poljoprivrednih proizvoda obuhvaćenih sporazumom koji ispunjava standard održivosti.

Primjer: Cilj sporazuma o održivosti je smanjiti upotrebu pesticida za 8 %. Proizvođač je stranka sporazuma i djeluje na dvjema zemljopisnim lokacijama. Na jednoj se obvezao ispuniti standard, dok na drugoj i dalje upotrebljava pesticide koliko je god to moguće. Isključenje iz članka 210.a može se primijeniti samo na lokaciju na kojoj proizvođač nastoji ispuniti standard.

- (54) Pri ocjenjivanju je li standard održivosti obuhvaćen člankom 210.a nije važno je li sporazum o održivosti trenutačno ili u prošlosti financiran sredstvima Unije ili nacionalnim sredstvima. Međutim, činjenica da se provedba određenog standarda financira sredstvima Unije ili nacionalnim sredstvima relevantna je pri ocjenjivanju neophodnosti bilo kojeg ograničenja tržišnog natjecanja opisanog u odjeljku 5.

3.2.2. Standardi održivosti trebali bi dovesti do mjerljivih i opipljivih rezultata ili, ako to nije moguće, rezultata koji se mogu promatrati i opisati.

- (55) Standardom održivosti mogu se odrediti kvantificirani ciljevi ili konkretne metode ili prakse koje treba primijeniti. Primjerice, standardom se može propisati da se neće upotrebljavati određeni ulazni materijal ili primjenjivati određena poljoprivredna praksa.
- (56) Rezultati koji se ostvaruju primjenom standarda održivosti moraju biti opipljivi i mjerljivi. Ako se ne mogu brojčano kvantificirati, ostvareni rezultati ipak bi se trebali moći promatrati i opisati. U tim slučajevima nema potrebe da se kvantificira učinak koji se nastoji postići sporazumom o održivosti.

Primjer 1.: U sporazumu kojim se nastoji smanjiti upotreba pesticida utvrđuje se standard kojim se propisuje smanjenje upotrebe pesticida za 40 %. U tom bi slučaju bilo potrebno dokazati da primjena standarda dovodi do mjerljivog smanjenja upotrebe pesticida. Međutim, ne bi bilo potrebno dokazati da je smanjenje upotrebe pesticida među pojedinačnim proizvođačima dovelo do poboljšanja kvalitete vode u regiji, kao što je smanjenje istjecanja pesticida u podzemne vode.

Primjer 2.: Ako se sporazumom o održivosti nastoji povećati bioraznolikost uzgojem određenog samoniklog bilja korisnog za kukce i izvornih biljnih vrsta, možda neće biti moguće brojčano kvantificirati rezultate poboljšanja bioraznolikosti. Međutim, uloženi trud i ostvareni rezultati moraju se moći opisati, iako ne nužno brojčano: primjerice, stranke bi trebale utvrditi koje je bilje korisnije kukce ili koje bi izvorne vrste trebalo posaditi.

3.2.3. Standardi održivosti moraju biti viši od relevantnog obveznog standarda

- (57) Standard održivosti koji se nastoji primijeniti sporazumom o održivosti obuhvaćenim člankom 210.a mora biti viši od standarda koji je propisan pravom Unije ili nacionalnim pravom. To znači da se standardom održivosti moraju utvrditi zahtjevi održivosti koji nadilaze zahtjeve postojećeg obveznog standarda. Ako ni pravom Unije ni nacionalnim pravom nije utvrđen poseban zahtjev održivosti, zahtjevi održivosti moraju se uvesti sporazumom.
- (58) Obvezni standard jest standard utvrđen na razini Unije ili države članice kojim se određuju razine, tvari, proizvodi ili tehnike koje pojedinačni proizvođači ili gospodarski subjekti moraju ostvariti/koristiti ili izbjegavati. Standardi ili ciljevi koji su obvezujući za države članice, ali ne i za pojedinačne poduzetnike, ne smatraju se obveznim standardima za potrebe članka 210.a.

Primjer cilja koji je obvezujući za države članice, ali ne i za pojedince: u Komisijinu prijedlogu uredbe o održivoj upotrebi pesticida ⁽²⁹⁾ navedeni su ciljevi smanjenja ukupne upotrebe i rizika od kemijskih pesticida te upotrebe „opasnijih” pesticida za 50 % do 2030. Ti bi ciljevi bili obvezujući za države članice, ali ne i za pojedince. Stoga se ne bi smatrali obveznim standardima za potrebe članka 210.a.

Primjer cilja koji je obvezujući za regiju, ali ne i za pojedince: u scenariju u kojem je donesen prijedlog uredbe o održivoj upotrebi pesticida regija bi mogla donijeti odluku kojom si određuje cilj postupnog smanjenja upotrebe pesticida za 50 % do 2030. Ta bi odluka bila obvezujuća za regiju, ali ne i za pojedince. Stoga se odluka ne bi smatrala obveznim standardom za potrebe članka 210.a.

Primjer cilja koji je obvezujući za pojedince: u scenariju u kojem je donesen prijedlog uredbe o održivoj upotrebi pesticida država članica mogla bi donijeti odluku o uvođenju obvezujućeg zahtjeva za proizvođače da do 2030. postupno smanje upotrebu pesticida za različite postotke (primjerice 30/50/70 %) u različitim sektorima. Takve nacionalne odredbe bile bi obvezujuće za pojedince i stoga bi se smatrale obveznim standardima za potrebe članka 210.a.

- (59) Neovisno o tome jesu li stranke sporazuma o održivosti gospodarski subjekti iz trećih zemalja, obvezni standardi smatraju se standardima Unije ili standardima koje su utvrdile države članice. Ako se sporazum o održivosti odnosi na standard treće zemlje, taj standard mora nadilaziti odgovarajući obvezni standard Unije ili, ako potonji ne postoji, obvezne standarde države članice kako bi se na njega primijenilo isključenje na temelju članka 210.a.

Primjer 1.: Proizvođač kakaia iz treće zemlje sklapa s proizvođačem čokolade iz Unije sporazum o održivosti kojim se namjerava nadmašiti obvezni standard Unije ili države članice. Na sporazum o održivosti stoga se može primijeniti isključenje na temelju članka 210.a.

⁽²⁹⁾ Prijedlog Uredbe Europskog Parlamenta i Vijeća o održivoj upotrebi sredstava za zaštitu bilja i izmjeni Uredbe (EU) 2021/2115 (COM (2022) 305 final).

Primjer 2.: Proizvođač kakaia iz treće zemlje sklapa s proizvođačem čokolade iz Unije sporazum o održivosti kojim se namjerava nadmašiti obvezni standard treće zemlje. Isključenje na temelju članka 210.a može se primijeniti na sporazum o održivosti samo u mjeri u kojoj on nadilazi obvezni standard Unije ili, ako potonji ne postoji, obvezni standard države članice.

- (60) Ako je obvezni standard u državi članici stroži ili ambiciozniji od odgovarajućeg standarda Unije, proizvođači i gospodarski subjekti koji posluju u toj državi članici moraju poštovati taj viši standard.
- (61) Ovisno o pravnom poretku svake države članice obvezni standard može postojati na regionalnoj ili lokalnoj razini. Obvezni standard trebao bi se smatrati relevantnim standardom za potrebe članka 210.a ako je utvrđen na regionalnoj ili lokalnoj razini i ako se relevantna proizvodnja ili trgovina na temelju sporazuma o održivosti odvija unutar te određene regije ili mjesta. Ako sporazum o održivosti obuhvaća nekoliko regija ili mjesta koji svi imaju različite obvezne standarde, standard iz sporazuma o održivosti trebao bi nadilaziti standard koji se primjenjuje u regiji ili mjestu u kojima se odvijaju proizvodnja ili trgovina obuhvaćeni sporazumom. Primjerice, ako se sporazumom nastoji poboljšati održiva proizvodnja jabuka, relevantni standard bit će onaj koji se primjenjuje u regiji ili mjestu u kojima se proizvode jabuke.
- (62) Sporazumi o održivosti mogu obuhvaćati sustave kvalitete navedene u Uredbi (EU) br. 1151/2012⁽³⁰⁾ i Delegiranoj uredbi Komisije (EU) 2019/33⁽³¹⁾ ili oznake kvalitete na koje se primjenjuje relevantno nacionalno pravo, no samo u mjeri u kojoj ti sustavi i oznake odražavaju više standarde održivosti od standarda koji se zahtijeva pravom Unije ili nacionalnim pravom.
- (63) Ako na razini Unije ili nacionalnoj razini ne postoje obvezni standardi, na sporazume o održivosti kojima se nastoji povećati razina održivosti moći će se primijeniti isključenje na temelju članka 210.a. Isto vrijedi i za sporazume o održivosti kojima se nastoji ubrzati tranzicija ili raniji prelazak na obvezne standarde Unije ili nacionalne standarde koji su doneseni ili dogovoreni, ali još nisu stupili na snagu. Gospodarski subjekti moraju imati na umu da bi se nakon stupanja na snagu sporazuma nastavkom primjene istih proizvodnih i trgovinskih praksi koje su se koristile i prije njegova stupanja na snagu, odnosno neuvođenjem poboljšanja u smislu uvođenja održivijih proizvodnih ili trgovinskih praksi, moglo dovesti u pitanje zadovoljenje kriterija iz testa neophodnosti opisanog u odjeljku 5. Međutim, može se dogoditi da su se gospodarski subjekti počeli suočavati za znatno većim poteškoćama u održavanju istih proizvodnih i trgovinskih praksi (znatno veći troškovi, znatna ograničenja pristupa bitnim ulaznim materijalima itd.), što bi moglo opravdati potrebu za suradnjom.
- (64) Članak 210.a više se neće primjenjivati na sporazume o održivosti od trenutka stupanja na snagu jednakovrijednih ili ambicioznijih standarda Unije ili nacionalnih standarda (vidjeti odjeljak 6.5.).
- (65) Zbog velike raznolikosti vrsta i kombinacija obveznih standarda održivosti na razini Unije i nacionalnoj razini za svaki od ciljeva održivosti utvrđenih u članku 210.a stavku 3. u ovim smjernicama nije moguće navesti iscrpan popis standarda održivosti koji su propisani pravom Unije ili nacionalnim pravom.
- (66) Slično tomu, u ovim smjernicama nije moguće navesti koliko najmanje doneseni standard održivosti mora biti viši od obveznog standarda. Umjesto toga, koliko je standard održivosti viši od obveznog standarda morat će se ocijeniti za svaki pojedini slučaj uzimajući u obzir ograničenja tržišnog natjecanja koja nastaju zbog sporazuma o održivosti i jesu li ta ograničenja neophodna (vidjeti odjeljak 5.).

⁽³⁰⁾ Uredba (EU) br. 1151/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 21. studenog 2012. o sustavima kvalitete za poljoprivredne i prehrambene proizvode (SL L 343, 14.12.2012., str. 1.).

⁽³¹⁾ Delegirana uredba Komisije (EU) 2019/33 od 17. listopada 2018. o dopuni Uredbe (EU) br. 1308/2013 Europskog parlamenta i Vijeća u pogledu zahtjeva za zaštitu oznaka izvornosti, oznaka zemljopisnog podrijetla i tradicionalnih izraza u sektoru vina, postupka podnošenja prigovora, ograničenja upotrebe, izmjena specifikacija proizvoda, poništenja zaštite te označavanja i prezentiranja (SL L 9, 11.1.2019., str. 2.).

Primjer 1.: Proizvođači i gospodarski subjekti dogovaraju da će smanjiti količinu rasipanja hrane u proizvodnji i preradi graška za 50 % optimizacijom tehnika berbe graška, ulaganjem u učinkovitije skladišne kapacitete i poboljšanjem ambalaže. Ne postoji obvezan standard održivosti za smanjenje rasipanja hrane određen na razini Unije ni primjenjiv nacionalni standard održivosti. U tom bi slučaju standard održivosti bio viši od standarda koji je propisan pravom Unije ili nacionalnim pravom.

Primjer 2.: Proizvođači mlijeka i trgovci na malo dogovaraju da će podržati prelazak na ekološku proizvodnju mlijeka kako je utvrđeno u Uredbi (EU) 2018/848 Europskog parlamenta i Vijeća ⁽³²⁾. Iako se Uredbom (EU) 2018/848 utvrđuju proizvodne metode koje poljoprivrednici trebaju primjenjivati kako bi svoje proizvode mogli označiti kao ekološke, one ne predstavljaju obvezne standarde na razini Unije ili nacionalnoj razini. U tom slučaju standard kojim se zahtijeva proizvodnja mlijeka u skladu s metodama ekološke proizvodnje bio bi viši od standarda koji je propisan pravom Unije ili nacionalnim pravom.

4. OGRANIČENJA TRŽIŠNOG NATJECANJA

- (67) U ovom se odjeljku objašnjavaju vrste ograničenja koja će vjerojatno biti obuhvaćena člankom 101. stavkom 1. UFEU-a i na koja bi se stoga moglo primijeniti isključenje na temelju članka 210.a ako ispunjavaju uvjete članka 210.a.
- (68) U ovom se odjeljku ne razmatra bi li ograničenja tržišnog natjecanja koja bi vjerojatno bila obuhvaćena člankom 101. stavkom 1. UFEU-a mogla ispuniti i zahtjeve za izuzeće na temelju članka 101. stavka 3. UFEU-a. Svrha ovog odjeljka nije ni iscrpno raspravljati o tome kad se sporazumima o održivosti ograničava ili ne ograničava tržišno natjecanje.

4.1. Što je ograničenje tržišnog natjecanja?

- (69) Ključan pojam za razumijevanje pojma ograničenja tržišnog natjecanja jest pojam „parametara tržišnog natjecanja”. Poduzeća se natječu pružanjem ponude kupcima koja je privlačnija od ponuda alternativnih dobavljača u danim okolnostima. Iako cijena može biti najvažniji čimbenik za neke kupce, i drugi čimbenici mogu imati određenu ulogu. Primjerice, jedan dobavljač može ponuditi kvalitetniji proizvod, bolje značajke, više raznolikosti, bolju uslugu ili veću inovativnost. Određeni čimbenici mogu utjecati na sposobnost dobavljača da smanji cijenu ili poboljša značajke, kao što su sposobnost dobavljača da ostvari određenu razinu proizvodnje uz niže troškove od konkurenata, učinkovitije proizvodne metode i tehnologije, izvori opskrbe, prijevoz i logistika. Takvi cjenovni i necjenovni čimbenici zajedno se nazivaju „parametrima tržišnog natjecanja”.
- (70) Sporazumom se ograničava tržišno natjecanje u smislu članka 101. stavka 1. UFEU-a ako je vjerojatno da će utjecati na relevantne parametre tržišnog natjecanja na određenom tržištu. Sporazumom se može ograničiti tržišno natjecanje jer sadržava eksplicitnu ili implicitnu obvezu nenatjecanja u pogledu jednog ili više parametara tržišnog natjecanja. Njime se isto tako može ograničiti tržišno natjecanje smanjenjem suparništva među strankama sporazuma ili smanjenjem suparništva između njih i trećih strana ⁽³³⁾. Prilog E sadržava pregled nekih od glavnih vrsta ograničenja tržišnog natjecanja koje se javljaju u sporazumima o održivosti i načine na koje se različite vrste ograničenja mogu primijeniti u praksi.
- (71) U nekim se slučajevima može smatrati da sporazum o održivosti po samoj svojoj prirodi ograničava tržišno natjecanje. Primjerice, sporazum između skupine konkurentskih poduzetnika kojim se ona dogovaraju da će naplaćivati iste cijene svojim kupcima vjerojatno će sam po sebi ograničiti tržišno natjecanje.

⁽³²⁾ Uredba (EU) 2018/848 Europskog parlamenta i Vijeća od 30. svibnja 2018. o ekološkoj proizvodnji i označavanju ekoloških proizvoda te stavljanju izvan snage Uredbe Vijeća (EZ) br. 834/2007 (SL L 150, 14.6.2018., str. 1.).

⁽³³⁾ Smjernice za primjenu članka 81. stavka 3. Ugovora (SL C 101, 27.4.2004., str. 97) („Smjernice za članak 101. stavak 3. UFEU-a”). U naslovu se upućuje na članak 81. stavak 3. jer je obavijest objavljena prije donošenja Ugovora iz Lisabona. Kad je donesen Ugovor iz Lisabona, članak 81. Ugovora o osnivanju Europske zajednice postao je članak 101. Ugovora o funkcioniranju Europske unije.

- (72) U drugim se slučajevima, iako se možda ne smatra da sporazum o održivosti po samoj svojoj prirodi ograničava tržišno natjecanje, on ipak može imati učinak ograničavanja tržišnog natjecanja. U takvim slučajevima vjerojatnost da će se sporazumom o održivosti ograničiti tržišno natjecanje ovisi o nekoliko čimbenika, uključujući udio tržišta na koji sporazum o održivosti utječe i postoje li drugi poduzetnici koji bi mogli početi proizvoditi konkurentne proizvode. Naime, ako postoji dovoljno proizvođača koji nisu obuhvaćeni sporazumom o održivosti, kupcima će i dalje biti na raspolaganju konkurentne alternative, stoga nije vjerojatno da će se predmetnim sporazumom o održivosti ograničiti tržišno natjecanje.
- (73) Sporazum o održivosti može sadržavati više ograničenja tržišnog natjecanja. Primjerice, inicijativa za dobrobit životinja može sadržavati poseban sporazum o isplati obvezne dodatne naknade poljoprivrednicima koji ispunjavaju određene kriterije za dobrobit životinja, pri čemu je sporazum o isplati naknade sporazum o sastavnom dijelu cijene. Ti kriteriji mogu obuhvaćati i zahtjeve u pogledu veličine prostora dostupnog pojedinačnim životinjama, što bi moglo dovesti do smanjenja broja životinja koje se mogu uzgojiti (ograničenje rezultata proizvodnje), ili se njima mogu odrediti posebni hranidbeni zahtjevi (ograničenje ulaznog materijala).
- (74) Da bi sporazum o održivosti ograničio tržišno natjecanje u smislu članka 101. stavka 1. UFEU-a, dovoljno je da sadržava jedno takvo ograničenje.

Primjer sporazuma kojim se ograničava tržišno natjecanje: uzgajivači soje u određenoj regiji žele prestati upotrebljavati kemijska gnojiva da bi se smanjilo onečišćenje i zaštili vodni sustavi. Međutim, budući da bi samostalna provedba takve inicijative mogla dovesti do smanjenja prinosa i financijskih gubitaka, dogovaraju se da će uz prestanak upotrebe kemijskih gnojiva povećati svoje cijene po toni kako bi zadržali prethodnu razinu profitabilnosti. Sporazumom o održivosti vjerojatno će se ograničiti tržišno natjecanje ograničavanjem sposobnosti poljoprivrednika da odrede vlastite prodajne cijene.

Primjer sporazuma kojim se vjerojatno neće ograničiti tržišno natjecanje: Skupina poljoprivrednika koji žele prestati upotrebljavati kemijska gnojiva stvara znak kvalitete za „održivu soju” proizvedenu bez kemijskih gnojiva. Prestankom upotrebe kemijskih gnojiva vjerojatno će se smanjiti prinosi, a time potencijalno i prihodi poljoprivrednih gospodarstava. Skupina stoga uvelike ulaže u jačanje svijesti potrošača o znaku kvalitete i o povoljnom utjecaju prestanka upotrebe kemijskih gnojiva na okoliš kako bi potrošače uvjerila da održiva soja vrijedi više od soje proizvedene upotrebom kemijskih gnojiva. Svaki poljoprivrednik koji certificira svoju soju kao soju proizvedenu bez upotrebe kemijskih gnojiva može sudjelovati u programu i može ga napustiti u bilo kojem trenutku. Za razliku od prvog primjera u ovom primjeru ne postoje odredbe o određivanju cijena.

Nije vjerojatno da će se sporazumom o održivosti ograničiti tržišno natjecanje. Program bi mogao imati učinak ograničavanja tržišnog natjecanja ako se velik broj proizvođača soje pridruži programu i tako ograniči mogućnosti kupaca koji ne žele kupovati održivu soju. Međutim, ako se programu pridruži samo ograničeni broj proizvođača soje, primjerice proizvođači koji su odgovorni za manje od 10 % opskrbe, svako ograničenje tržišnog natjecanja vjerojatno će biti neznatno jer posljedično smanjenje razine proizvodnje neće biti značajno i kupcima će i dalje na raspolaganju biti alternative ako ne žele ili ne mogu platiti više za održivu soju.

4.2. Što nije ograničenje tržišnog natjecanja?

- (75) Tržišno natjecanje ne ograničava se svim sporazumima o održivosti. Ako takvi sporazumi o održivosti ne utječu na parametre tržišnog natjecanja, kao što su cijena, količina, kvaliteta, izbor ili inovacije, nije vjerojatno da će se njima ograničiti tržišno natjecanje. Primjeri navedeni u sljedećim točkama ogledni su i nisu iscrpni.
- (76) Prvo, nije vjerojatno da će se sporazumima o održivosti koji se ne odnose na gospodarsku djelatnost konkurenata, nego na njihovo unutarnje korporativno ponašanje, ograničiti tržišno natjecanje. Primjerice, konkurenti mogu nastojati poboljšati ukupni ugled industrije kao okolišno odgovorne industrije. U tu se svrhu mogu dogovoriti o mjerama za uklanjanje plastike za jednokratnu upotrebu u svojim poslovnim prostorima, ograničenje sobne temperature u zgradama ili ograničenje broja ispisanih stranica po danu.

- (77) Drugo, nije vjerojatno da će se sporazumima o održivosti ograničiti tržišno natjecanje u smislu članka 101. stavka 1. UFEU-a ako se odnose na izradu baze podataka koja sadržava informacije o dobavljačima koji imaju održive lance vrijednosti, upotrebljavaju održive proizvodne postupke i osiguravaju održive ulazne materijale ili o distributerima koji prodaju proizvode na održiv način a da se pritom od stranaka sporazuma ne zahtijeva kupnja od tih dobavljača ili prodaja tim distributerima.
- (78) Treće, nije vjerojatno da će se sporazumima o održivosti među konkurentima ograničiti tržišno natjecanje u smislu članka 101. stavka 1. UFEU-a ako se odnose na organizaciju kampanja za jačanje svijesti na razini cijele industrije ili kampanja za jačanje svijesti kupaca o ekološkom otisku njihove potrošnje, pod uvjetom da se takve kampanje ne svode na zajedničko oglašavanje određenih proizvoda.
- (79) Kad se sporazumom o održivosti ne ograničava tržišno natjecanje, ne primjenjuje se članak 101. stavak 1. UFEU-a i stoga se na sporazum o održivosti ne treba primijeniti isključenje na temelju članka 210.a. U tom će slučaju stranke sporazuma o održivosti moći nastaviti s provedbom sporazuma.

5. NEOPHODNOST IZ ČLANKA 210.A

5.1. Uvod

- (80) Člankom 210.a stavkom 1. utvrđeno je da se članak 101. stavak 1. UFEU-a ne primjenjuje na sporazume koji se odnose na proizvodnju ili trgovinu poljoprivrednim proizvodima i kojima je cilj primjena standarda održivosti višeg od standarda koji se zahtijeva pravom Unije ili nacionalnim pravom, pod uvjetom da ti sporazumi nameću samo ona ograničenja tržišnog natjecanja koja su „neophodna” za postizanje tog standarda održivosti. Stoga je neophodnost jedan od uvjeta koje gospodarski subjekti moraju ispuniti kako bi se moglo primijeniti isključenje na temelju članka 210.a.
- (81) U ovom se odjeljku objašnjava kako bi se pojam neophodnosti trebao tumačiti u smislu članka 210.a. U njemu se daju smjernice o načinu na koji se uvjet neophodnosti primjenjuje na razna ograničenja tržišnog natjecanja ovisno o standardima održivosti koji se nastoje postići. Cilj ovog odjeljka nije utvrditi posebne oblike i vrste ograničenja koje stranke smiju ili ne smiju primijeniti u svojim sporazumima o održivosti. Naprotiv, cilj je utvrditi metodologiju za ocjenjivanje okolnosti u kojima bi glavne vrste ograničenja vjerojatno bile neophodne za postizanje standarda održivosti i tu metodologiju ilustrirati skupom primjera koji nisu iscrpni.
- (82) Prije ocjenjivanja je li ograničenje tržišnog natjecanja koje proizlazi iz sporazuma o održivosti neophodno, stranke prvo moraju utvrditi postoji li ograničenje tržišnog natjecanja (vidjeti odjeljak 4.). Ako se predmetnim sporazumom o održivosti ne ograničava tržišno natjecanje, nije potrebno ocijeniti neophodnost. U tim slučajevima gospodarski subjekti mogu izravno nastaviti s provedbom sporazuma o održivosti.
- (83) Neophodnost ograničenja tržišnog natjecanja na temelju članka 210.a mora se ocijeniti u odnosu na standard koji se želi postići sporazumom o održivosti. Postizanje standarda održivosti moglo bi se odnositi na proizvodnju poljoprivrednih proizvoda ili trgovinu njima u skladu sa standardom.
- (84) Naposljetku, ako sporazum o održivosti nije neophodan, Komisija ili nacionalna tijela za zaštitu tržišnog natjecanja mogu ga ispitati i ocijeniti je li u suprotnosti s člankom 101. stavkom 1. UFEU-a, ispunjava li uvjete za izuzeće na temelju članka 101. stavka 3. UFEU-a te može li se na njega primijeniti neko drugo isključenje iz članka 101. stavka 1. UFEU-a. To može dovesti do izricanja novčane kazne ako se utvrdi povreda članka 101. stavka 1. UFEU-a i ako se ne primjenjuje nijedno drugo izuzeće ili isključenje.

5.2. Pojam neophodnosti

- (85) Pojam neophodnosti već se upotrebljava u pravu Unije o tržišnom natjecanju. Člankom 101. stavkom 3. UFEU-a predviđa se da se zabrana iz članka 101. stavka 1. UFEU-a može proglašiti neprimjenjivom na sporazume kojima se doprinosi poboljšanju proizvodnje ili distribucije robe ili promicanju tehničkog ili gospodarskog napretka, a istodobno potrošačima omogućuje pravedan udio u koristi koja iz njih proizlazi te kojima se: i. ne nameću ograničenja koja nisu neophodna za postizanje tih ciljeva i ii. ne omogućuje predmetnim poduzetnicima isključivanje konkurencije s tržišta s obzirom na znatan dio predmetnih proizvoda.
- (86) Pojam neophodnosti iz članka 101. stavka 3. UFEU-a dodatno se objašnjava u Smjernicama o primjeni članka 101. stavka 3. UFEU-a ⁽³⁴⁾ i redovito se primjenjuje u sudskoj praksi Suda Europske unije ⁽³⁵⁾.
- (87) Zbog sličnog teksta članka 210.a i članka 101. stavka 3. UFEU-a test za utvrđivanje je li ograničenje neophodno na temelju članka 101. stavka 3. UFEU-a korisno je polazište za ocjenu neophodnosti za potrebe članka 210.a. Međutim, postoje određene ključne razlike između tih dvaju članaka, zbog čega se standard neophodnosti nužno razlikuje.
- (88) U smjernicama o primjeni članka 101. stavka 3. UFEU-a opisuje se test od dva koraka za utvrđivanje jesu li ograničenja tržišnog natjecanja neophodna. U prvom koraku testa ispituje se je li sam sporazum, odnosno sporazum obuhvaćen člankom 101. stavkom 1. UFEU-a, razumno potreban za postizanje učinkovitosti koje su stvorene sporazumom. U drugom koraku ocjenjuje se jesu li pojedinačna ograničenja tržišnog natjecanja koja proizlaze iz sporazuma također razumno potrebna za postizanje tih učinkovitosti.
- (89) Iako se pri ocjenjivanju neophodnosti na temelju članka 210.a također primjenjuje test od dva koraka, taj se test primjenjuje u drukčijem pravnom okviru od testa od dva koraka za potrebe članka 101. stavka 3. UFEU-a. Suzakonodavci Unije, odnosno Europski parlament i Vijeće Europske unije, smatrali su da određene vertikalne i horizontale inicijative u vezi s poljoprivrednim proizvodima, kojima se nastoji postići primjena zahtjeva koji su stroži od obveznih zahtjeva, mogu imati pozitivne učinke na ciljeve održivosti ⁽³⁶⁾. Suzakonodavci Unije smatrali su i da takvi sporazumi mogu ojačati položaj proizvođača u lancu opskrbe i povećati njihovu pregovaračku moć ⁽³⁷⁾. S obzirom na izazove s kojima se suočavaju gospodarski subjekti u poljoprivrednom sektoru i hitnu potrebu za postizanjem napretka u održivosti, Unija je donijela članak 210.a kako bi stvorila okvir kojim se isključuje primjena članka 101. stavka 1. UFEU-a ⁽³⁸⁾ radi poticanja gospodarskih subjekata na sklapanje takvih sporazuma, pod uvjetom da su ispunjeni određeni uvjeti. Stoga se standard kontrole pri ocjenjivanju prirode i intenziteta ograničenja tržišnog natjecanja za potrebe članka 210.a razlikuje od onog za potrebe članka 101. stavka 3. UFEU-a. To, među ostalim, znači da se za potrebe članka 210.a ograničenja koja bi se smatrala ozbiljnim ograničenjima u smislu članka 101. stavka 1. UFEU-a, kao što su sporazumi o određivanju cijene ili smanjenju razine proizvodnje, mogu smatrati neophodnima ako su ispunjeni uvjeti opisani u odjeljcima 5.3. i 5.4., dok takva ograničenja vjerojatno ne bi ispunila uvjete iz članka 101. stavka 3. UFEU-a.

⁽³⁴⁾ Smjernice za primjenu članka 81. stavka 3. Ugovora (SL C 101, 27.4.2004., str. 97.).

⁽³⁵⁾ Presuda Suda (veliko vijeće) od 23. siječnja 2018., *F. Hoffmann-La Roche Ltd i drugi/Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato, C-179/16*, EU:C:2018:25, točka 98.; presuda Suda (deseto vijeće) od 7. veljače 2013., *Protimonopolný úrad Slovenskej republiky/Slovenská sporiteľňa a.s., C-68/12*, EU:C:2013:71, točka 35.; presuda Općeg suda (drugo prošireno vijeće) od 24. rujna 2019., *HSBC Holdings plc i drugi/Europska komisija, T-105/17*, EU:T:2019:675, točka 159.

⁽³⁶⁾ Uvodna izjava 62. Uredbe (EU) 2021/2117.

⁽³⁷⁾ Ibid.

⁽³⁸⁾ Na temelju članka 42. UFEU-a odredbe poglavlja Ugovora koje se odnose na pravila o tržišnom natjecanju primjenjuju se na proizvodnju i trgovinu poljoprivrednim proizvodima samo u onoj mjeri koju utvrde Europski parlament i Vijeće EU-a.

- (90) Kako bi proveli ocjenjivanje iz prvog koraka, gospodarski subjekti u praksi moraju analizirati: i. je li za postizanje standarda održivosti potrebna suradnja umjesto pojedinačnog djelovanja i ii. može li se standard održivosti postići drugom, manje ograničavajućom vrstom odredbe. Kako bi proveli ocjenjivanje iz drugog koraka, gospodarski subjekti moraju uzeti u obzir prirodu i intenzitet ograničenja te utvrditi je li takvo ograničenje najmanje ograničavajuće sredstvo za postizanje standarda održivosti.

5.3. Korak 1. – Neophodnost sporazuma o održivosti

- (91) U prvom koraku testa neophodnosti za potrebe članka 101. stavka 3. UFEU-a ispituje se je li sporazum o održivosti kao takav razumno potreban za postizanje učinkovitosti koje su stvorene sporazumom. Po analogiji, za potrebe članka 210.a u prvom koraku ocjenjuje se je li sporazum o održivosti razumno potreban za postizanje standarda održivosti koji se nastoji postići. To znači da postizanje standarda održivosti treba biti specifično za predmetni sporazum. Što to podrazumijeva u praksi objašnjeno je u ovom odjeljku.
- (92) Općenito, priroda i ciljevi članka 210.a pretpostavljaju da sporazum o održivosti sadržava jednu odredbu ili više njih. Svaki sporazum o održivosti trebao bi barem sadržavati odredbu kojom gospodarski subjekti pristaju zajednički primjenjivati standard održivosti koji je viši od obveznih pravila Unije ili nacionalnih pravila. Osim dogovora o standardu održivosti gospodarski subjekti možda će morati dogovoriti i neka pitanja povezana s proizvodnjom ili trgovinom poljoprivrednim proizvodima kako bi djelotvorno razvili ili proveli standard održivosti. Takve odredbe mogle bi se odnositi na parametre tržišnog natjecanja, primjerice, cijenu po kojoj se proizvod prodaje, cijenu ulaznih materijala potrebnih za proizvodnju, količinu proizvoda koji bi se proizvodio, način na koji se proizvod distribuira ili stavlja na tržište i certifikaciju proizvoda.
- (93) Pri ocjenjivanju neophodnosti sporazuma o održivosti svaka odredba sporazuma mora se ocijeniti pojedinačno. Primjerice, iako bi određene odredbe sporazuma o održivosti koje se odnose na cijenu mogle biti razumno potrebne za postizanje zadanog standarda održivosti, druge odredbe sporazuma, primjerice one o razini proizvodnje, možda neće biti razumno potrebne. Tomu je tako jer pitanje koje se nastoji riješiti odredbom o razini proizvodnje stranke mogu djelotvorno riješiti jednostrano, a ne suradnjom, ili jer bi se razmatrano pitanje djelotvorno riješilo i odredbama kojima se manje ograničava tržišno natjecanje.
- (94) Međutim, gospodarski subjekti moraju razmotriti cijeli sporazum o održivosti kako bi ocijenili postiče li se provedbom njegovih raznih odredbi uzetih zajedno predmetni standard održivosti. To se dodatno razmatra u odjeljcima 5.3.1. i 5.3.2.
- (95) Osim toga, što je poboljšanje standarda održivosti koje gospodarski subjekti nastoje postići lakše u usporedbi sa standardom koji se već zahtijeva pravom Unije ili nacionalnim pravom, manja je vjerojatnost da će gospodarski subjekti trebati surađivati ili da bi odabrana ograničenja trebala biti ozbiljnije prirode ili intenziteta. Međutim, u nekim će slučajevima postizanje čak i malih poboljšanja u proizvodnji ili trgovini koja nadilaze obvezni standard možda uključivati znatne poteškoće za gospodarske subjekte, što bi opravdalo suradnju među njima ili sporazum o određenim ograničenjima tržišnog natjecanja (prestanak upotrebe određenog kemijskog pesticida za koji na tržištu ne postoji cjenovno pristupačna organska alternativa). Nadalje, u nekim se situacijama može dogoditi da postizanje znatnih poboljšanja koja nadilaze obvezni standard možda neće podrazumijevati nikakve poteškoće za gospodarske subjekte i stoga se suradnja ili sporazum o ograničenjima neće smatrati neophodnima (prestanak upotrebe skupine pesticida za koju postoje cjenovno pristupačne organske alternative).

Primjer 1.: Proizvođači grožđa koji posluju s malim maržama i nalaze se u određenoj regiji zajednički odlučuju smanjiti upotrebu kemijskih pesticida za 52 %, dok standard koji je propisan pravom propisuje samo smanjenje od 50 %. Upotrebu kemijskih pesticida odlučili su smanjiti kupnjom organskih pesticida. Dodatni troškovi koje proizvođači snose pri kupnji organskih pesticida nešto su veći od troškova koje bi inače snosili pri kupnji kemijskih pesticida. Kako bi postigli standard, proizvođači zajednički dogovaraju fiksnu cijenu koju će naplaćivati za održivije grožđe.

S obzirom na to da su organski pesticidi nešto skuplji i da proizvođači posluju s malim maržama, zbog čega nemaju poticaja da pojedinačno apsorbiraju te troškove, vjerojatno će biti potrebna suradnja. Međutim, nije vjerojatno da će biti potreban sporazum o naplaćivanju fiksne cijene na silaznom tržištu s obzirom na poboljšanje održivosti koje se nastoji postići sporazumom. Iako bi se dogovorom o fiksnoj cijeni osigurali dostatna naknada za proizvođače i postizanje standarda, čini se da postoji manje ograničavajuća alternativa. Čini se da je u tom slučaju sporazum o zajedničkom smanjenju upotrebe pesticida za dodatnih 2 % najmanje ograničavajući način postizanja standarda, s obzirom na to da su dodatni troškovi za kupnju organskih pesticida niski i da bi ih snosili svi proizvođači u regiji. Time bi se spriječila situacija u kojoj samo neki proizvođači više ne bi bili konkurentni zbog nastalih dodatnih troškova.

Primjer 2.: Proizvođači dogovaraju provedbu godišnjih provjera kvalitete vode koju konzumira perad koja se uzgaja za proizvodnju mesa kako bi se poboljšala dobrobit životinja. Provjerama se nastoji ocijeniti razina onečišćujućih tvari u vodi kao što su teški metali i kemikalije te riješiti problem prekomjernih razina takvih onečišćujućih tvari, ako se utvrde. U skladu sa sporazumom proizvođači moraju sami provoditi provjere služeći se cjenovno pristupačnom opremom koja se mora kupiti samo jednom i ne zahtijeva znanstveno stručno znanje za upotrebu. Ne postoji poseban standard Unije ili nacionalni standard kojim je propisana provedba takvih provjera, osim općeg zahtjeva da životinje dobivaju pitku vodu. Zbog godišnjih provjera vode blago se povećavaju troškovi proizvodnje. Kao rezultat toga proizvođači peradi dogovaraju obveze isključive kupnje mesa peradi od strane kupaca kako bi ostvarili povrat dodatnih troškova osiguravanjem da će njihovi proizvodi biti kupljeni.

Nije vjerojatno da će suradnja proizvođača peradi biti potrebna s obzirom na to da se ne čini da poboljšanje dobrobiti životinja opravdava predviđena ograničenja. Svaki proizvođač mogao bi sam djelotvorno postići taj standard jer proizvođačima nisu potrebni znanje ili stručnost konkurenata za postizanje standarda. Nadalje, pojedinačni proizvođač mogao bi postići standard održivosti bez znatnih dodatnih troškova koji bi ga stavili u nepovoljan položaj u odnosu na druge proizvođače koji ne provode taj standard. Osim toga, čak i ako bi se suradnja smatrala potrebnom, nije vjerojatno da bi za proizvođače bilo neophodno da s kupcima dogovore obveze isključive kupnje s obzirom na relativno niske troškove koje bi proizvođači snosili za ispitivanje kvalitete vode.

- (96) Naposljetku, gospodarski subjekti moraju ocijeniti neophodnost ograničenja u stvarnom okružju u kojem se sporazum o održivosti provodi, uzimajući u obzir strukturu tržišta, rizike povezane sa sporazumom o održivosti i poticaje strankama. Ako postizanje standarda održivosti postane neizvjesnije bez konkretnog ograničenja, veća je vjerojatnost da će ograničenje biti potrebno kako bi se osiguralo postizanje standarda.

5.3.1. *Može li se standard održivosti jednako postići pojedinačnim djelovanjem?*

- (97) Kako bi se ocijenilo je li sporazum o održivosti razumno potreban za postizanje standarda održivosti, potrebno je ocijeniti mogu li stranke samostalno postići standard održivosti pojedinačnim djelovanjem, a ne suradnjom. Stoga gospodarski subjekti moraju utvrditi zašto trebaju surađivati i što bi ih spriječilo da samostalno postignu taj standard. Pritom moraju uzeti u obzir tržišne uvjete i poslovnu stvarnost s kojima se suočavaju, a relevantni su za postizanje predmetnog standarda održivosti. U nekim će se situacijama standard održivosti možda moći postići pojedinačnim djelovanjem, ali gospodarski subjekti mogli bi ga postići brže suradnjom, uz manje troškova i manje truda. Stoga suradnja može biti razumno potrebna za postizanje standarda, iako bi gospodarski subjekti i dalje trebali osigurati da sva ograničenja tržišnog natjecanja predviđena u sporazumu budu i neophodna, kako je objašnjeno u odjeljku 5.4.
- (98) Primjerice, ako proizvođači poljoprivrednih proizvoda ne mogu postići standard održivosti jer nemaju potrebno iskustvo ili znanje u određenom području, suradnja s drugim gospodarskim subjektima na različitim razinama lanca opskrbe poljoprivredno-prehrambenim proizvodima koji imaju takvo iskustvo ili znanje mogla bi biti neophodna. Međutim, ako proizvođači poljoprivrednih proizvoda mogu jednostavno samostalno steći takvo znanje bez znatnog ulaganja vremena ili novca, malo je vjerojatno da će morati surađivati da bi postigli taj standard održivosti.
- (99) Isto tako, proizvođači poljoprivrednih proizvoda možda nemaju poticaja platiti nužne troškove ili uložiti u ono što je potrebno za postizanje standarda održivosti jer ne bi mogli ostvariti povrat tih troškova ili ulaganja ili ne mogu sami snositi te troškove ili ulaganja. Suradnja s drugim gospodarskim subjektima na različitim razinama lanca opskrbe poljoprivredno-prehrambenim proizvodima koji žele sufinancirati postizanje standarda održivosti tada bi mogla biti neophodna. Za razliku od toga, suradnja proizvođača možda neće biti neophodna ako postizanje standarda održivosti zahtijeva ulaganje koje ne povećava znatno iznos uobičajenog sezonskog ili godišnjeg ulaganja proizvođača u njihovu uobičajenu proizvodnju.
- (100) Nadalje, održivija proizvodnja ili trgovina proizvodom može biti profitabilna samo ako se održivom proizvodnjom odnosno trgovinom obuhvati veća količina proizvoda. U tom se slučaju sporazum između gospodarskih subjekata kojim dogovaraju da će održivo proizvoditi određeni proizvod ili trgovati njime može smatrati neophodnim. Primjer toga bila bi upotreba logotipa/oznaka za označivanje proizvoda koji ispunjavaju određene zahtjeve održivosti, čime bi se povećalo povjerenje potrošača. Drugi bi primjer bila upotreba platforme koja proizvođačima omogućuje da dijele inovativnu opremu i troškove kupnje/održavanja takve opreme kako bi proizveli na održiviji način. Što više gospodarskih subjekata u prvom primjeru proizvodi ili trguje održivo i upotrebljava odgovarajući logotip, to je vjerojatnije da će trgovci na malo i potrošači logotip smatrati pouzdanim, što će pak povećati potencijalni povrat ulaganja gospodarskih subjekata koji bi prodavali proizvode označene tim logotipom. Što više proizvođača u drugom primjeru pristane upotrebljavati platformu i stavi svoju opremu na raspolaganje drugima, to će veću korist svaki pojedinačni proizvođač ostvariti od sudjelovanja u platformi.
- (101) U nekim situacijama može se dogoditi da gospodarski subjekti moraju surađivati jer su u suprotnom izloženi riziku da svaki gospodarski subjekt potroši znatna sredstva i vrijeme na razvoj različitih proizvodnih metoda radi postizanja standarda održivosti.
- (102) Za razliku od toga, u nekim situacijama može se dogoditi da zajedničko razvijanje proizvodne metode ne stvara učinkovitosti i da pojedinačni proizvođač u okviru nezavisnog razvoja stvara veću dodanu vrijednost bržim postizanjem standarda zbog natjecanja s drugim gospodarskim subjektima. Također se može dogoditi da suradnja gospodarskim subjektima ne bi omogućila da postignu standard održivosti uz znatno manje ulaganja vremena ili resursa u usporedbi s pojedinačnim djelovanjem. U takvim se slučajevima suradnja možda neće smatrati neophodnom.

Primjer: Proizvođači u državi članici planiraju sklopiti sporazum o održivosti kojim se postavlja cilj da se 25 % njihova zemljišta namijeni za bioraznolikost. Proizvođači su već namijenili znatan dio svojeg zemljišta za bioraznolikost. Među kupcima postoji potražnja za količinom proizvoda koju će proizvođači moći uzgojiti na preostalih 75 % svojeg zemljišta. Kupci tih proizvoda platit će i cijenu kojom će se proizvođačima financijski nadoknaditi uvedena poboljšanja bioraznolikosti.

U tom slučaju ne postoji ništa što proizvođače sprečava da samostalno postignu standard održivosti jer svaki proizvođač već ima potrebna iskustva i znanja za uvođenje poboljšanja bioraznolikosti. Osim toga, proizvođači bi mogli od kupaca povratiti troškove postizanja standarda održivosti.

- (103) Može se dogoditi i da gospodarski subjekti trebaju surađivati kako bi djelotvorno riješili problem neinformiranosti potrošača o svojstvima održivosti proizvoda koje kupuju. Pojedinačnim djelovanjem možda se neće moći djelotvorno usmjeriti pozornost potrošača na to pitanje i uvjeriti ih da kupuju održivije proizvode. Međutim, pojedinačno djelovanje može biti dovoljno u slučajevima u kojima postoji nezadovoljena potražnja potrošača za održivim proizvodom, no činjenica da se proizvodom ostvaruju koristi u području održivosti nije dovoljno jasno prikazana na proizvodima pojedinačnih proizvođača, a svaki proizvođač samostalno može lako pružiti takve informacije.
- (104) Ako bi se gospodarski subjekt našao u nepovoljnom položaju pionira na tržištu jer je pokušao postići standard održivosti pojedinačno, suradnja bi mogla biti potrebna kako bi se konkurente spriječilo da parazitiraju na ulaganju pionira na tržištu. U suprotnom bi konkurenti mogli jednostavno bez ikakvih troškova uvesti proizvodnu ili trgovinsku metodu koju je razvio pionir na tržištu. Međutim, ako bi pionir na tržištu mogao spriječiti parazitiranje upotrebom prava intelektualnog vlasništva, a koja bi konkurente spriječila da primjenjuju tu metodu bez naknade pioniru na tržištu, možda ne bi bilo potrebno da gospodarski subjekti surađuju kako bi postigli taj standard.
- (105) Gospodarski subjekt koji djeluje pojedinačno također bi se mogao naći u nepovoljnom položaju pionira na tržištu ako želi proizvesti održiviji proizvod čija je cijena znatno viša od alternative koja nije održiva. U tom slučaju gospodarski subjekt mogao bi imati poteškoće pri stavljanju održivijeg proizvoda na tržište: njegovi kupci možda neće imati poticaja ponuditi skuplji proizvod krajnjim potrošačima jer bi ti potrošači vjerojatno nastavili kupovati jeftiniju alternativu. Zbog toga bi proizvodnja održivog proizvoda ili trgovina njime bila malo vjerojatna. U tom slučaju suradnja gospodarskih subjekata mogla bi biti potrebna kako bi više gospodarskih subjekata dijelilo financijsko opterećenje i rizik proizvodnje održivijeg proizvoda i trgovanja njime na tržištu.
- (106) Sporazumom o održivosti može se nastojati ispuniti standard održivosti za koji će gospodarski subjekti pojedinačno primiti naknadu ili subvencije javnog tijela. Osim utvrđivanja jednog ili više razloga za suradnju gospodarski subjekti morat će pažljivo ocijeniti i neophodnost suradnje za postizanje predmetnog standarda tako da vode računa o toj naknadi ili subvencijama. Ako je, s jedne strane, predmetna naknada ili subvencija dovoljna da gospodarski subjekti sami snose troškove potrebne za postizanje standarda održivosti, možda neće morati surađivati kako bi postigli taj standard. Ako se, s druge strane, naknadom ili subvencijom pokriva samo dio troškova koji bi trebali nastati pri postizanju standarda održivosti, gospodarski subjekti možda će morati surađivati kako bi podmirili nepodmirene troškove.
- (107) Naposljetku, kad ocjenjuju je li pojedinačno djelovanje dovoljno za postizanje konkretnog standarda održivosti, gospodarski subjekti mogu za orijentaciju razmotriti postojeće jednostrane inicijative kojima je uspješno postignut jednak ili sličan standard pri proizvodnji ili trgovini sličnom količinom proizvoda. Međutim, postojanje jednostranih inicijativa kojima je postignut jednak ili sličan standard samo po sebi ne isključuje neophodnost suradnje gospodarskih subjekata. Budući da se posebne okolnosti gospodarskih subjekata koji žele surađivati, prevladavajući tržišni uvjeti u trenutku sklapanja sporazuma i problemi povezani s pojedinačnim postizanjem predmetnog standarda mogu razlikovati, svaki će slučaj trebati ocijeniti zasebno.

5.3.2. *Neophodnost odredbi sporazuma o održivosti*

(108) Stranke sporazuma o održivosti, nakon što su se uvjerile da standard održivosti ne mogu postići stranke koje postupaju pojedinačno, morat će ispitati ograničavaju li različite odredbe sporazuma, primjerice one koje se odnose na cijenu, razinu proizvodnje, inovacije i distribuciju, tržišno natjecanje i, ako ga ograničavaju, jesu li neophodne za postizanje standarda održivosti. U prvom koraku testa neophodnosti gospodarski subjekti trebaju usporediti vrste odredbi koje su dogovorili s mogućim alternativama, primjerice cijenu u odnosu na certificiranje, razinu proizvodnje u odnosu na udruživanje opreme i razmjenu informacija u odnosu na promociju. Neophodnost ograničenja tržišnog natjecanja koja proizlaze iz neke odredbe, primjerice određivanje fiksne ukupne cijene nasuprot cjenovnoj premiji, ocjenjuje se u drugom koraku testa neophodnosti.

(109) Da bi se u praksi utvrdilo je li konkretna odredba neophodna za postizanje standarda održivosti, stranke sporazuma o održivosti moraju utvrditi pitanja koja ih sprečavaju da ga postignu. Za svaki od njih gospodarski subjekti moraju procijeniti koja bi odredba bila prikladna za rješavanje pitanja kako bi se postigao standard održivosti. U nekim situacijama može postojati nekoliko alternativnih prikladnih odredbi za rješavanje pitanja. Ako postoji izbor između dviju ili više takvih odredbi, neophodna odredba jest ona kojom se najmanje ograničava tržišno natjecanje. Može se dogoditi i da su dvije ili više prikladnih alternativnih odredbi jednako ograničavajuće ili je utvrđivanje najmanje ograničavajuće odredbe izrazito složeno. U takvim slučajevima gospodarski subjekti mogu odabrati koju će odredbu upotrijebiti, pod uvjetom da poštuju druge dijelove testa neophodnosti objašnjene u odjeljku 5.4.

(110) Primjerice, gospodarski subjekti mogu se suočiti sa sljedećim pitanjima:

(a) ako se pitanje odnosi na manjak povjerenja potrošača u standard održivosti, odredbe koje bi mogle biti prikladne za rješavanje pitanja, ovisno o pojedinačnim okolnostima slučaja, mogu uključivati zahtjev izrade logotipa/oznake čije se poštovanje potvrđuje neovisnim sustavom certificiranja ili zajedničko promicanje i komercijalizaciju proizvoda. Za razliku od toga, odredba koja se odnosi na cijenu koja se plaća proizvođačima ili na obujam proizvodnje koji se stavlja na raspolaganje kupcima na silaznom tržištu vjerojatno ne bi bila prikladna za rješavanje pitanja jer se njome ne bi povećalo povjerenje potrošača u standard održivosti.

Ako su dvije potencijalno prikladne odredbe koje su prethodno utvrđene jedine prikladne opcije kojima se rješava pitanje povjerenja potrošača, odredbom o izradi logotipa/oznake vjerojatno se najmanje ograničava tržišno natjecanje i stoga je neophodna;

(b) ako se pitanje odnosi na manjak iskustva i znanja o održivijim proizvodnim metodama, odredbe koje bi mogle biti prikladne za rješavanje pitanja, ovisno o pojedinačnim okolnostima slučaja, mogu uključivati razmjenu informacija o proizvodnim metodama, primjerice o upotrebi određenih ulaznih materijala ili opreme, udruživanje određenih aktivnosti, infrastrukture i opreme ili zajedničke aktivnosti istraživanja i razvoja. Za razliku od toga, odredba o količini proizvoda koji se mogu proizvesti ili o distribuciji ili promicanju proizvoda vjerojatno na bi bila prikladna za rješavanje pitanja jer se njome ne bi poboljšalo znanje i iskustvo gospodarskih subjekata.

Ako su tri potencijalno prikladne odredbe koje su utvrđene u prvom stavku jedine dostupne opcije za rješavanje pitanja manjka znanja i iskustva u proizvodnji, odredba o zajedničkom istraživanju i razvoju vjerojatno će biti ona odredba kojom se najmanje ograničava tržišno natjecanje i koja je stoga neophodna. Ako su odredbe o razmjeni informacija o proizvodnim metodama i udruživanju aktivnosti jedine dvije potencijalno prikladne odredbe, okolnosti slučaja moraju se detaljno ocijeniti kako bi se utvrdilo koja bi odredba bila najmanje ograničavajuća;

- (c) ako se pitanje odnosi na nesigurnosti povezane s komercijalizacijom proizvoda, odnosno nesigurnosti u pogledu količina koje bi se mogle prodati, odredbe koje bi mogle biti prikladne za rješavanje pitanja, ovisno o pojedinačnim okolnostima slučaja, mogu biti obveze otkupa nekih kupaca, primjerice kupnja minimalne količine proizvoda godišnje, i konkretni aranžmani distribucije između proizvođača ili između proizvođača i njihovih kupaca, kao što su podjela kupaca i isključiva opskrba ili isključiva kupnja. Za razliku od toga, odredba o cijeni po kojoj se proizvodi mogu dalje preprodavati na silaznom tržištu ili odredba o prekidu proizvodnje alternativnih neodrživih proizvoda vjerojatno ne bi bila prikladna za rješavanje pitanja jer se njome rješavaju druga pitanja, a ne nesigurnosti u pogledu obujma komercijalizacije.

Ako su dvije utvrđene potencijalno prikladne odredbe, odnosno obveze otkupa i aranžmani distribucije, jedine odredbe kojima se rješava pitanje nesigurnosti u pogledu obujma komercijalizacije, okolnosti slučaja moraju se detaljno ocijeniti kako bi se utvrdilo koja bi odredba bila najmanje ograničavajuća;

- (d) ako se pitanje odnosi na pokrivanje dodatnih troškova nastalih poštovanjem standarda, odredbe koje bi mogle biti prikladne za rješavanje pitanja, ovisno o pojedinačnim okolnostima slučaja, mogu obuhvaćati obveze u pogledu plaćanja ili cijena koje preuzimaju kupci ili obveze kupnje minimalne količine proizvoda. Za razliku od toga, odredba kojom se zabranjuje razvoj drugih održivih ili neodrživih proizvoda vjerojatno ne bi bila prikladna jer se njome ne bi izravno snizili troškovi proizvodnje u skladu s predmetnim standardom održivosti.

Ako su dvije utvrđene potencijalno prikladne odredbe jedine odredbe kojima se rješava pitanje pokrivanja dodatnih troškova, okolnosti slučaja moraju se detaljno ocijeniti kako bi se utvrdilo koja bi odredba bila najmanje ograničavajuća;

- (e) ako se pitanje odnosi na manjak znanja potrošača o dodanoj vrijednosti održivije proizvodnje ili prodaje proizvoda, ono bi se moglo prikladno riješiti odredbom koja se odnosi na zajedničko promicanje proizvoda od strane proizvođača ili kupaca na silaznom tržištu. Za razliku od toga, odredba koja se odnosi na podjelu kupaca ili tržišta vjerojatno ne bi bila prikladna za rješavanje pitanja jer ne bi poboljšala znanje potrošača o dodanoj vrijednosti održivije proizvodnje ili prodaje.

U tom slučaju, ako postoji samo jedna prikladna odredba (zajedničko promicanje) za rješavanje tog pitanja, ona se ujedno smatra i najmanje ograničavajućom odredbom koja je stoga neophodna;

- (f) ako se pitanje odnosi na nepovoljan položaj pionira na tržištu (održiviji proizvod suočavao bi se sa snažnom konkurencijom manje održivih i jeftinijih alternativnih proizvoda), odredbe koje bi mogle biti prikladne za rješavanje pitanja, ovisno o pojedinačnim okolnostima slučaja, mogu obuhvaćati zajedničko promicanje održivijeg proizvoda, obvezivanje trgovaca na malo da će namiriti određeni dio svojih potreba kupnjom od proizvođača održivijeg proizvoda, izraženo kao postotak svih zamjenjivih proizvoda, ili obvezivanje određenog broja trgovaca na malo da će namiriti svoje potrebe kupnjom isključivo od proizvođača održivijeg proizvoda. Za razliku od toga, odredba o razmjeni informacija o proizvodnji vjerojatno ne bi bila prikladna za rješavanje pitanja jer se njome ne rješava pitanje zamjene proizvoda u prodaji.

Ako su tri utvrđene odredbe, odnosno zajedničko promicanje, minimalna kupnja i isključiva kupnja, jedine prikladne za rješavanje pitanja, najmanje ograničavajuća i stoga neophodna odredba vjerojatno će biti odredba o zajedničkom promicanju održivijeg proizvoda. Ako su odredbe o minimalnoj kupnji trgovaca na malo i isključivoj kupnji trgovaca na malo jedine prikladne opcije, najmanje ograničavajuća i stoga neophodna odredba vjerojatno će biti odredba o minimalnoj kupnji.

Pri ocjenjivanju gospodarski subjekti trebaju razmotriti realne, a ne isključivo hipotetske alternative odredbi koje bi im mogle pomoći u postizanju standarda održivosti.

- (111) Ako postoje alternativne odredbe i gospodarski subjekti odaberu onu: i. koja nije prikladna za rješavanje određenog pitanja koje ih sprečava da postignu predmetni standard održivosti ili ii. koja nije najmanje ograničavajuća u usporedbi s drugim odredbama, konkretna odabrana odredba smatrala bi se nesukladnom s člankom 210.a i stoga bi bila izvan područja primjene isključenja. Ako sporazum o održivosti sadržava i druge odredbe koje gospodarskim subjektima omogućuju postizanje standarda održivosti koji nastoje postići, te odredbe i dalje mogu biti neophodne i na njih se stoga može primijeniti članak 210.a ako samostalno, bez odredbe koja bi bila proglašena nevaljanom, postižu predmetni standard održivosti.
- (112) Naposljetku, sporazumi kojima se gospodarski subjekti iz drugih država članica isključuju iz sudjelovanja u standardu održivosti bez legitimnog opravdanja neće zadovoljiti kriterije iz testa neophodnosti za potrebe članka 210.a.

Primjer 1.: Proizvođači mlijeka i mliječnih proizvoda iz određene regije države članice dogovore s proizvođačem sira da će proizvoditi samo meki i svježi sir jer proizvodnja tvrdog sira dovodi do relativno većih emisija CO₂. Osim toga, proizvođači mlijeka i mliječnih proizvoda dogovore da će upotrebljavati kravliji gnoj za proizvodnju energije s pomoću sustava anaerobne razgradnje metana. Kako bi se smanjio ugljični otisak prijevoza sira, u sporazumu se navodi i da će se meki i svježi sir prodavati samo u državi članici u kojoj se nalaze proizvođači. Međutim, neke susjedne države članice jednako su udaljene kao i druge regije države članice u kojoj proizvođači imaju poslovni nastan.

Takav sporazum neće biti neophodan za postizanje standarda smanjenja emisija CO₂ povezanih s proizvodnjom i trgovinom sira njime jer se emisije CO₂ mogu smanjiti na manje ograničavajući način, i to utvrđivanjem objektivnog uvjeta na temelju udaljenosti izračunane od područja proizvodnje do područja prodaje, primjerice 200 km.

Primjer 2.: Scenarij je isti kao u primjeru 1. Međutim, proizvođači mlijeka i mliječnih proizvoda odlučuju ograničiti sudjelovanje u sporazumu na proizvođače mlijeka i mliječnih proizvoda s poslovnim nastanom u istoj državi članici kako bi se olakšala kontrola usklađenosti s kriterijima proizvodnje jer proizvođači imaju dugotrajnu suradnju s nacionalnim kontrolorom koji ne posluje izvan te države članice.

Takav sporazum neće biti neophodan za postizanje standarda jer se emisije CO₂ mogu smanjiti na manje ograničavajući način, odnosno tako da se postupak kontrole provede u drugim državama članicama na način da ga provede ili isti ili drugi kontrolor koji je spreman pružiti tu uslugu.

5.4. Korak 2. – Neophodnost ograničenja tržišnog natjecanja

- (113) Ako je sklapanje sporazuma o održivosti razumno potrebno za postizanje standarda održivosti, mora se utvrditi je li svako ograničenje tržišnog natjecanja nametnuto sporazumom neophodno za postizanje tog standarda.
- (114) Za potrebe članka 210.a ograničenje tržišnog natjecanja neophodno je za postizanje standarda održivosti ako je ono razumno potrebno za postizanje tog standarda.
- (115) U prvom koraku analiza je bila usmjerena na pitanje je li odabrana vrsta odredbe prikladna za rješavanje prepreke postizanju standarda održivosti i postoje li alternativne odredbe kojima bi se prikladno riješilo to pitanje na manje ograničavajući način. Za razliku od toga, u drugom koraku analiza je usmjerena na pitanje je li ograničenje tržišnog natjecanja sadržano u svakoj odredbi sporazuma o održivosti najmanje ograničavajuća opcija za postizanje predmetnog standarda. To pak ovisi o prirodi i intenzitetu ograničenja.

5.4.1. *Priroda ograničenja*

- (116) Priroda ograničenja odnosi se na parametar tržišnog natjecanja koji je ograničen odredbom ili odredbama sporazuma o održivosti, kao što su cijena, razina proizvodnje, kvaliteta, izbor ili inovacije.
- (117) Ocjenjivanje „prirode” ograničenja zahtijeva razmatranje: i. načina na koji se konkretni parametar tržišnog natjecanja ograničava pojedinačnom odredbom i ii. postoji li realna i manje ograničavajuća alternativa toj odredbi. Stranke sporazuma o održivosti trebaju odabrati ograničenje koje ima najmanje negativan učinak na tržišno natjecanje uz istodobno postizanje standarda održivosti.
- (118) Ako se odredba odnosi na cijene, ocjenjivanje prirode ograničenja može od gospodarskih subjekata zahtijevati da odaberu hoće li dogovoriti ograničenje u obliku određivanja cijene, odnosno određivanja fiksne minimalne cijene ili određivanja fiksne ukupne cijene, cjenovne premije ili neko drugo ograničenje određivanjem cijena. Primjerice, ako bi se poštovanjem standarda održivosti gospodarskim subjektima nametnuli troškovi koje se može jednostavno odvojiti od ostalih troškova koje bi inače snosili, cjenovna premija može činiti prikladno ograničenje. Tomu je tako jer bi cjenovna premija odražavala troškove koje gospodarski subjekti snose poštovanjem standarda održivosti, a ne bi utjecala na ostale troškove koje bi snosili neovisno o standardu održivosti.
- (119) Primjer toga bila bi odredba kojom je propisano plaćanje cjenovne premije kako bi se proizvođačima peradi nadoknadili troškovi upotrebe ekološke hrane za životinje umjesto konvencionalne hrane za životinje. Alternativa toj odredbi moglo bi biti određivanje fiksne ukupne cijene po kojoj prerađivači mogu kupiti perad u iznosu kojim bi se proizvođačima nadoknadili dodatni troškovi upotrebe ekološke hrane za životinje. U tom slučaju određivanje fiksne ukupne cijene po kojoj prerađivači mogu kupiti perad vjerojatno bi bilo više ograničavajuće od dogovaranja cjenovne premije koja je odvojena od kupovne cijene. Tomu je tako jer ograničenje cjenovne premije utječe samo na jednu sastavnicu ukupne cijene koja se plaća za meso peradi, čime se ostavlja prostor za natjecanje u pogledu drugih sastavnica koje određuju cjelokupnu cijenu peradi, kao što su infrastruktura, upravljanje zemljištem, opskrba vodom i električna energija.
- (120) Za razliku od toga, ako bi se postizanjem standarda održivosti nametnuli dodatni troškovi za vrijeme cijelog proizvodnog postupka, određivanje fiksne ukupne cijene po kojoj proizvođači mogu kupiti perad može biti razumno potrebno. Primjerice, to se može dogoditi kad se standard održivosti odnosi na više zahtjeve u pogledu dobrobiti i zdravlja životinja za perad, kao što su hranjenje održivijom hranom, više prostora u kavezima, više vremena na otvorenom i profesionalna veterinarska skrb. Možda će biti potrebno odrediti fiksnu ukupnu cijenu ako troškovi održivije proizvodnje ili trgovine čine većinu ukupnih troškova proizvodnje i/ili trgovine. To se može dogoditi ako je malo elemenata proizvodnje i/ili trgovine na koje sporazum o održivosti ne utječe ili ako takvih elemenata nema. Međutim, gospodarski subjekti moraju biti svjesni da je određivanje fiksne ukupne cijene ozbiljno ograničenje tržišnog natjecanja i stoga se mora smatrati krajnjom mjerom u situaciji u kojoj se nijednim drugim ograničenjem ne bi djelotvorno postigao predmetni standard održivosti.
- (121) Odredba se može odnositi na udio potreba koje kupci namiruju kupnjom od proizvođača koji su stranke sporazuma o održivosti. Kako bi ocijenili prirodu ograničenja, gospodarski subjekti možda će morati odabrati hoće li dogovoriti zahtjeve za kupnju minimalne količine, zahtjeve za kupnju fiksne količine ili neku drugu obvezu kupnje. Ako proizvođači trebaju biti sigurni da mogu prodati dovoljnu količinu svojih proizvoda da bi pokrili svoje troškove, ali ne znaju o kojoj se količini točno radi, dogovaranje minimalne količine mogla bi biti najmanje ograničavajuća odredba za postizanje standarda održivosti. Primjerice, ako se standardom za uzgoj pataka nastoji smanjiti antimikrobna otpornost zabranom upotrebe antimikrobnih sredstava i primjenom alternativa, primjerice cjepiva, probiotika i prebiotika, proizvođači će možda morati osigurati prodaju minimalne količine pačjeg mesa godišnje kako bi pokrili dodatne troškove upotrebe alternativa antimikrobnim sredstvima. Međutim, ako je količina mesa koja se može preraditi ograničena, možda će biti razumno potrebno utvrditi točnu ili maksimalnu količinu kako bi se osiguralo da se sve proizvedeno pačje meso djelotvorno preradi.

5.4.2. Intenzitet ograničenja

- (122) Utvrđivanje intenziteta ograničenja uključuje ocjenjivanje kvantitativne razine ograničenja u pogledu cijene, razine proizvodnje i eventualno kvalitete, izbora i inovacija te trajanja ograničenja.

5.4.2.1. Kvantitativna razina ograničenja

- (123) Pojam kvantitativne razine ograničenja odnosi se na mjeru u kojoj će predmetno ograničenje vjerojatno utjecati na relevantne parametre tržišnog natjecanja. Kvantitativna razina ograničenja bit će neophodna ako dogovaranje niže razine ograničenja smanjuje vjerojatnost da stranke postignu standard održivosti.
- (124) Ako bi predmetno ograničenje izravno ili neizravno dovelo do povećanja cijene, ocjenjivanje bi trebala biti usmjereno na razinu povećanja cijene koja je razumno potrebna kako bi gospodarski subjekti postigli predmetni standard održivosti. U tom bi ocjenjivanju trebalo uzeti u obzir tri elementa: i. procijenjene nastale troškove i procijenjene izgubljene prihode; ii. razinu sigurnosti da će se očekivani nastali troškovi i izgubljeni prihodi ostvariti i iii. vjerojatnost povrata ulaganja u odnosu na druge alternative.
- (125) S obzirom na to da će izračun nastalih troškova i izgubljenih prihoda ovisiti o nizu neizvjesnih čimbenika, od gospodarskih subjekata ne može se očekivati da izračunaju precizno povećanje cijene po kojoj će moći postići standard održivosti. Umjesto toga, trebali bi nastojati izračunati prosječnu procjenu nastalih troškova i izgubljenih prihoda za sve gospodarske subjekte koji snose takve troškove ili gube takve prihode prema najuvjerljivijem scenariju s obzirom na uvjete i kretanja na tržištu. Ograničenje vjerojatno neće zadovoljiti ovaj korak analize neophodnosti ako je rezultat izračuna procijenjenih troškova i izgubljenih prihoda pogrešan. To se može dogoditi ako se rezultat temelji na malo vjerojatnim pretpostavkama tržišnih kretanja troškova ulaznih materijala ili ako se pri izračunu izgubljenih prihoda ne uzmu potpuno u obzir mogući prihodi do kojih bi mogla dovesti održiva proizvodnja ili trgovina.
- (126) Opisana tri elementa imaju komplementarne svrhe. Elementom iz podtočke i. strankama sporazuma o održivosti nastoje se nadoknaditi dodatni troškovi i izgubljeni prihodi provedbom standarda održivosti. Elementom iz podtočke ii. stranke sporazuma o održivosti nastoje se zaštititi od neočekivanih odstupanja u troškovima i gubitku prihoda. Elementom iz podtočke iii. nastoji se osigurati da je za stranke sporazuma o održivosti profitabilnije provesti standard održivosti nego ne provesti standard ili poduzeti drugo ulaganja koje može dovesti do manje održive proizvodnje ili trgovine.
- (127) Stoga su elementi iz podtočaka ii. i iii. iz prethodne točke financijski poticaj strankama sporazuma o održivosti da sklope sporazum o održivosti. Iznos poticaja, odnosno zbroj elemenata iz podtočaka ii. i iii. iz točke (124), vjerojatno će zadovoljiti kvantitativni dio testa neophodnosti ako ne premašuje 20 % naknade koja se inače isplaćuje za nastale troškove i izgubljene prihode (element iz podtočke i.). Ako je poticaj veći od 20 %, potrebno je povesti analizu neophodnosti za pojedini slučaj.
- (128) Revizijom koju obavlja treća strana može se potvrditi da su relevantno plaćanje primili gospodarski subjekti koji zapravo snose troškove i gube prihode. To se može učiniti i tako da se krajnjim potrošačima osigura transparentnost u pogledu postotka ili iznosa konačne potrošačke cijene koji su relevantni gospodarski subjekti primili za kupnju poljoprivrednog proizvoda.

Primjer: Iako postoji potražnja za jagodama bez pesticida, potrošači slabo prihvaćaju više cijene. Proizvodnja jagoda bez pesticida zahtijevala bi dodatno ulaganje u opremu i dovela do nastanka dodatnih troškova rada, što bi rezultiralo povećanjima cijena. Potrošači bi vjerojatno manje kupovali skuplje jagode bez pesticida i stoga bi se prodaja proizvođača mogla smanjiti. Osim toga, ako potrošači ne bi kupovali jagode bez pesticida, propao bi veći udio jagoda. Stoga bi se svatko tko želi proizvoditi jagode bez pesticida našao u nepovoljnom položaju pionira na tržištu.

Skupina proizvođača i trgovaca na malo razvije inicijativu u okviru koje trgovci na malo pristaju plaćati poljoprivrednicima koji sudjeluju u inicijativi dodatnih 1,20 EUR po kilogramu za jagode bez pesticida. Poticaj se temelji na studiji kojom je utvrđeno:

- (a) da se očekuje da će dodatni troškovi rada i opreme za proizvodnju jagoda bez pesticida u prosjeku iznositi 1 EUR po kilogramu za sve proizvođače koji sudjeluju u sporazumu;
- (b) da proizvođači trebaju dodatni poticaj od 0,12 EUR po kilogramu za sklapanje sporazuma jer potrošači mogu izgubiti interes za kupnju održivih jagoda, jagode mogu propasti i stoga se trošak proizvodnje može povećati. Kao rezultat toga možda će biti potrebno i raskinuti sporazum, što će dovesti do gubitaka za proizvođače koji su proveli potrebna ulaganja;
- (c) da proizvođači mogu ostvariti povrat ulaganja od 0,05 EUR po kilogramu ako ne sklope sporazum i umjesto toga prijeđu na drugu kombinaciju pesticida, bez povećanog rizika od propadanja. Stoga bi ostvareni povrat ulaganja u proizvodnju jagoda bez pesticida trebao biti veći od 0,05 EUR.

Ukupna cjenovna premija od 1,20 EUR po kilogramu veća je od nastalih troškova i izgubljenih prihoda u vrijednosti od 1 EUR po kilogramu za postizanje standarda održivosti. Međutim, cjenovna premija uključuje i poticaj od najviše 20 % naknade za nastale troškove i izgubljene prihode, što je u ovom slučaju 0,20 EUR po kilogramu. To je neophodno: i. kako bi se osiguralo učinkovito prihvaćanje standarda održivosti među proizvođačima, ii. s obzirom na rizik da proizvođači raskinu sporazum jer bi potrošači mogli izgubiti interes za kupnju održivih jagoda i s obzirom na povećanje troškova proizvodnje te iii. uzimajući u obzir činjenicu da proizvođači mogu ostvariti povrat od 0,05 EUR po kilogramu od alternativnog ulaganja ako odluče da neće sklopiti sporazum o održivosti. Iznos od 0,12 EUR po kilogramu koji je dodijeljen za nesigurnost (vidjeti točku (b)) odgovara očekivanom povećanju troškova i izgubljenog prihoda. Iznos od 0,08 EUR po kilogramu dodijeljen za povrat ulaganja (vidjeti točku (c)) veći je od alternativnog neodrživog ulaganja s povratom od 0,05 EUR po kilogramu.

Međutim, ako bi poticaj bio veći od 0,20 EUR po kilogramu, u svakom bi pojedinačnom slučaju trebalo ocijeniti sukladnost povećanja cijene s uvjetom neophodnosti.

5.4.2.2. Trajanje ograničenja

- (129) Pri ocjenjivanju trajanja ograničenja, odnosno broja mjeseci ili godina za vrijeme kojih bi se ograničenje primjenjivalo, postavlja se pitanje bi li kraće trajanje ograničenja smanjilo vjerojatnost postizanja standarda održivosti. S jedne strane, ako troškovi provedbe standarda održivosti nastaju za vrijeme cijelog trajanja provedbe, ograničenje će se možda morati primjenjivati za cijelog trajanja sporazuma o održivosti. To se može dogoditi kad proizvodnja održivijeg proizvoda zahtijeva kupnju skupljeg ulaznog materijala koji bi kupci proizvoda trebali kontinuirano financirati za cijelog trajanja sporazuma o održivosti. S druge strane, ako je za postizanje standarda održivosti potrebno samo jednokratno ulaganje (primjerice, standardom se zahtijeva da se u jednom navratu kupi oprema ili infrastruktura koja se zatim može ponovno koristiti u budućnosti), ograničenje će možda biti potrebno samo u razdoblju potrebnom za osiguranje povrata sredstava utrošenih na ulaganje.

Primjer 1.: Trgovci na malo pristaju plaćati poljoprivrednicima koji uzgajaju lubenice cjenovnu premiju kako bi mogli kupiti inovativne alate za navodnjavanje. Cjenovnu premiju potrebno je plaćati tri godine jer poljoprivrednici ne mogu platiti potreban iznos unaprijed. Nakon tri godine poljoprivrednici će uspjeti ostvariti povrat troškova nastalih kupnjom opreme i početi će štedjeti na potrošnji vode zahvaljujući upotrebi tih alata. Stoga nastavak plaćanja cjenovne premije nakon tri godine ne bi bio neophodan u smislu trajanja.

Primjer 2.: U sličnom scenariju kao u prvom primjeru poljoprivrednici koji uzgajaju lubenice i trgovci na malo dogovore da će proizvoditi lubenice bez pesticida i upotrebljavati organske pesticide umjesto kemijskih pesticida samo ako nemaju drugog izbora. Cjenovna premija koju trgovci na malo pristaju platiti viša je od one iz prvog primjera. Plaćanjem cjenovne premije osigurava se i naknada za kupnju alata za navodnjavanje. Međutim, budući da je neupotreba pesticida ili upotreba samo organskih pesticida ponavljajući trošak za poljoprivrednike koji uzgajaju lubenice, dio cjenovne premije koji se plaća za neupotrebu pesticida ili za upotrebu organskih alternativa ako je to potrebno morat će se kontinuirano plaćati za cijelog trajanja sporazuma o održivosti, dok će plaćanje dijela koji se odnosi na alate za navodnjavanje morati prestati nakon tri godine.

5.4.2.3. Nema zahtjeva za ocjenjivanje pokrivenosti tržišta ograničenjem

- (130) Pri sastavljanju članka 210.a suzakonodavci su nastojali osigurati što šire prihvaćanje standarda održivosti od strane gospodarskih subjekata. Kako bi potaknuli gospodarske subjekte da postignu standarde više od standarda koji su propisani pravom Unije ili nacionalnim pravom, stvorili su posebnu ravnotežu između: i. *ex ante* uvjeta za utvrđivanje neophodnosti i ii. mogućnosti za *ex post* intervenciju. Time se nastoji potaknuti široko prihvaćanje standarda održivosti bez rizika od intervencije tijela za zaštitu tržišnog natjecanja, osim ako dođe do određenog visokog stupnja negativnih učinaka na tržište. Osim toga, ocjenjivanje pokrivenosti tržišta opterećenje je za gospodarske subjekte jer bi morali utvrditi točan broj gospodarskih subjekata s kojima će morati surađivati u početnim fazama sporazuma i potencijalno isključiti druge gospodarske subjekte. To u konačnici može dovesti do slabije primjene standarda održivosti.
- (131) Primjerice, ako skupina proizvođača zajedno uspješno postigne standard održivosti u određenoj regiji i ako druga skupina proizvođača koji također posluju u toj regiji sazna za njihov uspjeh i želi se pridružiti sporazumu prve skupine, na temelju članka 210.a druga skupina može se pridružiti sporazumu i provesti standard održivosti čak i ako bi se on mogao postići te je možda već i postignut s manjom pokrivenošću tržišta proizvođačima.
- (132) Stoga, za razliku od članka 101. stavka 3. UFEU-a, člankom 210.a ne zahtijeva se analiza pokrivenosti tržišta ograničenjem tržišnog natjecanja da bi se utvrdilo je li ograničenje neophodno. Nasuprot tome, pokrivenost tržišta može dovesti do *ex post* intervencije tijela za zaštitu tržišnog natjecanja ako uzrokuje visok stupanj negativnih učinaka na tržište, kako je objašnjeno u odjeljku 8.
- (133) Međutim, nedostatak potrebe za ocjenom pokrivenosti tržišta ne znači da nije potrebno ocijeniti vrstu gospodarskih subjekata s kojima proizvođač ili proizvođači moraju surađivati, kako je opisano u prvom koraku testa neophodnosti.

Primjer 1.: Deset proizvođača iz Ekvadora odluči poboljšati standarde uzgoja kakaa tako što će proizvoditi samo organski kakao. Dogovore se s proizvođačem čokolade da će im plaćati cjenovnu premiju od 0,50 EUR po kilogramu organskog kakaa, koji će se koristiti kao sastojak u čokoladnim proizvodima označenima logotipom održivosti. Prije početka provedbe sporazuma još jedna skupina proizvođača i još jedan proizvođač čokolade također pokažu interes za sudjelovanje. Prvih 10 proizvođača ocijeni da bi 10 proizvođača i proizvođač čokolade koji su prvi odlučili sklopiti sporazum mogli sami (kao skupina) postići standard bez pomoći druge skupine proizvođača i proizvođača čokolade. Ipak, pozovu ih da im se pridruže.

U ovom primjeru test neophodnosti ne sprečava sve zainteresirane proizvođače i proizvođače čokolade da sudjeluju u sporazumu. Tomu je tako jer sklapanje sporazuma pokazuje da proizvođači moraju udružiti snage s barem jednim kupcem (u ovom slučaju s proizvođačem čokolade) kako bi se postigao standard. Činjenica da je početna skupina proizvođača i kupca proširena i da je time povećana pokrivenost tržišta sporazumom nije bitna stavka u testu neophodnosti.

Primjer 2.: U istom scenariju kao u prvom primjeru dobavljač sjemena kao ulaznog materijala iskazuje želju da se pridruži sporazumu nakon što su 10 proizvođača i proizvođač čokolade proveli sporazum.

U ovom primjeru test neophodnosti onemogućuje naknadno sudjelovanje dobavljača ulaznog materijala. Tomu je tako jer je analiza neophodnosti pokazala da je sudjelovanje proizvođača i barem jednog kupca dovoljno. Stoga sudjelovanje dobavljača ulaznog materijala nije neophodno.

5.5. Primjeri primjene testa neophodnosti

Primjer 1.: Primjenom određene tehnike uzgoja riže upotrebljava se manje vode nego primjenom tradicionalnih tehnika uzgoja riže, ne upotrebljavaju se umjetna gnojiva ni pesticidi. Primjenom te tehnike doprinosi se održivoj upotrebi i zaštiti krajobrazu, vode i tla te se smanjuje upotreba pesticida. Međutim, za primjenu te tehnike potrebna su dodatna ulaganja financijskih sredstava i vremena od strane proizvođača riže, a profitabilna je samo u slučaju šire primjene. Tri zadruga za proizvodnju riže dogovaraju da će proizvoditi „održivu rižu” u skladu s prethodno navedenom tehnikom uzgoja. Trgovac na malo pristaje kupiti određenu količinu održive riže – 100 tona godišnje u tri godine.

Tri zadruga izračunale su da bi trebale proizvesti najmanje 95 tona riže godišnje u tri godine da bi se njihovim ulaganjem ostvarila potrebna ekonomija razmjera za postizanje standarda održivosti i ostvarivanje razumnog povrata ulaganja. Kako bi se potrošače potaknulo da kupuju održivu rižu, tri zadruga i trgovac na malo dogovaraju da preprodajna cijena trgovca na malo neće biti više od 15 % veća od prosječne cijene koju trgovac na malo naplaćuje za konvencionalnu rižu. Međutim, s obzirom na trošak ulaznih materijala i rada, održiva riža košta trgovca na malo 30 % više nego konvencionalna riža.

Većina drugih kupaca na tržištu, kao što su trgovci na malo, izrađivači i trgovci na veliko, uglavnom su zainteresirani za kupnju konvencionalne riže, koja se prodaje po nižoj cijeni. Potrošači pokazuju interes za kupnju održivije riže, no nisu svjesni u kojoj mjeri proizvodnja konvencionalne riže podrazumijeva upotrebu gnojiva i pesticida, kao ni količine vode koja se troši u tu svrhu.

Korak 1:

Može li se standard održivosti postići i pojedinačnim djelovanjem?

Zadruga za proizvodnju riže ne bi mogle pojedinačno financirati proizvodnju održive riže. Tomu je tako jer ne bi bile sigurne mogu li rižu staviti na tržište, s obzirom na to da je većina kupaca zainteresirana za kupnju konvencionalne riže, koja se prodaje po nižoj cijeni. Stoga tri zadruga pojedinačno ne mogu djelotvorno donijeti standard. U tom će slučaju sporazum s trgovcem na malo kojim se on obvezuje kupiti najmanje 100 tona održive riže godišnje vjerojatno biti neophodan.

Potrebno je zasebno ocijeniti sporazum da preprodajna cijena trgovca na malo za održivu rižu ne bi bila 15 % iznad prosječne cijene konvencionalne riže. Održiva riža košta 30 % više od konvencionalne riže i postoji rizik da potrošači ne bi kupili dovoljne količine te riže. Stoga bi sporazum o promicanju održive riže vjerojatno bio neophodan jer u suprotnom trgovac na malo ne bi mogao nastaviti kupovati od tih triju zadruga. Svaka od triju zadruga i trgovac na malo pojedinačno ne mogu promicati rižu jer im je potrebna međusobna pomoć u tome s obzirom na to da su proizvodnja i prodaja održive riže međusobno povezane.

Neophodnost odredbe sporazuma o održivosti

Sporazum o kupnji određene količine održive riže godišnje vjerojatno bi bio neophodan jer samo jedan trgovac na malo sudjeluje u sporazumu o održivosti, a proizvodnja održive riže podrazumijeva dodatne troškove za proizvođače. Druga mogućnost za pokrivanje troškova bila bi odredba kojom se trgovac na malo obvezuje samo na promicanje održive riže, ali ne i na kupnju minimalne količine. Međutim, time se trima zadrugama ne bi zajamčila dovoljna sigurnost jer je konvencionalna riža 30 % jeftinija, a potrošači općenito nisu svjesni implikacija konvencionalne proizvodnje riže.

Kad je riječ o sporazumu o naplaćivanju preprodajne cijene održive riže koja nije više od 15 % veća od cijene konvencionalne riže, postoji manje ograničavajući način promicanja kupnje održive riže. S obzirom na to da je problem u manjku informiranosti potrošača o prednostima održive riže, tri zadruge i trgovac na malo mogli bi sklopiti sporazum o certificiranju, primjerice za razvoj oznake za održivu rižu angažiranjem treće strane. Treća strana ocjenjivala bi i potvrđivala sukladnost riže s održivim proizvodnim metodama. Oznakom bi se potrošače moglo informirati o učinku konvencionalne proizvodnje riže na okoliš. Trgovac na malo stoga bi mogao slobodno odrediti preprodajnu cijenu održive riže, a upotrebom oznake mogao bi djelotvorno zadovoljiti potražnju potrošača za održivom rižom.

Korak 2: neophodnost prirode i intenziteta ograničenja

Pri ocjenjivanju prirode obveze kupnje 100 tona održive riže godišnje alternativa bi mogla biti obveza trgovca na malo da kupi svu održivu rižu potrebnu za preprodaju od triju zadruga. Međutim, time se ne bi postigao standard održivosti jer tri zadruge ne bi bile sigurne da će trgovac na malo stvarno kupiti potrebnu količinu proizvedene riže. Tomu je tako jer trgovac na malo možda ne bi trebao svih 100 tona održive riže u određenoj godini i zadruge stoga ne bi imale poticaja da izvrše potrebna ulaganja.

Pri ocjenjivanju intenziteta ograničenja u obliku obveze kupnje 100 tona održive riže godišnje u tri godine, ograničenje se čini neophodnim jer tri zadruge trebaju proizvesti najmanje 95 tona održive riže godišnje u tri godine kako bi ostvarile povrat dodatnog ulaganja. Zbog novosti i nesigurnosti standarda održivosti kupnja dodatnih pet tona održive riže za trgovca na malo predstavlja osiguranje ako dođe do pogrešnog izračuna. Stoga će obveza kupnje 100 tona održive riže vjerojatno biti neophodna za postizanje predmetnog standarda održivosti.

Primjer 2: Postoji regionalna inicijativa za poboljšanje životnih uvjeta svinja. Poljoprivrednici koji sudjeluju u njoj dogovaraju s klaonicom i dvama prerađivačima mesa da će povećati veličinu prostora po svinji na svojim poljoprivrednim gospodarstvima iznad zakonskog minimuma. Lokalni zakoni o očuvanju zemljišta radi bioraznolikosti većini poljoprivrednika otežavaju povećanje veličine prostora za uzgoj svinja jer bi bili prisiljeni smanjiti broj uzgojenih svinja kako bi ispunili standard. Zbog toga bi poljoprivrednici koji sudjeluju u inicijativi bili u financijski nepovoljnijem položaju od poljoprivrednika koji u njoj ne sudjeluju.

Inicijativom se stoga predviđa da prerađivači poljoprivrednicima plate dodatnih 1,00 EUR po kilogramu prodanog mesa kao cjenovnu premiju kako bi im se nadoknadilo smanjenje proizvodnje i povećanje troškova. Plaćena cjenovna premija odgovara dobiti koju bi poljoprivrednici inače ostvarili konvencionalnim uzgojem svinja i maloj marži kojom se poljoprivrednike potiče da sklope sporazum. Jedan prerađivač mogao bi prerađivati cjelokupnu proizvodnju poljoprivrednikâ i pokriti povezano financijsko opterećenje. Međutim, drugi prerađivač pridružio se inicijativi jer želi ući na tržište održivijih proizvoda. Inicijativom se ujedno utvrđuje da će uključena klaonica klati isključivo svinje uzgojene u skladu s predmetnim standardima o dobrobiti životinja kako bi se izbjeglo miješanje njihova mesa s mesom životinja uzgojenih na konvencionalan način.

Korak 1:**Može li se standard održivosti jednako postići pojedinačnim djelovanjem?**

Prva alternativa koju treba razmotriti jest mogu li sudionici sporazuma postići standard održivosti djelujući pojedinačno, a ne zajedno. Poljoprivrednik koji bi sam povećao veličinu prostora po svinji na svojem poljoprivrednom gospodarstvu izgubio bi dio svojih prihoda i potencijalno pristup svojim kupcima, koji bi kupovali od drugih poljoprivrednika zbog smanjenja količine ponude ili povećanja prodajne cijene prvog poljoprivrednika. Međutim, iako bi se poljoprivrednici koji djeluju zajedno bez sudjelovanja prerađivača međusobno natjecali pod jednakim uvjetima, i dalje bi bili u nepovoljnom položaju u odnosu na poljoprivrednike koji su odlučili da neće pristupiti sporazumu o održivosti. Ujedno bi imali poteškoće u pronalazenju kupaca koji bi pristali platiti višu cijenu za meso održivo uzgojenih životinja. Stoga će sporazum između samih poljoprivrednika i između poljoprivrednika i prerađivača kao kupaca proizvoda od mesa vjerojatno biti neophodan, za razliku od jednostranog djelovanja. Naposljetku, sudjelovanje klaonice u načelu je nužno jer osigurava da se meso od svinja koje su obuhvaćene sporazumom odvaja od mesa od svinja koje njime nisu obuhvaćene.

Neophodnost odredbe sporazuma o održivosti

Nadalje, kad je riječ o plaćanju cjenovne premije, prerađivači bi se umjesto toga mogli obvezati kupiti sve meso od svinja uzgojenih u skladu s inicijativom po cijeni konvencionalnih svinja. Poljoprivrednici obično nemaju problema u pronalazenju kupaca i lako bi mogli prodati proizvode od mesa svojih svinja. Međutim, ako bi primijenili kriterije održivosti, morali bi prodavati uz gubitke jer bi morali smanjiti broj životinja, a da zauzvrat ne dobiju ništa. Stoga bi plaćanje cjenovne premije vjerojatno bilo neophodno.

Kad je riječ o obvezi klaonice da kolje samo životinje uzgojene u skladu sa standardom održivosti, poljoprivrednici bi umjesto toga mogli zatražiti da klaonica odvoji i jasno odredi koje meso dolazi od njihovih svinja. To bi vjerojatno dovelo do nekih dodatnih troškova jer bi održavanje dviju odvojenih linija u klaonici moglo rezultirati neučinkovitostima u klanju životinja. Međutim, pod uvjetom da klaonica pronađe način za učinkovito upravljanje dvjema linijama, klanje obiju vrsta životinja omogućilo bi joj da ostvari veći promet i tako nadoknadi troškove odvajanja dviju vrsta mesa za preradu. Sporazum s klaonicom o klanju samo održivo uzgojenih životinja vjerojatno ne bi bio neophodan.

Korak 2: neophodnost prirode i intenziteta ograničenja

Sporazum o ukupnoj ili minimalnoj cijeni proizvoda od mesa mogao bi činiti alternativno ograničenje u slučaju plaćanja cjenovne premije poljoprivrednicima za osiguravanje više prostora za svinje. Međutim, dogovaranje ukupne cijene obuhvaćalo bi mnoge aspekte troška proizvodnje koji nisu povezani sa standardom održivosti, primjerice cijene ulaznih materijala, vremenske prilike i bolesti. Osim toga, iako bi se minimalnom cijenom, određenom dovoljno visoko da u nju budu uračunati troškovi poboljšanja održivosti, moglo osigurati da se proizvođačima nadoknadi uloženi trud, zanemarila bi se mogućnost da drugi elementi cijene svinjskog mesa, kao što su ulazni materijali, infrastruktura i sezonska priroda proizvoda, mogu podlijegati promjenama u budućnosti te dogovorena minimalna cijena više ne bi točno odražavala troškove poljoprivrednika. Plaćanje cjenovne premije stoga bi vjerojatno bilo neophodno jer odgovara izmakloj dobiti poljoprivrednika zbog uzgoja manjeg broja svinja i zadržava se mogućnost da se druge sastavnice cijene slobodno mijenjaju ovisno o promjenama na tržištu.

Određivanje plaćanja cjenovne premije u iznosu od 1,00 EUR po kilogramu proizvedenog mesa također bi vjerojatno bilo neophodno. To bi bilo tako ako plaćanje odražava izmaklu dobit nastalu za poljoprivrednike jer ne ostvaruju istu razinu proizvodnje kao kod konvencionalnog uzgoja svinja te malu maržu, manju od 20 % naknade za nastale troškove i izgubljene prihode, kojom se poljoprivrednike potiče da sklope sporazum. Bez te marže i ako bi im se nadoknadili samo dodatni nastali troškovi i izgubljeni prihodi, poljoprivrednici možda ne bi bili zainteresirani za provedbu potrebnih aktivnosti za postizanje standarda održivosti.

Nije potrebno ocijeniti je li broj poljoprivrednika ili prerađivača koji su se pridružili inicijativi neophodan, kako je objašnjeno u odjeljku 5.4.2.3.

Primjer 3: Skupina triju mljekarskih zadruga razvija znak kvalitete za sir. Znakom kvalitete od proizvođača se zahtijeva da certificiraju da se mlijeko od kojeg izrađuju sir proizvodi isključivo ekološkim metodama. Znakom kvalitete zahtijeva se da se sva proizvodnja mlijeka za sir provodi primjenom ekoloških metoda s posebnog unaprijed određenog popisa kako bi se zajamčilo da se mlijeko iz ekološkog uzgoja ne miješa s drugim vrstama mlijeka. Tom proizvodnom metodom stvaraju se dodatni troškovi za proizvođače i smanjuju se njihova sloboda odabira alternativnih metoda ekološke proizvodnje sira te mogućnost da i dalje nude konvencionalno mlijeko za proizvode od sira. Već se uspješno na tržište stavljaju količine proizvoda koje su slične predviđenim količinama mljekarske zadruge i dobivaju se sličnim proizvodnim metodama. Potražnja potrošača za sirom iz ekološkog uzgoja visoka je i potrošači već plaćaju višu cijenu za taj sir. To pak među kupcima zadruge dovodi do potražnje za nabavom sira iz ekološkog uzgoja te mljekarske zadruge mogu povratiti troškove povezane s dodatnim zahtjevima.

Korak 1: može li se standard održivosti jednako postići pojedinačnim djelovanjem?

Određeni proizvođači već pojedinačno primjenjuju više standarde održivosti od standarda propisanih pravom Unije ili nacionalnim pravom, a proizvodi dobiveni u skladu s tim standardima usporedivi su s obzirom na kvalitetu i količinu s proizvodima predviđenima sporazumom. Potražnja za sirom iz ekološkog uzgoja također postoji i među potrošačima i među kupcima. Zadruge će stoga moći samostalno primijeniti standard i zadovoljiti sve veću potražnju potrošača za održivim sirom stvaranjem vlastite oznake. Čini se da potreba za suradnjom stoga nije neophodna.

Primjer 4: U određeno vrijeme svake godine dostupna količina određenog povrća premašuje potražnju. Zbog toga se od 7 do 15 % godišnje berbe špinata baci. Zadruge su pokušale pojedinačno provesti različite strategije kako bi planirale i skladištile višak proizvoda, no nisu uspjele osigurati da gubici ne prelaze 7 %. Pokušale su i sušiti špinat te ga tako prodavati, no ne postoji potražnja kupaca za takvim proizvodom.

Da bi se smanjilo rasipanje hrane, skupina zadruga za uzgoj špinata odlučila je razmjenjivati informacije o mjesečnim isporukama špinata kupcima kako bi mogle preciznije planirati ponudu i potražnju. Zadruge tu razmjenu opravdavaju tako što navode da će uspostaviti rotacijski sustav u kojem će se izmjenjivati svaki mjesec tako da smanjuju svoju proizvodnju za određeni postotak kako bi se ponuda podudarala s očekivanom potražnjom za špinatom u sljedećem mjesecu.

Korak 1:

Može li se standard održivosti jednako postići pojedinačnim djelovanjem?

Potreba za suradnjom čini se neophodnom jer pojedinačnim djelovanjem radi rješavanja pitanja rasipanja hrane nisu ostvareni željeni rezultati.

Neophodnost odredbe sporazuma o održivosti

Zadruge za uzgoj špinata nastoje postići standard održivosti tako što razmjenjuju informacije o ponudi i potražnji. Umjesto toga mogle bi za svaku zadrugu dogovoriti smanjene količine proizvodnje. Međutim, time se ne bi riješilo predmetno pitanje jer bi bilo teško sa sigurnošću predvidjeti u kojoj bi mjeri zadruge trebala smanjiti svoju proizvodnju. Osim toga, i dalje bi postojala razdoblja u kojima je potražnja viša, zbog čega zadruge ne bi mogle ispuniti narudžbe svojih kupaca. Nadalje, sporazum o obujmu proizvodnje bio bi više ograničavajući od sporazuma o razmjeni informacija.

Sporazumom o razmjeni informacija to se pitanje rješava redovitim pružanjem informacija o stanju tržišta i omogućuje se precizno prilagođavanje opskrbe u sljedećem mjesecu. Stoga se on čini razumno potrebnim za postizanje standarda smanjenja rasipanja hrane.

Korak 2: neophodnost prirode i intenziteta ograničenja

Kad je riječ o neophodnosti ograničenja tržišnog natjecanja koje proizlazi iz sporazuma, razmjena informacija o parametru kao što su mjesečne isporuke kupcima predstavlja znatno ograničenje tržišnog natjecanja. Bilo bi realno i manje ograničavajuće da se agregirane informacije dijele svaka dva ili tri mjeseca, a ne mjesečno. Zbog rjeđeg agregiranja i sastavljanja podataka ne bi bilo moguće prepoznati prodaju pojedinačnih zadruga pojedinačnim kupcima. S druge strane bi zahvaljujući dijeljenju podataka svaka dva ili tri mjeseca proizvođači i dalje bili svjesni tržišne potražnje za špinatom iz prethodna dva do tri mjeseca kako bi mogli prilagoditi svoju proizvodnju idućih mjeseci.

Zbog toga sporazum o mjesečnom dijeljenju informacija ne bi zadovoljio kriterije iz drugog koraka testa neophodnosti.

6. VREMENSKO PODRUČJE PRIMJENE ČLANKA 210.A

6.1. Sporazumi o održivosti sklopljeni prije objave smjernica

- (134) Članak 210.a stupio je na snagu 8. prosinca 2021. Isključenje iz članka 210.a može se primijeniti na sporazume o održivosti sklopljene prije tog datuma tek od 8. prosinca 2021. Prije 8. prosinca 2021. isključenje iz članka 210.a ne može se primijeniti na sporazume o održivosti i na njih se primjenjuju pravila tržišnog natjecanja koja su na snazi u to vrijeme.
- (135) Svaki sporazum o održivosti sklopljen u razdoblju od 8. prosinca 2021. do objave ovih smjernica treba se odmah uskladiti s člankom 210.a i člankom 101. UFEU-a nakon datuma objave ovih smjernica.

Primjer: Nekoliko proizvođača sklapa sporazum prije objave smjernica. Obvezuju se prestati upotrebljavati odobreni herbicid, koji se često otkriva u zalihama pitke vode. Kako bi financirali prelazak na tu održiviju proizvodnu metodu, dogovaraju da će privremeno odrediti fiksnu cijenu od 0,50 EUR po proizvedenom kilogramu.

Nakon objave ovih smjernica strankama postaje jasno da bi plaćanje cjenovne premije bilo dovoljno za postizanje standarda. Taj sporazum stoga ne zadovoljava kriterije iz drugog koraka testa neophodnosti. Zbog toga bi stranke trebale što prije ažurirati svoj sporazum kako bi ga uskladile s člankom 210.a tako da određivanje cijene zamijene plaćanjem cjenovne premije.

6.2. Viša sila

- (136) Ako se neki ključni uvjeti sporazuma za primjenu članka 210.a privremeno više ne ispunjavaju zbog više sile, na sporazum se i dalje određeno vrijeme može primjenjivati isključenje pod uvjetom: i. da stranke bez odgode poduzmu sve potrebne korake kako bi se ponovno uspostavila usklađenost s predmetnim uvjetima i ii. da sporazum ispunjava sve druge zahtjeve isključenja.

- (137) Viša sila nije ograničena apsolutnom nemogućnošću, već se mora shvatiti u smislu neuobičajenih i nepredvidljivih okolnosti koje su izvan kontrole proizvođača ili gospodarskog subjekta. Njegove se posljedice nisu mogle izbjeći uz svu dužnu pažnju, osim po cijenu prekomjerne žrtve ⁽³⁹⁾. Viša sila uključuje ekstremne vremenske prilike, primjerice velike suše ili poplave, prirodne katastrofe (primjerice potrese), kvarove na infrastrukturi (primjerice kvar prijevoznog sustava i slučajno uništenje stočne nastambe), građanske nemire (primjerice široke i dugotrajne prosvjede gospodarskih subjekata u lancu opskrbe poljoprivredno-prehrambenim proizvodima), izbijanje bolesti (primjerice izbijanje bolesti COVID-19, epizootske bolesti ili bolesti bilja) ili druge izvanredne okolnosti na razini pojedinačnog gospodarskog subjekta. Takve neuobičajene okolnosti moraju imati izravan i znatan učinak na proizvodnju poljoprivrednih proizvoda ili trgovinu njima.

6.3. Prijelazno razdoblje

- (138) Isključenje se na sporazum o održivosti može primjenjivati u određenom vremenu nakon sklapanja sporazuma, a prije početka održive aktivnosti. To vrijedi samo kad je potreban određeni vremenski okvir za provedbu održive aktivnosti i pod uvjetom da je ograničenje tržišnog natjecanja u prijelaznom razdoblju neophodno. To znači da je manja vjerojatnost da će do održive aktivnosti doći ako se ograničenje tržišnog natjecanja ne primjenjuje u tom razdoblju.

Primjer: Nekoliko poljoprivrednih proizvođača dogovorilo je u siječnju 2023. da će promijeniti svoju proizvodnu metodu kako bi prestali upotrebljavati odobreni onečišćujući herbicid koji se često otkriva u zalihama pitke vode. S obzirom na to da je za promjenu proizvodne metode bilo potrebno određeno vrijeme, uvođenje konačnog proizvoda koji manje onečišćuje očekuje se u rujnu 2023. Proizvođači su se dogovorili da će od siječnja 2023. naplaćivati premijsku cijenu za proizvod za koji se upotrebljava problematični herbicid kako bi financirali ulaganja potrebna za taj prelazak.

Naplaćivanje premijske cijene može se odobriti od siječnja 2023. ako proizvođači ne bi mogli pokriti svoje troškove ulaganja kad bi se naplaćivanje premijske cijene odobrilo tek od rujna 2023., nakon stavljanja alternativnog proizvoda na tržište. U suprotnom, bez primjene premijske cijene od siječnja 2023., ne bi razmatrali provođenje održive inicijative. Međutim, ako stranke mogu pokriti svoje troškove ulaganja i ako se naplaćivanje premijske cijene odobri od rujna 2023., naplaćivanje premijske cijene prije tog datuma nije neophodno.

6.4. Nepostizanje standarda

- (139) Ako nije nastupila viša sila, a stranke nisu postigle standard održivosti, više ne mogu ostvarivati korist od isključenja.
- (140) Do nepostizanja standarda održivosti može doći, primjerice, kad stranke ne uspiju postići standard u planiranom roku. To bi se moglo dogoditi i kad bi zbog početne pogrešne procjene primjena standarda činila trošak koji si stranke ne mogu priuštiti. Moglo bi se dogoditi i zato što provedba standarda nije moguća u praksi zbog čimbenika koji ne predstavlja višu silu, kao što su neočekivane gospodarske poteškoće stranaka ili privremena nestašica bitnog ulaznog materijala za koji postoje zamjene ili alternativna rješenja.
- (141) U takvim slučajevima stranke ne mogu nastaviti ostvarivati korist od isključenja i trebale bi prestati primjenjivati ograničenje tržišnog natjecanja. Isključenje prestaje biti valjano kad postizanje standarda više nije moguće. Ako trenutačno povlačenje iz sporazuma ima znatne gospodarske posljedice za stranke, mogu ga nastaviti primjenjivati u potrebnom prijelaznom razdoblju, u skladu s odjeljkom 6.5. o neprekidnom i trajnom preispitivanju uvjeta neophodnosti.
- (142) Stranke također mogu odlučiti smanjiti razinu ambicije koju su nastojale postići standardom održivosti. U tom slučaju trebaju prilagoditi razinu ograničenja ili izmijeniti vrstu ograničenja u skladu sa zahtjevima kriterija neophodnosti.

⁽³⁹⁾ Za dodatne informacije o višoj sili vidjeti (po analogiji) Obavijest Komisije o višoj sili u europskom poljoprivrednom pravu, C(88) 1696.

Primjer: Dva proizvođača dogovorila su da će zajedno ulagati u istraživanje i razvoj nove proizvodne metode koja bi trebala biti održivija. To podrazumijeva određivanje fiksnih cijena kako bi se financiralo novo ulaganje. Zbog početka gospodarske krize nakon sklapanja sporazuma stranke više ne mogu financirati istraživanje i odlučuju zaustaviti ulaganje u njega.

S obzirom na to da stranke nisu provele standard zbog razloga koji nije povezan s višom silom, ne mogu nastaviti ograničavati tržišno natjecanje, odnosno određivati fiksne cijene.

6.5. Neprekidno i trajno preispitivanje neophodnosti

6.5.1. U kojim je slučajevima vjerojatno da uvjet neophodnosti više nije ispunjen?

- (143) Prolazak na testu neophodnosti u skladu s člankom 210.a u početnoj fazi postupka nije jamstvo prolaska na testu u kasnijim fazama, posebno kad nastupe bitne promjene u gospodarskom i pravnom kontekstu u kojem se sporazum o održivosti provodi. Stoga stranke moraju trajno preispitivati ispunjava li provedba sporazuma i dalje uvjet neophodnosti.
- (144) Ako se sporazum o održivosti ili u njemu sadržana ograničenja tržišnog natjecanja više ne mogu smatrati neophodnima, više se ne primjenjuje članak 210.a. Bilo koja ograničenja tržišnog natjecanja koja stranke zadrže nakon što prestanu biti neophodna više nisu obuhvaćena člankom 210.a.
- (145) Primjer promjene bitnih okolnosti zbog koje je potrebno ponovno ocijeniti neophodnost sporazuma o održivosti ili ograničenja jest promjena troškova razvoja ili provedbe sporazuma o održivosti ili standarda održivosti. Promjene troškova mogu dovesti u pitanje neophodnost sporazuma ili konkretnih ograničenja tržišnog natjecanja koja su sudionici prvotno odlučili primijeniti.

Primjer: Proizvođači i trgovci na malo dogovore uzgoj nove sorte kukuruza, otpornije na štetne organizme, zbog čega se u njezinu uzgoju upotrebljava manje pesticida u usporedbi s uzgojem drugih sorti kukuruza. Međutim, sjeme nove sorte skuplje je i prodaje se po cijeni od 6,00 EUR po kilogramu. Trgovci na malo dogovaraju da će financirati kupnju skupljeg sjemena te nude plaćanje cjenovne premije za uzgojeni kukuruz. U kasnijim fazama provedbe sporazuma o održivosti cijena sjemena spušta se na 1,00 EUR po kilogramu jer proizvod postaje traženiji i sjemena je sve više na tržištu.

Promjena cijene sjemena, koje čini ulazni materijal za uzgoj kukuruza, znači da stranke moraju ponovno ocijeniti iznos cjenovne premije, kao i pitanje trebaju li trgovci na malo uopće podržavati sporazum plaćanjem cjenovne premije.

- (146) Još jedna promjena zbog koje je potrebno ponovno ocijeniti neophodnost ograničenja jest regulatorna intervencija kojom se podiže razina ambicije prethodnog standarda održivosti u određenom području. U tom slučaju neophodnost sporazuma ili u njemu sadržanih ograničenja treba se ponovno ocijeniti jer je o njima prvotno odlučeno na temelju drukčijeg obveznog pravnog okvira. Nakon što se obveznim pravilima nametne viši standard, možda će trebati izmijeniti sporazum ili ograničenja kako bi se prilagodila razina ambicije početnog sporazuma, koja je sad niža. Potreba za suradnjom možda više neće biti neophodna i možda će biti primjerenije ograničenje drukčije prirode ili intenziteta. U određenim slučajevima ponovna ocjena može dovesti do toga da stranke zaključe da ograničenje tržišnog natjecanja više nije neophodno.

Primjer: Proizvođači, prerađivači i trgovci na malo dogovore plaćanje cjenovne premije za uzgoj životinja bez upotrebe kaveza. Zakonom je propisano da se svakoj životinji mora osigurati najmanje 0,2 m² prostora. Poslije se obvezno zakonodavstvo mijenja tako da se njime zahtijeva 0,5 m² prostora.

Standard održivosti kojim je propisan „slobodan uzgoj” životinja mogao bi i dalje opravdavati naplaćivanje cjenovne premije. Međutim, s obzirom na to da je zakonom podignut obvezni standard, potrebno je ponovno ocijeniti razinu cjenovne premije, što bi u određenim slučajevima moglo dovesti do niže cijene.

- (147) Još je jedan primjer situacija u kojoj stranke žele promijeniti standard održivosti koji se nastoji ispuniti sporazumom. Stranke bi mogle htjeti odrediti standard održivosti koji je i dalje viši od standarda koji je propisan obveznim pravilima Unije ili nacionalnim pravilima, ali je manje ambiciozan od prvotno dogovorenog standarda održivosti. U tom slučaju sam sporazum ili prvotna ograničenja možda više neće biti neophodni za ispunjavanje novog standarda. Stoga može biti opravdano prilagoditi sporazum ili ograničenja.
- (148) Činjenica da su proizvodi koji su po kvaliteti i količini slični proizvodima obuhvaćenima sporazumom uspješno stavljeni na tržište jednostrano ili bez istih ograničenja tržišnog natjecanja mogla bi ukazivati na bitnu promjenu okolnosti. Potražnja za održivim proizvodom može se povećati zbog sporazuma o održivosti ili drugih čimbenika, kao što je povećanje interesa potrošača za kupnju proizvoda slične kvalitete održivost. To bi moglo uvelike potaknuti veliku većinu gospodarskih subjekata, ako ne i sve, da prijeđu na održivu proizvodnu metodu ili trgovinu tim proizvodom. U tom bi slučaju stranke trebale ponovno ocijeniti neophodnost sporazuma ili ograničenja.
- (149) Ponovna ocjena neophodnosti ograničenja iz sporazuma mogla bi biti potrebna i zbog inovacija u procesima proizvodnje ili distribucije. To se može dogoditi kad je sporazum bio potreban da bi se zajednički razvio određeni proizvod ili proces ili da bi se određeni proizvod zajednički stavio na tržište, no stranke nakon određenog vremena i ulaganja mogu proizvoditi i stavljati robu na tržište bez potrebe za suradnjom.

Primjer: Sporazumom sklopljenim između organizacije proizvođača i izrađivača izrađivačima se omogućuje da ulože u tehnologiju umjetne inteligencije s pomoću koje se mogu rano otkriti bolesti bilja, što dovodi do većih prinosa. Izrađivači pristaju kupiti tu tehnologiju za proizvođače i pokriti operativne troškove tehnologije dogovorom o minimalnoj cijeni za proizvode organizacije proizvođača. Zauzvrat se sporazumom od članova organizacije proizvođača zahtijeva da licencijom ustupe tehnologiju kako bi osigurali dovoljan broj stjecatelja licencije, a time i licencijskih naknada, za pokrivanje troškova ulaganja.

Nakon što se tehnologija ispita i dovede do većih prinosa, proizvođači će morati ponovno ocijeniti neophodnost minimalne cijene. Budući da sad proizvode više, možda će moći sami snositi operativne troškove tehnologije.

- (150) Ne postoji točan zahtjev koliko često gospodarski subjekti moraju preispitivati neophodnost. Gospodarski subjekti koji sudjeluju u sporazumu o održivosti najbolje mogu ocijeniti kad je nastupila bitna promjena u gospodarskom i pravnom kontekstu u kojem posluju. Trebali bi paziti da su informirani o relevantnim događajima i da postupaju u dobroj vjeri.

6.5.2. Koje su opcije stranaka kad se ograničenja više ne smatraju neophodnima?

6.5.2.1. Opcija 1.: izmjena sporazuma o održivosti

- (151) Sporazum o održivosti može se izmijeniti ako više nije neophodan. Primjerice, ako je problem u tome da se dogovoreni standard održivosti više ne može postići, može se dogovoriti drukčiji standard održivosti, koji je i dalje viši od standarda koji je propisan pravom Unije ili nacionalnim pravom. Ako je problem u tome da vrsta odredbe nije neophodna za postizanje standarda održivosti, mogla bi se utvrditi vrsta odredbe koja je neophodna. Slično tomu, ako je problem u tome da konkretna ograničenja koja se nameću sporazumom više nisu neophodna za postizanje standarda održivosti, ograničenja bi se mogla izmijeniti kako bi bila neophodna ili bi se mogla potpuno ukinuti.

6.5.2.2. Opcija 2.: raskid sporazuma o održivosti

- (152) Ako stranke ne mogu ili ne žele izmijeniti sporazum o održivosti tako da i dalje ispunjava zahtjeve iz članka 210.a, trebaju raskinuti sporazum čim prestane biti neophodan.
- (153) Međutim, ako su stranke izvršile ulaganja oslanjajući se na postojeća ograničenja tržišnog natjecanja koja su bila neophodna za postizanje standarda održivosti u vrijeme izvršenja ulaganja, članak 210.a ne sprečava ih da ostvare povrate svih troškova koje su snosile pri razvoju ili provedbi predmetnog standarda održivosti. Stoga se na sporazum o održivosti i dalje može primjenjivati isključenje iz članka 210.a u razdoblju potrebnom za poništenje sporazuma i povrat ulaganja. To nije primjenjivo kad sporazum o održivosti prestane biti neophodan zbog regulatorne promjene kojom se utvrđuju obvezni standard Unije ili nacionalni standard koji su jednaki standardu utvrđenom sporazumom ili viši od njega ako se donošenje regulatorne promjene moglo predvidjeti u vrijeme sklapanja sporazuma.

Primjer: Lokalni uzgajivači peradi zajednički dogovaraju da će osigurati veći životni prostor po životinji. Kako bi smanjili prijelazne troškove, sklapaju sporazum sa svojim kupcima na temelju kojeg potonji pristaju na fiksnu cjenovnu premiju kako bi se pokrili dodatni troškovi za postizanje novog standarda održivosti. Sporazum se potpisuje u ožujku 2024. s jednogodišnjim otkaznim rokom u slučaju jednostranog raskida. Otkazni rok omogućuje prikladno planiranje kupcima, koji se žele pozicionirati na tržištu kao dobavljači održive peradi te su u to i uložili. Novo lokalno zakonodavstvo donosi se u lipnju 2024., a primjenjuje od prosinca 2024. Njime je propisano da se u cjelokupnoj poljoprivrednoj proizvodnji u toj regiji životinjama dodijeli jednaka veličina prostora kao ona određena sporazumom.

Budući da zahtjev minimalnog prostora postaje pravna obveza u prosincu 2024., ograničenje tržišnog natjecanja više nije neophodno. Međutim, raskid sporazuma s kupcima prije kraja otkaznog roka mogao bi imati ozbiljne financijske posljedice za stranke. Stranke su djelovale u dobroj vjeri jer se novi zakon nije mogao predvidjeti kad su sklapale sporazum. Stoga mogu nastaviti ostvarivati korist od isključenja iz članka 210.a do isteka otkaznog roka, odnosno do lipnja 2025.

7. Sustav donošenja mišljenja na temelju članka 210.a stavka 6.

7.1. Podnositelji zahtjeva

- (154) Od 8. prosinca 2023. člankom 210.a stavkom 6. proizvođačima ili udruženjima proizvođača omogućuje se da zatraže mišljenje Komisije o sukladnosti sporazuma o održivosti s člankom 210.a. Stranke sporazuma o održivosti koje nisu proizvođači mogu se pridružiti zahtjevu. Sektorske organizacije također mogu podnijeti zahtjeve za mišljenje na temelju članka 210.a stavka 6.

- (155) Mišljenje se može zatražiti samo u skladu s postupkom utvrđenim u članku 210.a stavku 6. Uredbe o ZOT-u. Kad je riječ o isključenjima iz članaka 209. i 210. Uredbe o ZOT-u, gospodarski subjekti trebali bi primijeniti relevantni postupak za traženje mišljenja naveden u tim člancima. Kad je riječ o bilo kojoj drugoj nesigurnosti u slučajevima novih ili neriješenih pitanja koja se odnose na primjenu članka 101. ili 102. UFEU-a, gospodarske subjekte poziva se da se s Komisijom savjetuju o sukladnosti sporazuma s pravom tržišnog natjecanja na temelju relevantne obavijesti Komisije ⁽⁴⁰⁾.
- (156) Proizvođači ili udruženja proizvođača mogu zatražiti mišljenje u bilo kojem trenutku nakon sklapanja sporazuma o održivosti, među ostalim prije njegove provedbe.
- (157) Zahtjev se mora podnijeti na EC-210A-CMO-OPINION-REQUEST@ec.europa.eu. Kao druga mogućnost zahtjev se može poslati na jednu od sljedećih poštanskih adresa:
- European Commission, DG Competition, Antitrust and General Registry Avenue de Bourget/Bourgetlaan 1, 1140 Bruxelles/Brussel, BELGIQUE/BELGIË,
 - European Commission, DG Agriculture and Rural Development, Rue de la Loi/Wetstraat 130, 1049 Bruxelles/Brussel, BELGIQUE/BELGIË.

7.2. Sadržaj zahtjeva

- (158) Ne postoji standardan obrazac za zahtjev za mišljenje na temelju članka 210.a stavka 6.
- (159) Međutim, da bi se mogao ocijeniti, zahtjev bi trebao sadržavati:
- (a) identitet svih stranaka sporazuma, uključujući po potrebi njihov registracijski broj;
 - (b) jedinstvenu kontaktnu točku, uključujući ime i e-adresu ili poštansku adresu ili oboje, za svu komunikaciju s Komisijom;
 - (c) preslika svih dokumenata u kojima se utvrđuju uvjeti sporazuma o održivosti ili, ako se radi o usmenom sporazumu, detaljno pisano objašnjenje sporazuma, uključujući pokrivenost tržišta sporazumom, ako je dostupno, njegovo trajanje i nametnuta ograničenja tržišnog natjecanja;
 - (d) opis cilja održivosti ili više njih koji se nastoje ostvariti;
 - (e) objašnjenje standarda održivosti određenog sporazumom o održivosti i upućivanja na postojeće obvezne standarde, uključujući objašnjenja i dokaze o tome zašto je standard održivosti iz sporazuma viši od standarda propisanog pravom Unije ili nacionalnim pravom;
 - (f) detaljno objašnjenje o tome kako je ispunjen svaki od uvjeta utvrđenih u članku 210.a staccima 1., 3. i 7.;
 - (g) informacije o svim postupcima koji su u tijeku pred nacionalnim sudom ili nacionalnim tijelom za zaštitu tržišnog natjecanja u vezi sa sukladnošću sporazuma o održivosti na koji se zahtjev odnosi s člankom 210.a ili člankom 101. UFEU-a;
 - (h) sva upućivanja i izvore, uključujući internetske stranice, u kojima je podnositelj zahtjeva objavio uvjete sporazuma o održivosti ili njegove dijelove;
 - (i) sve druge informacije ili dokumente relevantne za ocjenjivanje sporazuma o održivosti.

7.3. Ocjena Komisije i sadržaj mišljenja

- (160) Komisija će ocijeniti zahtjev na temelju dostavljenih informacija. Od podnositelja zahtjeva, drugih stranaka sporazuma o održivosti ili trećih strana može zatražiti dodatne informacije potrebne za ocjenu zahtjeva.

⁽⁴⁰⁾ Obavijest Komisije o neslužbenim uputama koje se odnose na nova ili neriješena pitanja u vezi s člancima 101. i 102. Ugovora o funkcioniranju Europske unije koja se pojavljuju u pojedinačnim predmetima (pisma s uputama) (SL C 381, 4.10.2022., str. 9).

- (161) Komisija može prema potrebi podijeliti informacije koje su joj dostavljene s nacionalnim tijelima za zaštitu tržišnog natjecanja i poljoprivrednim tijelima ili ministarstvima, pod uvjetom da ta tijela i ministarstva podliježu obvezi upotrebe tih informacija samo u svrhu za koju ih je Komisija pribavila. Komisija također može pozvati ta tijela i ministarstva da joj dostave informacije i primiti ih od njih. Podnositelj zahtjeva može povući svoj zahtjev u bilo kojem trenutku. Međutim, Komisija može zadržati sve informacije dostavljene u kontekstu zahtjeva za mišljenje na temelju članka 210.a stavka 6. te ih može upotrijebiti u bilo kojem postupku za provedbu članka 210.a ili članka 101. UFEU-a.
- (162) U mišljenju Komisije navest će se je li sporazum o održivosti sukladan članku 210.a i obrazložiti taj zaključak.
- (163) Komisija će obavijestiti jedinstvenu kontaktnu točku o mišljenju.
- (164) Mišljenje da sporazum o održivosti nije sukladan članku 210.a ne prejudicira sukladnost sporazuma o održivosti s člankom 101. stavkom 3. UFEU-a ili drugim odredbama prava Unije.
- (165) Komisija prema potrebi može navesti da je mišljenje valjano samo u određenom razdoblju ili da je uvjetovano postojanjem ili nepostojanjem određenih činjenica.
- (166) Mišljenje će se objaviti na internetskim stranicama Komisije, uzimajući u obzir legitiman interes podnositelja zahtjeva za zaštitu njihovih poslovnih tajni. Komisija će s podnositeljem ili podnositeljima zahtjeva usuglasiti nepovjerljivu verziju prije objave mišljenja.

7.4. Rok za donošenje mišljenja

- (167) Komisija će podnositelju ili podnositeljima zahtjeva dostaviti mišljenje u roku od četiri mjeseca od primitka potpunog zahtjeva, odnosno nakon što primi sve informacije koje su joj potrebne za ocjenu zahtjeva. Taj rok počinje teći na dan nakon dana primitka potpunog zahtjeva.

7.5. Promjena okolnosti nakon donošenja mišljenja

- (168) Komisija će izdati mišljenje na temelju informacija koje je dostavio podnositelj zahtjeva.
- (169) Člankom 210.a stavkom 6. od Komisije se zahtijeva da izjavi da se u budućnosti na predmetni sporazum o održivosti primjenjuje članak 101. stavak 1. UFEU-a i da u skladu s time obavijesti podnositelja zahtjeva, ako u bilo kojem trenutku nakon izdavanja mišljenja utvrdi da više nisu ispunjeni uvjeti iz članka 210.a stavaka 1., 3. i 7. Komisija može donijeti takav zaključak na vlastitu inicijativu ili na zahtjev države članice. Iako Komisija na temelju takvog zaključka neće izreći novčanu kaznu, on bi mogao imati posljedice na ocjenu sporazuma o održivosti koju daju nacionalna tijela za zaštitu tržišnog natjecanja ili nacionalnih sudovi.
- (170) Ako Komisija ima razloga smatrati da je podnositelj zahtjeva dostavio netočne informacije, od njega može zatražiti dodatne informacije.
- (171) Komisija nakon stupanja na snagu zakonodavstva Unije ili nacionalnog zakonodavstva o utvrđivanju standarda održivosti može imati razloga smatrati da standard održivosti koji se nastoji postići sporazumom o održivosti više nije viši od standarda koji je propisan pravom Unije ili nacionalnim pravom. Komisija tad može pozvati podnositelja zahtjeva da dokaže da je standard koji se nastoji postići sporazumom o održivosti zapravo viši od standarda koji je propisan pravom Unije ili nacionalnim pravom. Ako podnositelj to ne dokaže, Komisija ga može obavijestiti da mišljenje više nije valjano i objaviti te zaključke na svojim internetskim stranicama.

7.6. Učinci mišljenja

- (172) Na temelju članka 288. stavka 5. UFEU-a mišljenja nemaju obvezujuću snagu. Umjesto toga njima se nastoji pomoći gospodarskim subjektima provesti samoocjenjivanje sukladnosti sporazuma o održivosti s člankom 210.a. Međutim, nacionalna tijela za zaštitu tržišnog natjecanja i nacionalni sudovi mogu uzeti u obzir mišljenja Komisije ako to smatraju prikladnim u kontekstu predmeta.
- (173) Mišljenje ne može prejudicirati ocjenu istog pitanja od strane Suda Europske unije, nacionalnih sudova ili nacionalnih tijela za zaštitu tržišnog natjecanja.
- (174) Mišljenje ne sprečava Komisiju da sporazum o održivosti koji je bio činjenična osnova za mišljenje naknadno preispita u postupku u skladu s Uredbom Vijeća br. 1/2003 ⁽⁴¹⁾. U tom slučaju Komisija će uzeti u obzir prethodno mišljenje, vodeći posebice računa o: i. promjenama temeljnih činjenica; ii. svim novim vidovima koje je Komisija otkrila ili koji su izneseni u pritužbi; iii. kretanjima u sudskoj praksi Suda Europske unije ili iv. većim promjenama u politici Komisije i kretanjima na predmetnim tržištima.

8. EX POST INTERVENCIJA NACIONALNIH TIJELA ZA ZAŠTITU TRŽIŠNOG NATJECANJA I KOMISIJE NA TEMELJU ČLANKA 210.A STAVKA 7.

- (175) Člankom 210.a stavkom 7. utvrđuje se zaštitni mehanizam kojim nacionalno tijelo za zaštitu tržišnog natjecanja ili Komisija („relevantno tijelo za zaštitu tržišnog natjecanja”) može nakon sklapanja ili provedbe sporazuma o održivosti odlučiti da ga treba izmijeniti, prekinuti ili spriječiti njegovu provedbu. Takva odluka može biti potrebna kako bi se spriječilo isključivanje tržišnog natjecanja ili ako su ugroženi ciljevi ZPP-a utvrđeni u članku 39. UFEU-a.

8.1. Ugroženi su ciljevi ZPP-a

- (176) U skladu s člankom 42. UFEU-a pravila o tržišnom natjecanju primjenjuju se na proizvodnju i trgovinu poljoprivrednim proizvodima samo u onoj mjeri koju utvrde suzakonodavci u skladu s člankom 43. stavkom 2. UFEU-a, uzimajući u obzir pet ciljeva ZPP-a utvrđenih u članku 39. stavku 1. UFEU-a ⁽⁴²⁾.
- (177) Na temelju toga člankom 210.a stavkom 7. tijelima za zaštitu tržišnog natjecanja daje se ovlast da interveniraju ako sklopljeni ili provedeni sporazum o održivosti ugrožava pet ciljeva ZPP-a utvrđenih u članku 39. UFEU-a. Pritom relevantno tijelo za zaštitu tržišnog natjecanja mora razmotriti učinak sporazuma o održivosti na svih pet ciljeva. U nekim slučajevima bit će dovoljno da je jedan od pet ciljeva ugrožen kako bi se ispunio zahtjev iz članka 210.a stavka 7. Međutim, ako je učinak na neke ciljeve negativan, a na neke pozitivan, moglo bi biti potrebno uskladiti pet ciljeva ⁽⁴³⁾.

⁽⁴¹⁾ Uredba Vijeća (EZ) br. 1/2003 od 16. prosinca 2002. o provedbi pravila o tržišnom natjecanju koja su propisana člancima 81. i 82. Ugovora o EZ-u (SL L 1, 4.1.2003., str. 1.).

⁽⁴²⁾ Riječ je o sljedećim ciljevima:

- (a) povećati poljoprivrednu produktivnost promicanjem tehničkog napretka i osiguranjem racionalnog razvoja poljoprivredne proizvodnje te optimalnog korištenja čimbenika proizvodnje, osobito radne snage;
 - (b) na taj način osigurati primjeren životni standard poljoprivrednog stanovništva, osobito povećanjem osobne zarade osoba koje se bave poljoprivredom;
 - (c) stabilizirati tržišta;
 - (d) osigurati dostupnost opskrbe;
 - (e) pobrinuti se da roba dođe do potrošača po razumnim cijenama.
- ⁽⁴³⁾ Presuda od 14. svibnja 1997., *Florimex i VGB/Komisija*, spojeni predmeti T-70/92 i T-71/92, ECLI:EU:T:1997:69, točka 153., potvrđena u žalbenom postupku presudom od 30. ožujka 2000., C-265/97 P, ECLI:EU:C:2000:170.

(178) Cilj iz članka 39. stavka 1. točke (a) UFEU-a, povećanje poljoprivredne produktivnosti, mogao bi biti ugrožen u slučajevima u kojima se sporazumom o održivosti smanjuju poticaji strankama za inovacije. Do toga bi moglo doći, primjerice, ako se sporazumom o održivosti utvrđuje standard održivosti kojim se smanjuje poticaj strankama da ulažu u nove tehnologije koje bi mogle doprinijeti postizanju još višeg standarda održivosti ili ako sporazum o održivosti pokriva tako velik dio tržišta da smanjuje i poticaje drugim sudionicima na tržištu za inovacije.

(179) Ciljem iz članka 39. stavka 1. točke (b) UFEU-a nastoji se osigurati primjeren životni standard poljoprivrednika. Relevantno tijelo za zaštitu tržišnog natjecanja, da bi utvrdilo bi li taj cilj mogao biti ugrožen, mora ocijeniti način na koji sporazum o održivosti utječe na životni standard svih poljoprivrednika, a ne samo onih poljoprivrednika koji su stranke sporazuma o održivosti.

Primjer: Da bi se smanjila upotreba pesticida više no što je propisano provom Unije ili nacionalnim pravom, troje proizvođača kukuruza, koji čine samo jedan mali dio ukupnog broja proizvođača na tržištu, dogovara s proizvođačem hrane za životinje da će prijeći na metode ekološke proizvodnje. Budući da će se tim prelaskom povećati njihovi troškovi, zajednički dogovaraju da će tri proizvođača kukuruza odrediti fiksne cijene na razdoblje od dvije godine. Nakon godinu dana provedbe sporazuma o održivosti troje proizvođača kukuruza shvaća da su podcijenili koliko će prelazak na ekološku proizvodnju povećati njihove troškove i da fiksna cijena ne pokriva te dodatne troškove. Troje proizvođača kukuruza stoga smanjuje svoje prihode kako bi pokrili te troškove jer ne mogu povećati fiksnu cijenu.

U ovom je primjeru do smanjenja prihoda došlo samo zbog pogrešnog izračuna troje proizvođača kukuruza. Osim toga, odnosi se na ograničen broj proizvođača. Zbog toga nije vjerojatno da ugrožava ciljeve ZPP-a utvrđene u članku 39. UFEU-a.

(180) Ciljevi iz članka 39. stavka 1. točaka (c), (d) i (e) UFEU-a odnose se na stabilnost tržišta, dostupnost opskrbe i osiguravanje razumnih cijena za potrošače. Ti su ciljevi često povezani.

Primjer: Nekoliko proizvođača žitarica odgovornih za 80 % žitarica proizvedenih na relevantnom zemljopisnom području dogovaraju da će prestati prodavati sjeme žitarica tretirano određenom vrstom kemijskog pesticida. Budući da su ti proizvođači odgovorni za velik udio proizvodnje sjemena, to uzrokuje manjak ulaznog materijala za prerađivače koji upotrebljavaju žitarice, što dovodi do znatnog povećanja cijene kruha. To bi vjerojatno ugrozilo ciljeve osiguravanja dostupnosti opskrbe i razumnih cijena za potrošače.

(181) Prag za određivanje ugroženosti ciljeva zajedničke poljoprivredne politike utvrđenih u članku 39. UFEU-a trebao bi biti visok. Bilo bi protivno duhu članka 210.a i sudskoj praksi Suda Europske unije o potrebi usklađivanja pet ciljeva ZPP-a kad bi se smatralo da su ti ciljevi ugroženi svaki put kad sporazum o održivosti imalo utječe na neki od njih.

(182) Nadalje, cilj osiguravanja dostupnosti opskrbe razlikuje se od samodostatnosti ⁽⁴⁴⁾. Sigurnost opskrbe odnosi se na sigurnost prehrane, ne nužno na najveću raznolikost tržišnih segmenata za istu hranu. Ako sporazum o održivosti dovede do smanjenja tržišnih udjela manje održivih segmenata istih poljoprivrednih proizvoda, time se ne ugrožava nužno cilj sigurnosti opskrbe. Slično tomu, cilj osiguravanja „razumnih cijena” ne bi se trebao tumačiti kao da se odnosi na najnižu moguću cijenu ⁽⁴⁵⁾.

⁽⁴⁴⁾ Presuda od 14. srpnja 1994., *Grčka/Vijeće*, C-353/92, ECLI:EU:C:1994:295.

⁽⁴⁵⁾ Presuda od 15. srpnja 1963., *Njemačka/Komisija*, predmet 34/62, ECLI:EU:C:1963:18.

- (183) Ugrožavanje ciljeva ZPP-a utvrđenih u članku 39. stavku 1. UFEU-a također se razlikuje od isključivanja tržišnog natjecanja. U nekim situacijama može doći do isključivanja tržišnog natjecanja, a da se time ne ugrožavaju ti ciljevi. Štoviše, ti ciljevi mogu biti ugroženi čak i ako se tržišno natjecanje ne isključuje.

8.2. Isključivanje tržišnog natjecanja

- (184) Članak 210.a stavak 7. nacionalnim tijelima za zaštitu tržišnog natjecanja i Komisiji također omogućuje da interveniraju nakon sklapanja ili provedbe sporazuma o održivosti ako intervencija postane potrebna da bi se spriječilo isključivanje tržišnog natjecanja.
- (185) Ocjena relevantnog tijela za zaštitu tržišnog natjecanja o tome isključuje li se sporazumom o održivosti tržišno natjecanje razlikuje se od ocjene o tome je li sporazum o održivosti neophodan za postizanje standarda održivosti. To znači da ograničenje tržišnog natjecanja u sporazumu o održivosti može biti neophodno za postizanje standarda održivosti, no i dalje isključivati tržišno natjecanje. Međutim, tržišno natjecanje ne isključuje se nužno svakim ograničenjem tržišnog natjecanja jer bi time isključenje iz članka 210.a stavka 1. postalo nedjelotvorno. Iz toga proizlazi da isključivanje tržišnog natjecanja mora biti dovoljno ozbiljno da bi prevladalo nad činjenicom da sporazum o održivosti zadovoljava kriterije iz testa neophodnosti iz članka 210.a stavka 1.
- (186) Pojam isključenja tržišnog natjecanja razlikuje se i od pojma ugrožavanja ciljeva utvrđenih u članku 39. stavku 1. UFEU-a, posebno ciljeva koji se odnose na razumne cijene i dostupnost opskrbe. Stoga bi prag za isključivanje tržišnog natjecanja trebao biti visok kako bi se izbjeglo preklapanje dvaju različitih razloga za *ex post* intervenciju.
- (187) Isključenje tržišnog natjecanja u smislu članka 210.a stavka 7. može postojati ako sporazum o održivosti dovodi do isključivanja konkurentnih proizvoda kojima bi se mogao zadovoljiti znatan dio potražnje potrošača. To uključuje proizvode kojima se postiže viši standard održivosti od standarda utvrđenog sporazumom ili proizvode kojima se ne postiže jednako visok standard održivosti (neovisno o tome utječe li ograničenje na robu koju isporučuju stranke sporazuma o održivosti ili treće strane).
- (188) Primjerice, to se može dogoditi ako se sporazumom o održivosti sprečava uvođenje alternativnih proizvoda koji ispunjavaju viši standard održivosti od standarda utvrđenog sporazumom o održivosti i za kojima postoji znatna potražnja potrošača.
- (189) Do isključenja tržišnog natjecanja u smislu članka 210.a stavka 7. može doći i ako se sporazumom o održivosti isključuju prehrambeni proizvodi nižeg standarda od proizvoda iz sporazuma o održivosti, ali koji su u skladu s obveznim prehrambenim standardima i za kojima postoji znatna potražnja potrošača.
- (190) Međutim, činjenica da su neki proizvodi koji su u skladu s nižim standardima održivosti povučeni s tržišta ne znači da je došlo do isključenja tržišnog natjecanja u smislu članka 210.a stavka 7. ako su takvi proizvodi povučeni zbog toga što potrošači sve više traže održivije proizvode. Stoga je potrebno ocijeniti je li do isključivanja tržišnog natjecanja došlo zbog sklonosti potrošača održivim proizvodima ili je sporazum o održivosti doveo do prisilnog povlačenja proizvoda za kojim postoji znatna nezadovoljena potražnja potrošača.
- (191) U načelu je rizik od isključivanja tržišnog natjecanja povezan s razinom koncentracije na tržištu. Je li došlo do isključenja tržišnog natjecanja ovisi i o stupnju tržišnog natjecanja prije sklapanja sporazuma o održivosti. Ako je tržišno natjecanje već bilo slabo, primjerice zbog relativno malog broja konkurenata ili zbog postojanja prepreka ulasku, čak i malim smanjenjem tržišnog natjecanja uzrokovanim sporazumom o održivosti moglo bi se isključiti tržišno natjecanje.
- (192) Pokrivenost tržišta sporazumom o održivosti vjerojatno će biti čimbenik pri odlučivanju o intervenciji u skladu s člankom 210.a stavkom 7. Pitanje isključuje li se sporazumom o održivosti tržišno natjecanje trebalo bi se ocijeniti za svaki pojedini slučaj ovisno o mjeri u kojoj potražnja potrošača nije zadovoljena. Činjenica da je cijelo tržište pokriveno sporazumom o održivosti ne dovodi nužno do isključivanja tržišnog natjecanja.

Primjer 1.: Proizvođači peradi koji čine približno 50 % tržišta dogovaraju sklapanje kupoprodajnog ugovora kako bi zajednički kupili hranu za perad više kvalitete. Zahvaljujući uštedama troškova zbog zajedničke kupnje proizvođači uspijevaju zadržati cijenu hrane za perad koja je otprilike jednaka cijeni hrane za perad koja nije obuhvaćena sporazumom o održivosti. Također dogovaraju da će zajednički financirati kampanju oglašavanja da bi informirali javnost o tome kako je perad hranjena boljom hranom bolja za zdravlje ljudi i dobrobit životinja. Zbog kampanje većina potrošača odlučuje kupovati meso peradi hranjene boljom hranom. To povećanje potražnje potiče druge proizvođače da se pridruže sporazumu i promijene svoje proizvodne metode. Konkretno, zajednička kupnja privlači manje proizvođače da primijene viši standard jer si bez nje ne bi mogli priuštiti kupovati hranu za životinje više kvalitete. Zbog toga proizvođači koji su odgovorni za više od 90 % ukupne opskrbe prelaze na održiviji standard.

Iako se sporazumom s tržišta uklanja gotovo sva manje održiva perad, nije vjerojatno da je riječ o isključivanju tržišnog natjecanja na temelju članka 210.a stavka 7. To je zato što se člankom 210.a ne nastoje spriječiti sporazumi koji su toliko djelotvorni u isporuci održivih proizvoda koje većina potrošača želi kupiti te drugi gospodarski subjekti donose isti standard.

Primjer 2.: Uzgajivači pura koji čine 60 % tržišta odlučuju poboljšati životne uvjete svojih pura utvrđivanjem novog standarda o dobrobiti životinja koji nadilazi standard propisan obveznim pravom. To uključuje povećanje životnog prostora pura i ugradnju sustava za izmjenu zraka i pročišćavanje vode. Novi standard održivosti zahtijeva i hranjenje pura samo hranom za životinje vrhunske kvalitete. Proizvođači dogovaraju s kupcima da će im potonji plaćati cjenovnu premiju za pokrivanje troškova održivih pura.

Zbog plaćanja cjenovne premije cijena purećeg mesa iz održivog uzgoja viša je za 150 % od cijene purećeg mesa iz neodrživog uzgoja. To je povećanje nužno jer je potrebno pokriti opsežne dodatne troškove novog standarda. U roku od nekoliko mjeseci svi drugi uzgajivači pura na predmetnom tržištu pridružuju se novom sporazumu o održivosti. Zbog prepreka uvozu purećeg mesa znatno je ograničena količina uvezenog purećeg mesa iz neodrživog uzgoja na tržištu. Kao rezultat pureće meso iz neodrživog uzgoja zapravo više nije dostupno na tržištu. Osim toga, cijena purećeg mesa iz održivog uzgoja nadalje se povećava za 200 % u odnosu na prvotnu cijenu purećeg mesa iz neodrživog uzgoja.

Dokazi upućuju na to da si zbog sporazuma od 45 % do 50 % potrošača pura više ne može priuštiti kupnju nikakve pure.

Zbog toga potrošači koji su bili spremni platiti samo jeftiniju i manje održivu alternativu više neće moći kupovati puru jer si ne mogu priuštiti povećanje cijene od 200 %. Takva situacija vjerojatno će predstavljati isključivanje tržišnog natjecanja na temelju članka 210.a stavka 7.

8.3. Postupovni aspekti

- (193) Ako je sporazumom o održivosti obuhvaćena samo jedna država članica, nacionalno tijelo za zaštitu tržišnog natjecanja te države članice može donijeti odluku na temelju članka 210.a stavka 7. Ako je sporazumom o održivosti obuhvaćeno više država članica, samo Komisija može donijeti odluku na temelju članka 210.a stavka 7.
- (194) Komisija će se pri utvrđivanju toga treba li primijeniti članak 210.a stavak 7. osloniti na vlastito praćenje tržišta i podneske bilo koje fizičke ili pravne osobe. Bilo koja fizička ili pravna osoba koja ima informacije o sporazumu o održivosti može ih dostaviti Komisiji ili predmetnom nacionalnom tijelu za zaštitu tržišnog natjecanja u okviru odgovarajućeg nacionalnog postupka. Podnesci bi trebali sadržavati informacije o sadržaju sporazuma o održivosti, strankama sporazuma i temeljima za optužbe. Komisija može zatražiti dodatne potrebne informacije od stranaka sporazuma o održivosti u roku od dva mjeseca od pokretanja službene istrage, uzimajući u obzir povjerljivost poslovnih informacija. Komisija može i od trećih strana zatražiti dodatne informacije potrebne za ocjenu predmetnog sporazuma o održivosti.

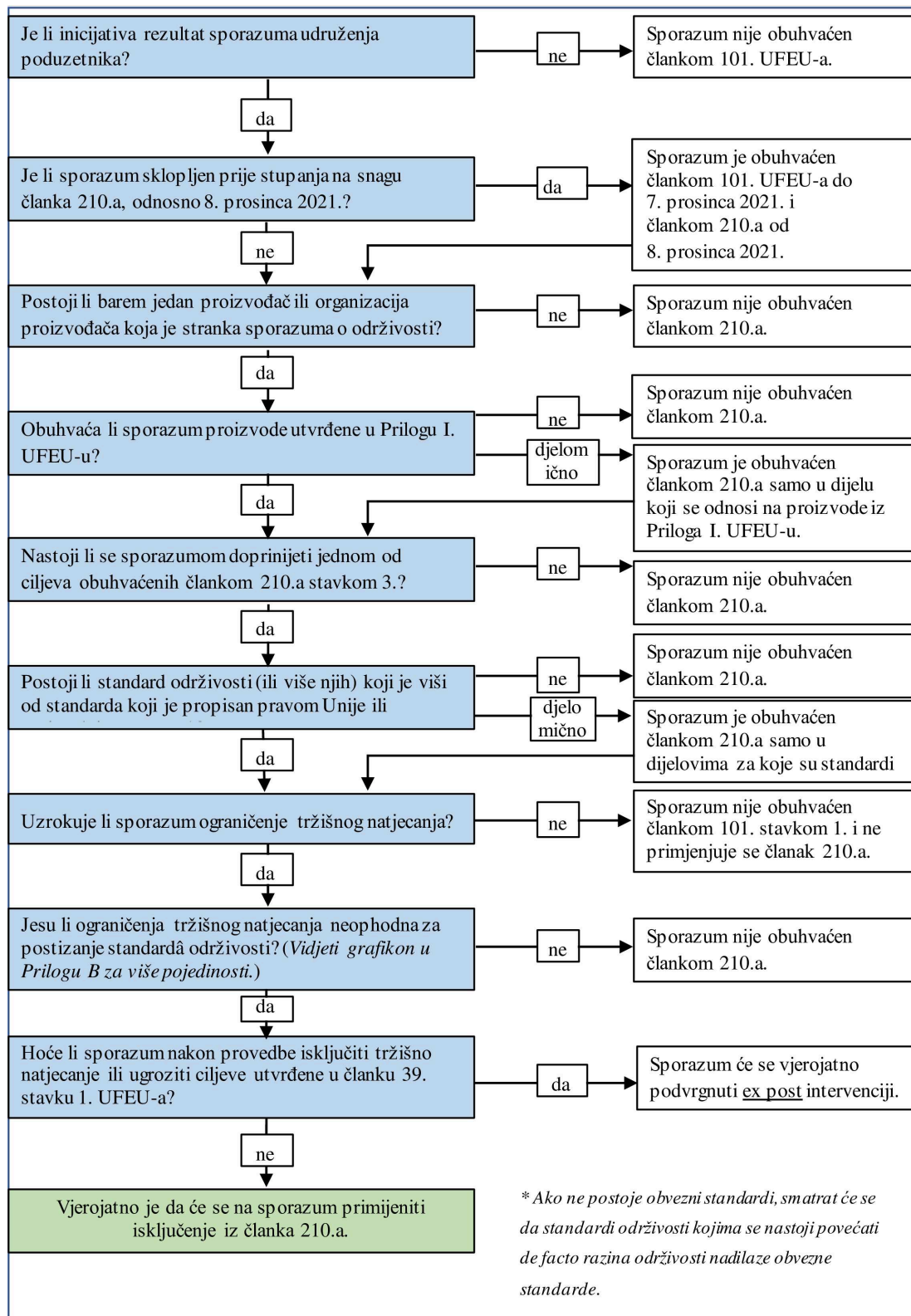
- (195) Komisija nakon pokretanja istrage obično donosi odluku u roku od šest mjeseci od datuma pokretanja istrage ili u roku od šest mjeseci od datuma kad je primila potrebne informacije. U razdoblju od pokretanja istrage do donošenja odluke stranke mogu nastaviti provoditi sporazum o održivosti.
- (196) Ako Komisija utvrdi da je tržišno natjecanje isključeno ili da su ugroženi ciljevi utvrđeni u članku 39. stavku 1. UFEU-a, može poduzeti sljedeće mjere:
- (a) **ako je sporazum o održivosti sklopljen, no još nije proveden**, a ne može ga se izmijeniti da bi se ispunili uvjeti za isključenje iz članka 210.a, Komisija može donijeti odluku kojom nalaže da se sporazum ne provede;
 - (b) **ako je sporazum o održivosti već proveden**, Komisija može odlučiti da bi stranke trebale:
 - (i) izmijeniti sporazum o održivosti ako bi izmjena bila dovoljna da se ispravi isključivanje tržišnog natjecanja ili ugrožavanje ciljeva utvrđenih u članku 39. stavku 1. UFEU-a; ili
 - (ii) prekinuti ili raskinut sporazum o održivosti ako njegova izmjena ne bi bila dovoljna da se ispravi isključivanje tržišnog natjecanja ili ugrožavanje ciljeva utvrđenih u članku 39. stavku 1. UFEU-a.
- (197) Nakon odluke Komisije da bi sporazum o održivosti trebalo prekinuti, on više neće biti isključen iz primjene članka 101. stavka 1. UFEU-a. Ako stranke sporazuma o održivosti nastave provoditi sporazum o održivosti nakon datuma odluke Komisije, nakon tog datuma može se pokrenuti postupak na temelju članka 101. UFEU-a u pogledu provedbe sporazuma o održivosti. Takav postupak može dovesti do izricanja novčane kazne.

9. TERET DOKAZIVANJA ISPUNJAVANJA UVJETA IZ ČLANKA 210.A

- (198) U kontekstu *ex post* intervencije Komisija i nacionalna tijela za zaštitu tržišnog natjecanja snose teret dokazivanja da je odluka na temelju članka 210.a stavka 7. potrebna kako bi se spriječilo isključivanje tržišnog natjecanja ili ugrožavanje ciljeva utvrđenih u članku 39. stavku 1. UFEU-a.
- (199) U kontekstu istrage pred tijelom za zaštitu tržišnog natjecanja ili postupka pred sudom pojedinci ili gospodarski subjekti koji nisu stranke predmetnog sporazuma (primjerice potrošači ili udruge potrošača, nevladine organizacije, drugi gospodarski subjekti u lancu itd.) mogu tvrditi da sporazum o održivosti ne ispunjava uvjete članka 210.a. U tom slučaju ti pojedinci ili gospodarski subjekti snose teret dokazivanja da sporazum o održivosti ne ispunjava uvjete članka 210.a. Ako stranke koje su sklopile sporazum o održivosti na koji se primjenjuje isključenje na temelju članka 210.a tvrde da su uvjeti članka 210.a stavaka 1., 2. i 3. ispunjeni, moraju dostaviti obrazložene argumente u prilog svojoj tvrdnji.

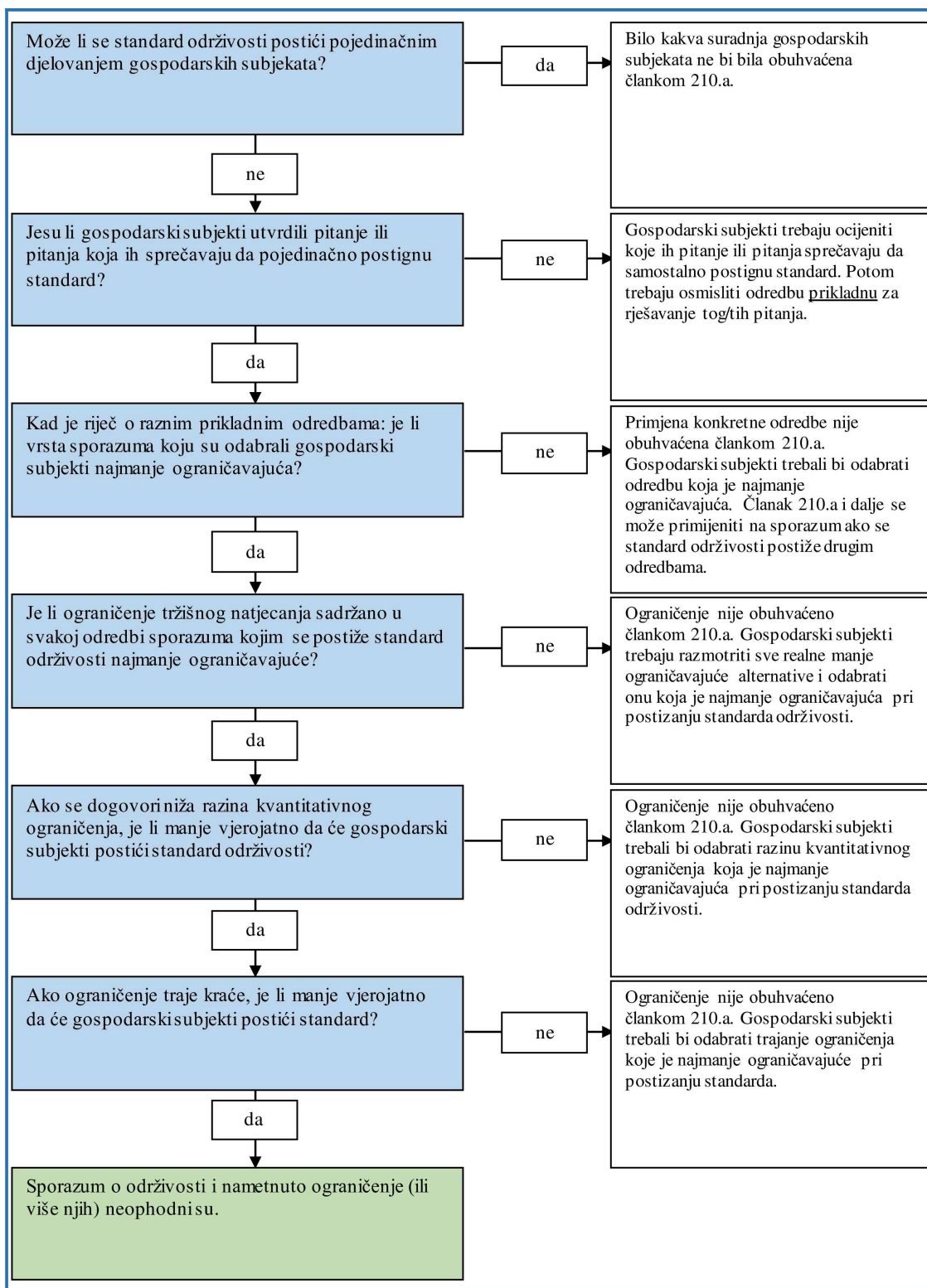
PRILOG A

DIJAGRAM TOKA OCJENJIVANJA NA TEMELJU ČLANKA 210.A

PRILOG B

DIJAGRAM TOKA OCJENJIVANJA U OKVIRU TESTA NEOPHODNOSTI

PRILOG C

POJMOVNIK

Pojam	Definicija
Sporazum	Sve vrste sporazuma, odluka ili usklađenih djelovanja poduzetnika. Sporazumi obuhvaćeni člankom 210.a jesu sporazumi koji uključuju najmanje jednog proizvođača i odnose se na proizvodnju ili trgovinu poljoprivrednim proizvodima, neovisno o obliku suradnje. Za potrebe članka 210.a stranke sporazuma mogu biti i drugi gospodarski subjekti na različitim razinama lanca opskrbe poljoprivredno-prehrambenim proizvodima, uključujući proizvodnju, preradu i trgovinu.
Zajednička poljoprivredna politika („ZPP“)	Zajednička poljoprivredna politika je poljoprivredna politika Europske unije.
Uredba o ZOT-u	Uredba (EU) br. 1308/2013 Europskog parlamenta i Vijeća ⁽¹⁾ .
Sud Europske unije	Sud Europske unije, uključujući Opći sud.
Viša sila	Nije ograničena na apsolutnu nemogućnost, već se mora shvatiti u smislu neuobičajenih okolnosti koje su izvan kontrole proizvođača ili gospodarskog subjekta čije se posljedice ni uz svu dužnu pažnju ne bi mogle izbjeći bez prekomjernog žrtvovanja.
Horizontalni sporazum	Sporazum između gospodarskih subjekata na istoj razini lanca opskrbe, primjerice sporazum između poljoprivrednih proizvođača.
Obvezni standard	Standard kojim se utvrđuju razine, tvari, proizvodi ili tehnike koje pojedinačni proizvođači ili drugi gospodarski subjekti moraju ostvariti ili izbjegavati, isključujući standarde ili ciljeve koji nisu pravno obvezujući za pojedinačne proizvođače ili gospodarske subjekte.
Nacionalni standard	Obvezni standard koji se utvrđuje na nacionalnoj razini države članice, isključujući standarde ili ciljeve koji su pravno obvezujući samo za državu članicu ili za njezino određeno područje ili regiju, ali nisu pravno obvezujući za pojedinačne proizvođače ili gospodarske subjekte u toj državi članici.
Gospodarski subjekt	Proizvođači poljoprivrednih proizvoda, uključujući proizvođače sirovih poljoprivrednih proizvoda i proizvođače određenih prerađenih poljoprivrednih proizvoda navedenih u Prilogu I., gospodarski subjekti na „razini proizvodnje“, kao što su dobavljači ulaznih materijala za poljoprivrednu proizvodnju i dobavljači ambalaže, gospodarski subjekti na „razini prerade“, kao što su prerađivači/izrađivači koji prerađuju poljoprivredne proizvode, i gospodarski subjekti na „razini trgovine, uključujući distribuciju“, kao što su trgovci, trgovci na veliko, trgovci na malo i pružatelji usluga pripreme i usluživanja hrane te prijevozna i logistička poduzeća, u mjeri u kojoj svi ti gospodarski subjekti nastoje doprinijeti postizanju standarda održivosti, kako je navedeno u odjeljku 3.2., provedbom sporazuma o održivosti.
Proizvođač	Proizvođač poljoprivrednih proizvoda navedenih u Prilogu I. UFEU-u.
Sporazum o održivosti	Sporazum kojim se nastoji primijeniti standard održivosti viši od standarda koji se zahtijeva pravom Unije ili nacionalnim pravom.

⁽¹⁾ Uredba (EU) br. 1308/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. prosinca 2013. o uspostavljanju zajedničke organizacije tržišta poljoprivrednih proizvoda (SL L 347, 20.12.2013., str. 671.).

UFEU	Ugovor o funkcioniranju Europske unije
Poduzetnik	Svaki subjekt koji obavlja gospodarsku djelatnost, neovisno o pravnom statusu i njegovu načinu financiranja. Jedan poduzetnik može obuhvaćati više pravnih subjekata.
Standard Unije	Obvezni standard utvrđen na razini Unije, isključujući standarde ili ciljeve koji su obvezujući za države članice, ali nisu pravno obvezujući za pojedinačne poduzetnike.
Vertikalni sporazum	Sporazum između gospodarskih subjekata na različitim razinama lanca opskrbe, primjerice sporazum kojeg su stranke proizvođači i drugi gospodarski subjekti u lancu opskrbe poljoprivredno-prehrambenim proizvodima.

PRILOG D

ČLANAK 210.A UREDBE (EU) BR. 1308/2013 – VERTIKALNE I HORIZONTALNE INICIJATIVE ZA ODRŽIVOST

- „1. Članak 101. stavak 1. UFEU-a ne primjenjuje na sporazume, odluke i usklađene prakse proizvođača poljoprivrednih proizvoda koji se odnose na proizvodnju ili trgovinu poljoprivrednim proizvodima i kojima je cilj primjena standarda održivosti višeg od standarda koji je propisan pravom Unije ili nacionalnim pravom, pod uvjetom da ti sporazumi, odluke i usklađene prakse nameću samo ona ograničenja tržišnog natjecanja koja su neophodna za postizanje tog standarda.
2. Stavak 1. primjenjuje se na sporazume, odluke i usklađene prakse proizvođača poljoprivrednih proizvoda stranke kojih su nekoliko proizvođača ili stranke kojih su jedan ili više proizvođača i jedan ili više gospodarskih subjekata na različitim razinama proizvodnje, prerade i trgovine, u lancu opskrbe hranom, uključujući distribuciju.
3. Za potrebe stavka 1. „standard održivosti” znači standard kojim se nastoji doprinijeti sljedećem cilju ili više njih:
- (a) okolišni ciljevi, uključujući ublažavanje klimatskih promjena i prilagodbu tim promjenama, održiva upotreba krajobrazza, vode i tla te njihova zaštita, prelazak na kružno gospodarstvo, uključujući smanjenje rasipanja hrane, sprječavanje i kontrola onečišćenja, te zaštita i obnova bioraznolikosti i ekosustava;
 - (b) proizvodnja poljoprivrednih proizvoda na načine kojima se smanjuje upotreba pesticida i upravlja rizicima koji proizlaze iz njihove upotrebe ili kojom se smanjuje opasnost od antimikrobne otpornosti u poljoprivrednoj proizvodnji; i
 - (c) zdravlje i dobrobit životinja.
4. Sporazumi, odluke i usklađene prakse koji ispunjavaju uvjete iz ovog članka ne zabranjuju se jer se ne zahtijeva prethodna odluka u tom smislu.
5. Komisija izdaje smjernice za gospodarske subjekte o uvjetima za primjenu ovog članka najkasnije do 8. prosinca 2023.
6. Od 8. prosinca 2023. proizvođači iz stavka 1. mogu zatražiti mišljenje Komisije o sukladnosti sporazuma, odluka i usklađenih praksi iz stavka 1. ovog članka. Komisija podnositelju zahtjeva šalje svoje mišljenje u roku od četiri mjeseca od primitka potpunog zahtjeva.

Ako Komisija u bilo kojem trenutku nakon izdavanja mišljenja utvrdi da više nisu ispunjeni uvjeti iz stavaka 1., 3. i 7. ovog članka, ona izjavljuje da se ubuduće članak 101. stavak 1. UFEU-a primjenjuje na dotični sporazum, odluku ili usklađenu praksu te u skladu s time obavješćuje proizvođača.

Komisija može promijeniti sadržaj mišljenja na vlastitu inicijativu ili na zahtjev države članice, osobito ako je podnositelj zahtjeva dostavio netočne informacije ili zloupotrijebio mišljenje.

7. Nacionalno tijelo za zaštitu tržišnog natjecanja iz članka 5. Uredbe Vijeća (EZ) br. 1/2003 može u pojedinačnim slučajevima odlučiti da ubuduće sporazume, odluke i usklađene prakse iz stavka 1. treba izmijeniti, prekinuti ili da se uopće ne provode, ako zaključi da je takva odluka potrebna kako bi se spriječilo isključivanje tržišnog natjecanja ili ako smatra da su ugroženi ciljevi utvrđeni u članku 39. UFEU-a.

U odnosu na sporazume, odluke i usklađene prakse kojima je obuhvaćeno više država članica, Komisija donosi odluku iz prvog podstavka ovog stavka pri čemu ne primjenjuje postupak iz članka 229. stavka 2. i stavka 3.

Pri djelovanju na temelju prvog podstavka ovog stavka nacionalno tijelo za zaštitu tržišnog natjecanja u pisanom obliku obavješćuje Komisiju nakon pokretanja prve službene mjere istrage te bez odgode obavješćuje Komisiju o svim donesenim odlukama nakon njihova donošenja.

Odluke iz ovog stavka ne primjenjuju se prije datuma na koji su o njima obaviješteni dotični poduzetnici.”

PRILOG E

PRIMJERI OGRANIČENJA TRŽIŠNOG NATJECANJA

- (1) U ovom se prilogu navode primjeri sporazuma na koje se zabrana ograničenja tržišnog natjecanja iz članka 101. stavka 1. UFEU-a vjerojatno primjenjuje ili vjerojatno ne primjenjuje. Cilj je tih primjera pomoći čitatelju razumjeti vrste situacija u kojima bi trebalo razmotriti primjenjuje li se isključenje iz članka 210.a jer je članak 210.a relevantan samo ako bi se predviđenim sporazumom inače povrijedio članak 101. stavak 1. UFEU-a. Drugim riječima, cilj je primjera pomoći čitatelju razumjeti kad se članak 210.a ne primjenjuje jer je jasno da se predviđenim sporazumom ne ograničava tržišno natjecanje.
- (2) Važno je istaknuti da primjeri navedeni u ovom Prilogu nisu primjeri sporazuma koji ispunjavaju ili ne ispunjavaju kriterije za isključenje na temelju članka 210.a i ne bi ih trebalo shvatiti kao takve.

1. Ograničenja koja se odnose na cijenu

- (3) Sporazumima o održivosti kojima se izravno ili neizravno ograničava sloboda stranke da pregovara o cijeni po kojoj kupuje ili prodaje proizvod vjerojatno će se ograničiti tržišno natjecanje.

Primjer 1.: Primjenom određene tehnike uzgoja riže upotrebljava se manje vode nego primjenom tradicionalnih tehnika uzgoja riže, ne upotrebljavaju se umjetna gnojiva ni pesticidi. Primjenom te tehnike doprinosi se održivoj upotrebi i zaštiti krajobrazu, vode i tla te smanjenju upotrebe pesticida. Trgovac na veliko žitaricama sa zadrugom za proizvodnju riže dogovara da će trgovac plaćati cjenovnu premiju po toni na referentnu cijenu riže Arborio koja se uzgaja tom tehnikom. Premija se izračunava na temelju kompozitnog indeksa cijene robe. Zadruga za proizvodnju riže može slobodno proizvoditi rižu tradicionalnim metodama i drugim kupcima prodavati onoliko riže koliko želi.

Nije vjerojatno da će cjenovna premija ograničiti tržišno natjecanje. Radi se samo o formuli koju su kupac i prodavatelj dogovorili za određivanje cijene po kojoj kupac kupuje proizvod od prodavatelja.

Primjer 2.: Nevladina organizacija koja promiče tehniku uzgoja riže iz prvog primjera razvija znak kvalitete koji će se upotrebljavati u stavljanju na tržište riže Arborio proizvedene tom tehnikom uzgoja. Daje licenciju za znak kvalitete trgovcima na veliko i proizvođačima. Jedan od uvjeta za upotrebu znaka kvalitete jest da trgovac na veliko žitaricama mora platiti premiju po toni na referentnu cijenu iz prvog primjera.

Tom cjenovnom premijom vjerojatno će se ograničiti tržišno natjecanje. Iako bi trgovac na veliko žitaricama u ovom primjeru platio istu cijenu kao u prvom primjeru, to više ne proizlazi iz izravnog pregovaranja kupca i prodavatelja, već iz sporazuma o uvjetima pod kojima je jednom subjektu dopušteno pregovarati s neovisnom trećom stranom.

Primjer 3.: Skupina zadruga za proizvodnju riže, a ne nevladina organizacija, razvija znak kvalitete i cjenovnu premiju kako bi promicala primjenu tehnike uzgoja riže.

Tom cjenovnom premijom vjerojatno će se ograničiti tržišno natjecanje. Iako su u ovom slučaju stranke kupci i prodavatelji, svi prodavatelji dogovaraju cijenu po kojoj će i drugi prodavatelji prodavati svoje proizvode.

Primjer 4.: Kako bi se promicalo prihvaćanje riže proizvedene tehnikom uzgoja iz prvog, drugog i trećeg primjera od strane potrošača, zadruga i trgovac na malo dogovaraju da preprodajna cijena riže Arborio sa znakom kvalitete neće biti više od određenog postotka veća od prosječne cijene koju trgovac na malo naplaćuje za rižu Arborio.

Tim sporazumom vjerojatno će se ograničiti tržišno natjecanje jer se ograničava sloboda trgovca na malo da sam odredi cijenu po kojoj će preprodavati rižu svojim kupcima. Nadalje, s obzirom na to da se maksimalna preprodajna cijena određuje na temelju cijene drugih vrsta riže Arborio, time se također ograničava sloboda trgovca na malo u pogledu cijene tih drugih vrsta riže Arborio. Umjesto ograničavanja cijene riže sa znakom kvalitete, trgovac na malo mogao bi zadovoljiti ograničenje cijene povećanjem prosječne preprodajne cijene tih drugih vrsta riže Arborio.

2. Ograničenja koja se odnose na razinu proizvodnje

- (4) Sporazumi o održivosti kojima se ograničava razina proizvodnje istovjetni su sporazumima o održivosti kojima se ograničava sposobnost stranke da određuje cijene. Ako se količina proizvoda koja se stavlja na tržište ograniči, a potražnje ostane ista, vjerojatno će doći do povećanja cijena.

Primjer 1.: Nevladina organizacija koja želi doprinijeti ublažavanju klimatskih promjena i obnovi bioraznolikosti s pojedinačnim poljoprivrednicima dogovara da će zakupiti 20 % njihova obradivog poljoprivrednog zemljišta. Nevladina organizacija ostavit će zemljište na ugaru kako bi se povećala lokalna bioraznolikost. Takvi sporazumi imali bi učinak smanjenja površine zemljišta koje pojedinačni poljoprivrednici upotrebljavaju u određenom trenutku, a time i smanjenja prinosa usjeva, iako bi mogli doprinijeti drugim djelatnostima, poput proizvodnje meda.

Nije vjerojatno da će se tim sporazumima ograničiti tržišno natjecanje jer se zapravo radi samo o transakciji nekretninama. Poljoprivrednici i dalje mogu upotrebljavati preostalo zemljište na koji god način žele.

Primjer 2.: Umjesto zakupa zemljišta od strane nevladine organizacije u ovom primjeru skupina poljoprivrednika koji uzgajaju slične usjeve u istoj regiji dogovara da će odvojiti najmanje 20 % svojeg obradivog zemljišta za upotrebu kao ekološki značajne površine. Takav sporazum za učinak ima smanjenje površine zemljišta koje poljoprivrednici upotrebljavaju u određenom trenutku, a time i smanjenje prinosa usjeva, iako bi mogao doprinijeti drugim djelatnostima, poput proizvodnje meda.

Tim sporazumom vjerojatno će se ograničiti tržišno natjecanje jer poljoprivrednici dogovaraju da će ograničiti površinu zemljišta koju svaki od njih upotrebljava za proizvodnju.

Primjer 3.: U okviru regionalne inicijative za dobrobit životinja namijenjene poboljšanju životnih uvjeta svinja od poljoprivrednika koji sudjeluju u njoj zahtijeva se da povećaju veličinu prostora po svinji na svojim poljoprivrednim gospodarstvima znatno iznad zakonskog minimuma. Nacionalno pravo većini poljoprivrednika otežava povećanje veličine prostora namijenjene za uzgoj svinja. Zbog toga će poljoprivrednici koji sudjeluju u inicijativi smanjiti broj svinja uzgojenih u određenoj godini. Inicijativom bi se stoga osiguralo da se poljoprivrednicima plati naknada za njihovo ulaganje i smanjenu proizvodnju.

Tim plaćanjem vjerojatno će se ograničiti tržišno natjecanje jer poljoprivrednici koji sudjeluju u inicijativi implicitno pristaju na uzgoj manjeg broja svinja.

3. Ograničenja koja se odnose na ulazne materijale

- (5) Sporazumi o održivosti kojima se ograničava izbor u pogledu ulaznih materijala mogu utjecati na troškove proizvodnje, što pak utječe na cijenu po kojoj se proizvodi mogu profitabilno prodati, ili ograničiti vrstu proizvoda koji se mogu proizvoditi jer se njima potencijalno ograničava sposobnost proizvođača da zadovolje potražnju potrošača.

Primjer 1.: Skupina mljekarskih zadruga razvija znak kvalitete za sireve kojim se zahtijeva da proizvođači certificiraju da se mlijeko koje se upotrebljava u njihovim sirevima proizvodi isključivo primjenom „biodinamičkih“ metoda koje nadilaze standarde ekološke poljoprivrede utvrđene pravom Unije. Proizvođači sira koji sudjeluju u sporazumu mogu slobodno proizvoditi druge sireve služeći se mlijekom koje nije proizvedeno primjenom tih biodinamičkih metoda.

Nije vjerojatno da će se tim zahtjevom certifikacije ograničiti tržišno natjecanje. Iako se sporazumom utvrđuje upotreba određenih ulaznih materijala, proizvođači sira koji u njemu sudjeluju mogu i dalje slobodno proizvoditi sireve služeći se mlijekom iz drugih izvora.

Primjer 2.: Skupina mljekarskih zadruga razvija znak kvalitete za sireve kojim se zahtijeva da proizvođači certificiraju da se mlijeko koje se upotrebljava u njihovim sirevima proizvodi isključivo primjenom biodinamičkih metoda iz prvog primjera. Međutim, za razliku od scenarija u prvom primjeru, znakom kvalitete zahtijeva se da se sve mlijeko koje se upotrebljava u mljekari proizvodi primjenom biodinamičkih metoda kako bi se zajamčilo da neće doći do miješanja biodinamičkih i drugih vrsta mlijeka.

Tim zahtjevom certifikacije vjerojatno će se ograničiti tržišno natjecanje jer, za razliku od scenarija u prvom primjeru u kojem su poljoprivrednici mogli slobodno proizvoditi koliko su god sira htjeli bez korištenja biodinamičkog mlijeka, u ovom se slučaju sporazumom poljoprivrednicima oduzima sloboda da u proizvodnji sireva bez znaka kvalitete upotrebljavaju druge vrste mlijeka, čime ih se prisiljava na upotrebu biodinamičkog mlijeka.

4. Ograničenja koja se odnose na kupce, dobavljače ili zemljopisna područja

- (6) Sporazumima o održivosti kojima se od poduzetnika zahtijeva da ne prodaje određenim kupcima ili skupinama kupaca ili da ne prodaje izvan određenog zemljopisnog područja ili na određenim zemljopisnim područjima vjerojatno će se ograničiti tržišno natjecanje. Sporazumima o održivosti kojima se od poduzetnika zahtijeva da ne kupuje od drugih dobavljača ili iz drugih zemljopisnih područja također će se vjerojatno ograničiti tržišno natjecanje. Isto vrijedi za sporazume o održivosti kojima se ograničava sposobnost konkurentskih preprodavatelja da prodaju određenim kupcima ili na određenim zemljopisnim područjima, odnosno da kupuju od određenih dobavljača ili na određenim zemljopisnim područjima.
- (7) Kad takve sporazume o održivosti sklapaju dobavljač i preprodavatelj, vjerojatnost da će se sporazumom o održivosti ograničiti tržišno natjecanje ovisit će o položaju dobavljača i preprodavatelja na njihovim tržištima. Primjerice, ako je dobavljač odgovoran za velik udio opskrbe preprodavateljima na relevantnom tržištu, sporazumom o održivosti između trgovca na malo i dobavljača kojim se ograničava sloboda dobavljača da prodaje drugim preprodavateljima moglo bi se ograničiti tržišno natjecanje ako drugi preprodavatelji ne bi mogli pribaviti potrebne proizvode zbog sporazuma o održivosti. Slično tomu, ako je preprodavatelj odgovoran za velik udio kupnji proizvoda, sporazumom o održivosti kojim se ograničava njegova sposobnost nabave od drugih dobavljača mogla bi se ograničiti sposobnost tih dobavljača da prodaju svoje proizvode. Nadalje, iako pojedinačni sporazum o održivosti između trgovca na malo i dobavljača sam po sebi možda nije ograničavajući, ako su drugi preprodavatelji i dobavljači odgovorni za velik udio opskrbe ili kupnje na tržištu također sklopili slične sporazume o održivosti, ukupni učinak tih sporazuma o održivosti mogao bi biti ograničavanje tržišnog natjecanja.

Primjer 1.: Udruženje za regionalni razvoj razvija inicijativu za seoski turizam kako bi se zaštitila i obnovila bioraznolikost uz istodobno zadovoljavanje sve veće potražnje potrošača za održivim turizmom. Poljoprivredna gospodarstva koja sudjeluju u inicijativi dogovaraju da će na određenom postotku svojeg zemljišta posaditi cvjetnice koje su korisne za populaciju kukaca, a istodobno povećavaju privlačnost krajobraza. Zauzvrat primaju naknadu ili subvencije iz fonda koji financiraju trgovci na malo, prerađivači hrane i restorani koji sudjeluju u inicijativi. Ta poduzetnici stječu pravo upotrebe posebnog cvjetnog logotipa i navedena su u lokalnim turističkim materijalima u kojima se ističu održivi poduzetnici na tom području. Sudjelovanje je dobrovoljno, a sudjelovati mogu sva poljoprivredna gospodarstva i poduzetnici u regiji.

Nije vjerojatno da će se tim sporazumom ograničiti tržišno natjecanje. Sporazum o održivosti ne odnosi se izravno ni na kakve parametre tržišnog natjecanja. Iako bi cvjetni logotip i marketinški program mogli utjecati na profitabilnost poljoprivrednih gospodarstava ili na sposobnost lokalnih poduzetnika da privuku kupce, u programu mogu sudjelovati svi dobrovoljno.

Primjer 2.: U ovom se primjeru isti program za seosko gospodarstvo uvodi u regiji koja se proteže preko granice dviju država članica. Poljoprivredna gospodarstva obično opskrbljuju kupce s obje strane granice, a turisti koji posjećuju regiju obično posjećuju odredišta s obje strane granice. U programu mogu sudjelovati samo poljoprivredna gospodarstva i poduzetnici iz jedne od tih dviju država članica.

Tim programom vjerojatno će se ograničiti tržišno natjecanje. Za razliku od scenarija u prvom primjeru u kojem su u programu mogli sudjelovati svi, u ovom slučaju u njemu mogu sudjelovati samo poljoprivredna gospodarstva i poduzetnici s jedne strane granice. Budući da program može utjecati i na profitabilnost poljoprivrednih gospodarstava koja u njemu sudjeluju i na sposobnost poduzetnika koja u njemu sudjeluju da privuku kupce, njime će se vjerojatno ograničiti tržišno natjecanje u odnosu na konkurentna poljoprivredna gospodarstva i poduzetnici s druge strane granice.

Primjer 3.: Skupina zadruga, da bi smanjila rasipanje hrane, razvija kodeks dobrog ponašanja u kojem se detaljno navode koraci koje bi poljoprivredni proizvođači, prerađivači i trgovci na malo trebali poduzeti da smanje rasipanje hrane. Kodeks je razvijen u suradnji s pripadnicima akademske zajednice i nevladinim organizacijama i ne pogoduje određenim poljoprivrednim proizvođačima, prerađivačima ili trgovcima na malo. Sudjelovanje je dobrovoljno.

Nije vjerojatno da će se tim kodeksom ograničiti tržišno natjecanje. Sudjelovanje je dobrovoljno, a kodeksom se ne pravi razlika između sudionika.

Primjer 4.: U ovom primjeru, u okviru kodeksa opisanog u trećem primjeru, članovi zadruge dogovaraju da će prodavati svoje proizvode samo trgovcima na malo koji su pristupili kodeksu.

Tim kodeksom vjerojatno će se ograničiti tržišno natjecanje jer trgovci na malo koji ne sudjeluju u sporazumu više ne bi mogli kupovati poljoprivredne proizvode od velikog broja dobavljača onako kako su mogli prije sporazuma o održivosti.

5. Ograničenja koja se odnose na razmjene informacija

- (8) Sporazumi o održivosti mogu uključivati razmjene informacija koje nisu javne među konkurentima. Razmjenjivanjem informacija koje nisu javne vjerojatno će se ograničiti tržišno natjecanje ako će informacije utjecati na način na koji se primatelj informacija natječe na tržištu. Takve informacije često se nazivaju „poslovno osjetljive informacije”.
- (9) Temeljno načelo tržišnog natjecanja jest da svaki poduzetnik samostalno određuje svoju poslovnu politiku. Razmjenjivanjem poslovno osjetljivih informacija u okviru sporazuma o održivosti konkurentskih poduzetnika mogu otkloniti nesigurnost u pogledu načina na koji će reagirati na tržištu. Time se može olakšati postizanje zajedničkog dogovora o tome kako se ponašati na tržištu, čime se smanjuje ili isključuje tržišno natjecanje među poduzetnicima.
- (10) Vjerojatnost da će informacije razmijenjene u okviru sporazuma o održivosti biti poslovno osjetljive ovisit će o prirodi informacija i kontekstu u kojem se one otkrivaju. Neke su informacije po svojoj prirodi osjetljive s gledišta tržišnog natjecanja. Primjerice, informacije koje se odnose na namjere u pogledu određivanja cijena ili strateške planove gospodarskog subjekta obično su poslovno osjetljive jer konkurenti koji saznaju te informacije mogu prema njima prilagoditi svoje konkurentsko ponašanje.
- (11) Ostale informacije mogu biti poslovno osjetljive ovisno o tome koliko su detaljne. Što su informacije konkretnije, to je veća vjerojatnost da konkurenti mogu upotrijebiti te informacije kako bi predvidjeli međusobne namjere.
- (12) Slično tomu, starost informacija može odrediti jesu li poslovno osjetljive. Što su informacije starije, to je manje vjerojatno da će ukazati na planirano ponašanje konkurenata ili olakšati postizanje zajedničkog dogovora o tome kako se natjecati na tržištu.
- (13) U drugim slučajevima određene informacije mogu biti ključne za omogućivanje tržišnog natjecanja. U takvim slučajevima sporazumima o održivosti kojima se ograničava sposobnost nekih poduzetnika da pristupe tim informacijama može se isključenim poduzetnicima otežati natjecanje ili se mogu stvoriti prepreke novom ulasku ili širenju konkurentskih poduzetnika.

Primjer 1.: Svakog ljeta postoje razdoblja u kojima količina određenog povrća premašuje potražnju, zbog čega određeni udio berbe strune na poljima ili u skladištu. Da bi se smanjilo takvo rasipanje hrane, skupina zadruga prikuplja informacije o zasadenim površinama i prinosima po vrsti povrća u protekloj godini, kao i o rasipanju nakon berbe na svim poljoprivrednim gospodarstvima članovima. Te se informacije agregiraju na regionalnoj razini i objavljuju na javno dostupnim internetskim stranicama. Zadruge pripremaju zajedničku preporuku svojim članovima kako postupati s rasipanjem nakon berbe na temelju najboljih primjera članova iz prakse.

Nije vjerojatno da će se tom praksom ograničiti tržišno natjecanje. U tom su slučaju informacije povijesne i agregirane, zbog čega nije vjerojatno da bi bilo koje poljoprivredno gospodarstvo moglo detaljno predvidjeti ponašanje svojih konkurenata na tržištu.

Primjer 2.: U ovom slučaju skupina zadruga dogovara da će prije svake sezone sadnje svaki član zadruga obavijestiti svoju zadrugu o svojem planu sadnje. Zadruge će odmah objaviti pojedinačne planove sadnje na javno dostupnim internetskim stranicama kako bi svako poljoprivredno gospodarstvo moglo prilagoditi svoje planove sadnje da bi se izbjegla prekomjerna proizvodnja koja bi dovela do rasipanja hrane.

Tim sporazumom vjerojatno će se ograničiti tržišno natjecanje. Informacije koje se razmjenjuju osjetljive su jer se odnose na buduće planove koji su detaljni i nisu agregirani, čime se svakoj zadrugi omogućuje da zna što njezini konkurenti planiraju proizvoditi sljedeće sezone i prema tome smanji svoju proizvodnju.

Primjer 3.: U ovom primjeru zadruge umjesto razmjene planova sadnje radi smanjivanja rasipanja hrane osiguravanjem bolje ravnoteže između ponude i potražnje razmjenjuju informacije o tjednim isporukama konkretnim kupcima.

I tom razmjenom vjerojatno će se ograničiti tržišno natjecanje. Predmetne informacije, uključujući obujam prodaje i identitet kupaca, osjetljive su, a podaci su aktualni. Razmjenom tih podataka zadrugama bi se olakšalo postizanje prešutnog razumijevanja da se ne bi trebale snažno natjecati za određene klijente.

- (14) Za više informacija o analizi sporazuma o održivosti na temelju članka 101. UFEU-a, uključujući sporazume koji nisu obuhvaćeni područjem primjene članka 210.a, vidjeti odjeljak 9. Horizontalnih smjernica ⁽¹⁾.

6. Ograničenja koja se odnose na način na koji se utvrđuju standardi održivosti

- (15) U nekim slučajevima način na koji se utvrđuje standard održivosti mogao bi sam po sebi ograničiti tržišno natjecanje. Konkretno, razlog za zabrinutost može postojati ako sudjelovanje u primjeni standarda održivosti sudionicima daje konkurentsku prednost u odnosu na nesudionike ili ako način utvrđivanja standarda može nekim sudionicima dati prednost u odnosu na druge sudionice. Donošenje jednog standarda održivosti poduzetnike nužno sprečava u donošenju drugih standarda održivosti, što također može biti razlog za zabrinutost.

Primjer 1.: Kako bi se suzbila antimikrobna otpornost, proizvođači sjemena i udruženje koje predstavlja proizvođače tikvi zajednički razvijaju standard za suzbijanje pepelnice kojim se smanjuje potreba za upotrebom antimikrobnih sredstava za vrijeme uzgoja. Poljoprivrednici koji primjenjuju taj standard imaju pravo upotrebljavati određeni znak kvalitete, a udruženje koje predstavlja proizvođače tikvi ulaže u jačanje svijesti potrošača o antimikrobnoj otpornosti. Standardom su obuhvaćene razne poljoprivredne prakse i zahtijeva se upotreba sorti tikvi za koje je dokazano da zadovoljavaju određenu razinu otpornosti na pepelnicu. Svi proizvođači tikvi i proizvođači sjemena, kao i istraživači u tom području, mogu postati članovi udruženja. Svim članovima dopušteno je sudjelovati u razvoju standarda. Sasanci odbora za standarde udruženja prenose se uživo preko interneta, a svi relevantni pripremni dokumenti objavljuju se na internetskim stranicama udruženja. O donošenju standarda glasuju svi članovi udruženja, od kojih svaki ima jedan glas. Sudjelovanje u sustavu standarda i znaka kvalitete dobrovoljno je.

⁽¹⁾ Komunikacija Komisije – Smjernice o primjenjivosti članka 101. Ugovora o funkcioniranju Europske unije na sporazume o horizontalnoj suradnji (SL C 259, 21.7.2023., str. 1).

Nije vjerojatno da će se tim standardom ograničiti tržišno natjecanje. Svi članovi udruženja mogu sudjelovati u utvrđivanju standarda, a standardi se donose na otvoren i transparentan način. Članovi udruženja mogu slobodno birati hoće li donijeti standard.

Primjer 2.: U ovom su slučaju činjenice iste kao u prvom primjeru, osim što se standardom zahtijeva upotreba određenih zaštićenih hibridnih sorti, iako se druge sorte odlikuju sličnom otpornošću na pepelnicu.

Tim konkretnim zahtjevom vjerojatno će se ograničiti tržišno natjecanje. Iako je sudjelovanje u primjeni standarda dobrovoljno, kampanjom jačanja svijesti navodi se proizvođače tikvi da poštuju standard. To će vjerojatno utjecati i na tržišno natjecanje između proizvođača tikvi, odnosno između proizvođača sjemena jer se standardom daje prednost određenim sortama tikvi u odnosu na druge sorte. Nadalje, zbog ograničavanja slobode proizvođača tikvi da odaberu druge sorte, standardom bi se proizvođači tikvi mogli spriječiti da upotrebljavaju djelotvornije sorte čijom bi se upotrebom još više smanjila potreba za primjenom antimikrobnih sredstava.

Primjer 3.: U ovom slučaju udruženje iz prvog primjera ima drukčija pravila članstva i postupke. Članovi mogu biti ne samo proizvođači tikvi, već i poduzeća za razvoj sjemena. Godišnje naknade određuju se na temelju godišnjeg prometa svakog člana, a glasačka prava dodjeljuju se razmjerno godišnjim naknadama članova. Zbog toga malen broj velikih proizvođača sjemena kontrolira dovoljan broj glasova da donese standard neovisno o glasovima proizvođača tikvi.

Dodjelom glasačkih prava vjerojatno će se ograničiti tržišno natjecanje. Postupak utvrđivanja standarda potaknuo bi velike proizvođače sjemena da daju prednost vlastitim sortama u odnosu na sorte drugih proizvođača sjemena.

Primjer 4.: U ovom su slučaju činjenice iste kao u prvom primjeru, osim što udruženje koje predstavlja proizvođače tikvi donosi odluku kojom se od svih članova zahtijeva da donesu standard. Proizvođači tikvi koji ne žele donijeti standard mogu napustiti udruženje, no time bi izgubili pristup vrijednoj podršci pri stavljanju proizvoda na tržište i tehničkoj podršci.

Tom odlukom vjerojatno će se ograničiti tržišno natjecanje. Iako proizvođači tikvi mogu odlučiti da neće donijeti standard, zbog obveze napuštanja udruženja vjerojatno je da će brojni proizvođači tikvi donijeti standard i da će tržišno natjecanje u pogledu kvalitete i cijene zbog toga biti ograničeno.